

JIP

TIJDSCHRIFT JEUGDRECHT
IN DE PRAKTIJK

- 48. Begrepen?! – De rechtspositie van minderjarigen in het strafrecht gezien in het licht van enkele EU-richtlijnen
Mr. A.E. Barendsen & mr. M. Vegter
- 49. 'Ben ik mijn broeders hoeder?' – Een multidisciplinair onderzoek naar 'vluchtende' gezinnen voor Jeugdhulp
Mw. A.M. Hoepman MSc.
- 50. Integrale hulpverlening en gegevensuitwisseling in de jeugdzorg
Mr. E. Lam & mr. Y. Sieverts
- 51. Het blokkeringsrecht geblokkeerd – Hoe het belang van het kind door de privacybarrière brak
Mr. G. Ijpelaar & mr. L. Goei
- 52. Meerouderschap en meeroudergezag in het belang van kind?
Prof. dr. I. Weijers
- 53. Asielopvang voor kinderen: Zó kan het, en zo moet het ook!
Mw. H. Schuurmans

WWW.TIJDSCRIFTJIP.NL

2017/1

Specialisatieopleiding jeugdrecht

Voldoet aan de eisen van de VNJA

21 september, 11 oktober, 2 november en 15 november 2017
Jaarbeurs Beatrixgebouw, Utrecht | 20 NOvA

Deze opleiding is opgezet in samenwerking met de VNJA en voldoet aan de eisen die de VNJA stelt aan de specialisatieopleiding Jeugdrecht. Door het volgen van deze opleiding kan ook worden voldaan aan de eisen van de Raad voor Rechtsbijstand die worden gesteld aan de Voorwaarden voor toevoegingen in jeugdstrafzaken en bij verzoeken voor een machtiging tot uithuisplaatsing in een accommodatie voor gesloten jeugdzorg (artikel 6b en bijlage 5, onder 3), waarvoor 12 PO nodig zijn.

Opleidingen & Events

Sdu

oprecht
de beste
keuze

In samenwerking met:

VERENIGING VAN
NEDERLANDSE
JEUGDRECHTADVOCATEN

INHOUD

INHOUDSOPGAVE TIJDSCHRIFT JEUGDRECHT IN DE PRAKTIJK
NUMMER 1, JAARGANG 4, FEBRUARI 2017

JIPSignaleringen	2
Jeugdzorg	4
Kinderbeschermingsmaatregelen	7
Omgang en gezag	9
Jeugdstrafrecht en penitentiair recht	11
Jeugdige vreemdeling	14
Procedurale aspecten en IPR	14
Rechten van het kind	15
Kind, school en werk	16
Ontwikkeling van het kind	16
Diversen	18
48. Begrepen?! – De rechtspositie van minderjarigen in het strafrecht gezien in het licht van enkele EU-richtlijnen	19
<i>Mr. A.E. Barendsen & mr. M. Vegter</i>	
49. ‘Ben ik mijn broeders hoeder?’ – Een multidisciplinair onderzoek naar ‘vluchtende’ gezinnen voor Jeugdhulp	28
<i>Mw. A.M. Hoepman MSc.</i>	
50. Integrale hulpverlening en gegevensuitwisseling in de jeugdzorg	34
<i>Mr. E. Lam & mr. Y. Sieverts</i>	
51. Het blokkeringsrecht geblokkeerd – Hoe het belang van het kind door de privacybarrière brak	38
<i>Mr. G. Jlpelaar & mr. L. Goei</i>	
52. Meerouderschap en meeroudergezag in het belang van kind?	43
<i>Prof. dr. I. Weijers</i>	
53. Asielopvang voor kinderen: Zó kan het, en zo moet het ook!	47
<i>Mw. H. Schuurmans</i>	
Wetgevingsoverzicht	51

JIP – Tijdschrift Jeugdrecht in de Praktijk is een uitgave van Sdu Uitgevers bv en verschijnt viermaal per jaar. Naast dit tijdschrift ontvangen abonnees wekelijks per e-mail nieuws op het gebied van het jeugdrecht. De auteur verklaart zich ermee bekend dat door aanbidding van een artikel de exploitatierechten worden overgedragen aan de uitgever.

Uitgever

P. Frissen
Sdu Uitgevers
Postbus 20025, 2500 EA Den Haag

Redactiesecretariaat

mr. E. Polhuijs
E-mail: epolhuijs@gmail.com

Redactie

mr. dr. J.H. de Graaf (Universiteit van Amsterdam)
mr. E. Lam (Suez Advocaten)
mr. J. Lintjer (Hof-Recht Advocaten)
mr. P.J. Montanus (Schlicher Advocaten)
dr. S.E. Rap (Universiteit Leiden)
mr. I.J.M. Schepens (Jeugdbescherming Gelderland)
mr. C. Ullersma (Van der Woude De Graaf Advocaten)

Vakredactie

mr. T. de Vette

Ontwerp en vormgeving

(M/V) ontwerp, www.mv-ontwerp.nl
ISSN 2352-4936

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Abonnementen

De abonnementsprijs (app only abonnement) bedraagt € 128,00 per jaar inclusief de wekelijkse e-mailnieuwsdienst (excl. btw, incl. verzend- en administratiekosten). JIP verschijnt vier keer per jaar.

Prijswijzigingen voorbehouden.

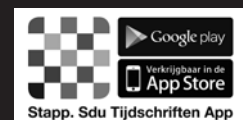
Abonnementenadministratie/adreswijziging

Sdu Klantenservice
Postbus 20014, 2500 EA Den Haag
Telefoon (070) 378 9880
www.sdu.nl/service

Advertentieacquisitie

Sdu
Business Line Legal, Tax & Regulatory
Postbus 20025, 2500 EA Den Haag
Telefoon (070) 378 0562
E-mail: sdu.advertiser@sdu.nl
www.sduadvertiser.nl
Advertentietarieven op aanvraag. De uitgever kan zonder opgaaft van redenen advertenties weigeren.
Citeertitel: JIP 2017/1.
© Sdu Uitgevers, Den Haag 2017

Wij verwerken uw gegevens voor de uitvoering van de (abonnements)overeenkomst en om u van informatie te voorzien over Sdu Uitgevers bv en zorgvuldig geselecteerde andere bedrijven. Als u geen prijs stelt op deze informatie, kunt u dit schriftelijk melden bij Sdu Uitgevers, postbus 20014, 2500 EA Den Haag. Voor informatie over onze leveringsvoorwaarden kunt u terecht op www.sdu.nl. Abonnementen gelden voor minimaal één jaar. Het abonnement wordt automatisch met een jaar verlengd, tenzij uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van het abonnementsjaar schriftelijk wordt opgezegd bij Sdu Klantenservice. Vanwege de aard van de uitgave, gaat Sdu uit van een zakelijke overeenkomst; deze overeenkomst valt onder het algemene verbintenissenrecht.

JIP SIGNALERINGEN

Samenstelling: MR. T DE VETTE

(JURISPRUDENTIE: GEPUBLICEERD OP RECHTSPRAAK.NL TUSSEN 3 NOVEMBER 2016 EN 10 JANUARI 2017)

Jeugdzorg

NIEUWS

1. Zes op tien gemeenten heeft tekort op jeugdhulp (Binnenlands Bestuur, NOS)

Voor 2017 voorziet 61% van de gemeenten er niet uit te komen met het jeugdhulp-budget en in de rode cijfers te belanden, ruim zes op de tien gemeenten. Dat blijkt uit onderzoek van *Binnenlands Bestuur* en de NOS onder 215 gemeenten. De te verwachten tekorten staan in schril contrast met de overschotten over 2015. Veel gemeenten die dat jaar nog overhielden op de jeugdhulp, duiken nu (diep) in de rode cijfers. De redenen zijn divers. De verdere korting op het rijksbudget wordt genoemd, evenals de gevolgen van het verdeelmodel. Een grotere zorgvraag dan verwacht en de toename in de zwaarte van de zorg, spelen gemeenten parten. Het lukt gemeenten nog onvoldoende via de inzet op preventie jeugdigen uit de (duurdere) specialistische zorg te houden, zo blijkt verder uit de enquête. Binnenlands Bestuur en de NOS benaderden alle 390 Nederlandse gemeenten. De 215 gemeenten die de enquête invulden, vormen qua omvang en landelijke spreiding een goede afspiegeling van alle gemeenten.

2. Ron Scholte benoemd op Tranzo-leerstoel Zorg voor de Jeugd (Tilburg University)

Prof. dr. R.H.J. (Ron) Scholte wordt per 1 maart 2017 benoemd tot hoogleraar Zorg voor de Jeugd aan Tilburg University. De leerstoel is verbonden aan de Academische Werkplaats Jeugd bij het onderzoeksinstituut Tranzo van de Tilburg School of Social and Behavioral Sciences. Er wordt samengewerkt met een groot aantal partijen vanuit jeugd(gezondheids)zorg, gemeenten, jeugd-GGZ, jeugd-LVB, kinderopvang, een cliëntenorganisatie en kennisinstituten. Tranzo is het wetenschappelijk centrum voor zorg en welzijn, waar wetenschap en

praktijk worden verbonden. Vestigende instantie van de bijzondere leerstoel is Stichting Jeugdzorgberaad Brabant.

3. Zicht op veiligheid kinderen verbeterpunt voor jeugdteams (Inspectie Jeugdzorg)

Niet alle jeugdteams hebben voldoende aandacht voor veiligheidsrisico's bij de opvoeding van kinderen in hun thuissituatie. De inspecties vinden dit een belangrijk aandachtspunt. De ontwikkelingsbedreigingen voor kinderen, bijvoorbeeld als ouders problemen hebben, worden nauwelijks in kaart gebracht. Dit is een van de conclusies van het toezicht van de Inspectie Jeugdzorg in samenwerking met de Inspectie voor de Gezondheidszorg naar de kwaliteit van de jeugdhulp door jeugdteams. Sinds 2015 hebben veel gemeenten wijkteams, al dan niet specifiek gericht op jeugd en gezin, of jeugdteams ingericht. Jeugdteams richten zich specifiek op gezinnen met opgroei- en opvoedproblemen. Bij het toezicht van de inspecties op deze jeugdteams is gekeken naar de thema's: veiligheid, verantwoordelijkheden en organisatie. Uit het toezicht blijkt dat jeugdteams streven naar maatwerk, innovatie en het centraal stellen van de ouders en kinderen in het gezin. Toch is er vaak geen duidelijke visie op het handelen ten aanzien van onveilige opvoedingssituaties van kinderen. Ook maken de jeugdteams geen gebruik van een gestandaardiseerd (risicotaxatie)instrument. Dit kan het signaleren en vaststellen van veiligheidsrisico's en het bewaken en evalueren van veiligheidsafspraken belemmeren. De jeugdteams bestaan vaak uit goed gekwalificeerde professionals, maar verschillen sterk van elkaar in opzet, samenstelling en opdracht. Definitieve keuzes wat betreft organisatievorm en het beleggen van verantwoordelijkheden zijn in de onderzochte periode vaak nog niet gemaakt. Bij veel jeugdteams ligt de verantwoordelijkheid

voor de kwaliteit van de jeugdhulp bij de moederorganisaties. Dit levert in de praktijk knelpunten op. De moederorganisaties hebben beperkt zicht op het handelen van hun eigen professionals in het jeugdteam. Zij zijn niet op de hoogte van de inhoudelijke keuzes die worden gemaakt en ze hebben geen toegang tot het registratiesysteem van het jeugdteam. Dit maakt het voor de moederorganisatie moeilijk haar verantwoordelijkheid waar te maken.

4. Verkiezingsprogramma's over jeugdzorg (Jeugdzorg Nederland)

Met de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017 in aantocht, heeft Jeugdzorg Nederland op een rijtje gezet wat de politieke partijen in hun (concept-) verkiezingsprogramma's over jeugdzorg hebben opgenomen. Op hun website doen zij hiervan verslag. Een aantal punten: de PvdA benadrukt het belang van werken volgens het principe '1 gezin, 1 plan, 1 hulpverlener'. De partij pleit daarnaast voor een soepele overgang van de zorg als een jongere de achttienjarige leeftijd bereikt. SGP en D66 zijn ook van mening dat deze overgang nog niet goed genoeg is geregeld. Het CDA benoemt deze problematiek ook, maar dan vooral bij pleegzorg. De 'abrupte overgang' van pleegzorg naar zelfstandig wonen moet volgens de christendemocraten beter georganiseerd worden. De SP heeft als standpunt dat de mogelijkheden voor begeleiding en nazorg voor 18+ers moeten worden verruimd. De VVD zet op haar beurt meer in op een stevige verbinding tussen jeugdhulp en jeugdgezondheidszorg. Bij meerdere partijen is aandacht voor de veiligheid van kinderen. De SGP zet dit nadrukkelijk in hun programma. Meldingen van kindermishandeling moeten volgens die partij uiterst zorgvuldig getoetst worden. Het CDA zet op haar beurt in op het behoud van de Kindertelefoon. De PvdA pleit voor meer expertise over kindermis-

handeling in de wijkteams. Ook DENK vindt dat de expertise in de wijkteams versterkt moet worden. De VVD zet in op een meldplicht bij Veilig Thuis. D66 pleit voor betere signalering en snellere interventies. Ook benadrukt deze partij het belang van waarheidsvinding.

LITERATUUR

5. Samen voor de jeugd: hoe wetenschap, onderwijs en praktijk samenwerken aan de preventie van seksueel misbruik in de residentiële jeugdzorg

(Michelle Wismans, Anne Boer, Mechtild Höing en Remy Vink, *Proces 2016-5*)

Jongeren in residentiële zorg experimenteren met seksueel gedrag en seksuele grenzen, net als andere jonge mensen doen. In tegenstelling tot de jeugd in 'normale' omstandigheden, lopen ze echter een verhoogd risico slachtoffers of daders van seksueel probleemgedrag te worden. Professionals blijken het daarnaast moeilijk te vinden adequaat om te gaan met seksueel gedrag. De auteurs beschrijven in dit artikel het 'Flag systeem'; een methode die helpt seksueel gedrag op adequate wijze te beoordelen door het toepassen van zes criteria en het gebruik van vier verschillende 'vlaggen' (groen = normaal gedrag, geel = riskant gedrag, rood = mild seksueel misbruik, zwart = ernstig seksueel misbruik). De originele versie is ontwikkeld voor gebruik bij kinderen van nul tot achttien jaar. In een vierjarig project is een aangepaste versie van het Flag systeem ontwikkeld. Dit leverde een theoretische onderbouwing van de methode op, evenals een conceptueel kader van de doelstellingen en activiteiten voor het trainingsprogramma dat verplicht is voor professionals die met het systeem willen werken. Hiermee wordt nu een pilot gedraaid in twaalf instellingen.

6. Voortzetting van (verplichte) hulp aan risicojongeren die achttien jaar worden

(I. Dörenberg, B. Frederiks en X. Moonen, *NJB 2016/40*)

In dit artikel staat de vraag centraal of en zo ja, in hoeverre wetgeving daadwerkelijk een bijdrage zou kunnen leveren aan het oplossen van de 18+-problematiek bij risicojongeren. Daartoe wordt eerst de 18+-problematiek geanalyseerd. Wat is de kern van het probleem en binnen welke bestuurlijk-juridische context moet een oplossing gezocht worden? Daarna volgt een

beschouwing over de (on)mogelijkheden om binnen de huidige en de toekomstige wetgeving drang en dwang toe te passen bij meerderjarige risicojongeren en van de (juridische) oplossingsrichtingen die tot dusver geopperd zijn. Tot slot wijzen de auteurs op kanttekeningen die te plaatsen zijn bij de effectiviteit van drang en dwang bij jongeren en jongvolwassenen met meervoudige problematiek en pleiten zij ervoor dat eerst en vooral goed wordt bekeken wat werkt of zou kunnen werken in de praktijk.

JURISPRUDENTIE

7. Moeder die geen gezag meer heeft is geen belanghebbende (*Centrale Raad van Beroep 2 november 2016, ECLI:NL:CRVB:2016:4172*)

V is de moeder van zoon Z, geboren in 1997. In maart 2004 is Z onder toezicht gesteld en in december 2005 is hij uit huis geplaatst. Sindsdien woont hij in een pleeggezin. Bij beschikking van 24 april 2009 van de Rechtbank Utrecht is V uit het gezag over Z ontheven en is BJZ tot voorged benoemd. Het Gerechtshof Amsterdam heeft deze beschikking op 20 april 2010 bekrachtigd. Bij besluit van 18 april 2014 heeft BJZ Z voor twee jaar geïndiceerd voor jeugdhulp thuis individueel, voor jeugdhulp accommodatie zorgaanbieder individueel en groep en voor 24-uurs verblijf in pleeggezin. V heeft hier tegen bij BJZ bezwaar gemaakt. BJZ heeft dit bezwaar niet-ontvankelijk verklaard omdat V geen belanghebbende is in de zin van artikel 1:2 Awb. V heeft hiertegen beroep ingesteld. V stelt onder andere dat Jeugdbescherming West als rechtsopvolger van BJZ moet worden aangemerkt en niet B&W en dat zij wel degelijk belanghebbende in de zin van artikel 1:2 Awb is vanwege jaar bloedverwantschap in de eerste graad met Z. In verweer heeft B&W aangevoerd ten onrechte als rechtsopvolger van BJZ te zijn aangemerkt. Inhoudelijk heeft B&W bevestiging van de aangevallen uitspraak bepleit. De Centrale Raad stelt voorop dat uit artikel 11.7 lid 2 Jeugdwet volgt dat als sprake is van een besluit genomen door BJZ, het College van B&W van de gemeente waar de jeugdige zijn woonplaats heeft in de plaats treedt van BJZ. Op 18 mei 2016 (ECLI:NL:CRVB:2016:1305) heeft de Centrale Raad bepaald dat, in een soortgelijke zaak als de onderhavige, bij het ontbreken van informatie over de woonplaats van de jeugdige het College van B&W van de gemeente waar appellante woonplaats heeft, aangemerkt is als rechtsopvolger van BJZ. V en B&W hebben niet aangegeven welk College van B&W volgens hen als rechtsopvolger van BJZ moet worden aangemerkt. Hiermee is een patstelling ontstaan. Onder deze omstandigheden is er geen aanknopingspunt om van een andere woonplaats dan die van B&W van de gemeente waar V woont, uit te gaan. Partijen worden daarom niet gevolgd in hun standpunt dat B&W niet als rechtsopvolger van BJZ kan worden aangemerkt. Volgens de Centrale Raad heeft rechtbank juist geoordeeld dat BJZ V niet als belanghebbende in de zin van artikel 1:2 lid 1 Awb kan worden aangemerkt. Het standpunt van V dat sprake is van bloedverwantschap in de eerste graad en dat zij daarom belanghebbende is, wordt niet gevolgd. De Raad wijst hierbij op ECLI:NL:CRVB:2016:1305 van 6 april 2016. In het geval van V is sprake van een ouder die is ontheven van het ouderlijk gezag over de jeugdige. Dit betekent dat V niet langer de, in artikel 1:247 lid 1 en 2 BW opgenomen, plicht en het recht heeft de jeugdige te verzorgen en op te voeden, daaronder begrepen de zorg en verantwoordelijkheid voor het geestelijk en lichamelijk welzijn van het kind en het bevorderen van de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid. Nu de bij het besluit van 18 april 2014 geïndiceerde zorg ziet op de verzorging en opvoeding van Z is het belang van V hierbij niet rechtstreeks betrokken. De Centrale Raad bevestigt de aangevallen uitspraak.

8. Bezwaren tegen indicatiebesluit jeugdhulp door College terecht niet-ontvankelijk verklaard (*Centrale Raad van Beroep 13 oktober 2016, ECLI:NL:CRVB:2016:3917*)

Uit de affectieve relatie tussen M en V is in 2012 dochter D geboren. Op 29 juli 2013 heeft (het toenmalige) BJZ Utrecht ten behoeve van D een indicatiebesluit genomen, waarin is bepaald dat zij en haar ouders in aanmerking komen voor 'jeugdhulp accommodatie zorgaanbieder individueel'. De duur en de omvang van de indicatie moesten worden vastgesteld in overleg met de zorgaanbieder. Op 10 januari 2014 heeft BJZ een nieuw indicatiebesluit genomen. Hierin is bepaald dat M en V een jaar in aanmerking komen voor 'jeugdhulp thuis individueel'. Ook de omvang en duur van deze indicatie moest

worden vastgesteld in overleg met de zorgaanbieder. Appellant (A) heeft op 18 augustus 2015 bezwaar gemaakt tegen het besluit van 29 juli 2013 en op 3 september 2015 tegen het besluit van 10 januari 2014. Het College van Burgemeester en Wethouders van Utrecht heeft zich primair op het standpunt gesteld niet bevoegd te zijn een beslissing op de bezwaren te nemen. Subsidiair heeft het College de bezwaren niet-ontvankelijk verklaard wegens een niet-verschoonbare termijnoverschrijding. A is tegen dit besluit in beroep gegaan. De voorzieningenrechter heeft dit beroep, met toepassing van artikel 8:86 Awb, ongegrond verklaard en het verzoek om een voorlopige voorziening afgewezen. Naar het oordeel van de voorzieningenrechter is het College, gelet op artikel 11.7 lid 2 Jw, met ingang van 1 januari 2015 in de plaats getreden van BJJ. Om die reden was het College daarom bevoegd te beslissen op de bezwaarschriften. Verder oordeelde de voorzieningenrechter dat het College terecht de bezwaren niet-ontvankelijk heeft verklaard wegens een termijnoverschrijding die niet-verschoonbaar is. A is tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan. De Centrale Raad beoordeelt ambtshalve of tegen de indicatiebesluiten de rechtsmiddelen van de artikelen 7:1 en 8:1 Awb openstaan. De Centrale Raad stelt vast dat D onder toezicht van BJJ was gesteld. De indicatiebesluiten betreffen besluiten als bedoeld in artikel 6 lid 1 Wjz, die op grond van artikel 7 lid 6 Wjz door BJJ ambtshalve worden genomen in de uitoefening van haar toezichthoudende taak als bedoeld in artikel 10 lid 1 sub b Wjz. Op grond van artikel 8:5 lid 1 Awb en artikel 1 van de bij die wet behorende Bevoegdheidsregeling bestuursrechtspraak kan tegen dergelijke besluiten geen beroep worden ingesteld. Gelet op artikel 7:1 Awb kan hiertegen ook geen bezwaar worden gemaakt. In eerdere uitspraken (o.a. ECLI:NL:CRVB:2011:BR0461) heeft de Centrale Raad al vastgesteld dat uit de wetgeschiedenis van de Wjz blijkt dat de wetgever hiervoor heeft gekozen om dubbele procedures te voorkomen. De kinderrechter moet in het kader van de – civielrechtelijke – procedure tegen de OTS eveneens de rechtmatigheid van een daarmee samenhangend indicatiebesluit te toetsen. Een eventueel hoger beroep wordt beoordeeld door het – relatief – bevoegde gerechtshof. De Centrale Raad concludeert dan ook dat het College de bezwaren van

A tegen de besluiten van 29 juli 2013 en 10 januari 2014 dan ook terecht (kennelijk) niet-ontvankelijk heeft verklaard en bevestigd de aangevallen uitspraak.

9. Rechtbank vindt zorg ouders wel bovengebruikelijke zorg

(Rechtbank Zeeland-West-Brabant 28 november 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:7756)

Uit de affectieve relatie tussen M en V is in 1998 zoon Z geboren. Z heeft onder andere PDD-nos en een gameverslaving dreigt. Z ontving een pgb op grond van de Algemene wet bijzondere ziektekosten (Awbz) voor 4 tot en met 6,9 uur per week. M en V hebben namens Z bij het College van B&W van de gemeente Woensdrecht een aanvraag ingediend voor een vervolgingindicatie op grond van de Jeugdwet. Op 28 september 2015 heeft het College dit toegekend voor 4 uur per week voor de periode van 1 januari 2016 tot en met 31 augustus 2016 voor een bedrag van maximaal € 36,21 per uur. M en V hebben namens Z tegen dit besluit bezwaar gemaakt. Op 15 december 2016 heeft het College het besluit gewijzigd in die zin dat Z eveneens een behandeling moet ondergaan door Novadic Kentron. Op 19 april 2016 heeft het College de bezwaren van Z, onder verwijzing naar het advies van de commissie van advies voor de bezwaarschriften, ongegrond verklaard (het bestreden besluit). Hiertegen is namens Z beroep ingesteld. M en V voeren aan dat met het toegekende pgb slechts de externe hulpverlener kan worden betaald, maar dat wordt voorbijgegaan aan de grote hoeveelheid jeugdhulp die door met name V wordt geboden. Bestreden wordt dat de door V verleende zorg 'gebruikelijke zorg' is. Z heeft veel toezicht, begeleiding en hulp nodig bij planning, sturing, persoonlijke verzorging en het leggen van sociale contacten. Ook kan niet worden voldaan aan de voorwaarde van behandeling door Novadic Kentron, omdat de huisarts daarvoor geen verwijzing geeft. Tenslotte wordt erop gewezen dat in andere gemeentes ongewijzigd de eerder verleende jeugdhulp wordt toegekend. Gelijktijdig met de invoering van de nieuwe Jeugdwet heeft de gemeenteraad van Woensdrecht op 1 januari 2015 de Verordening jeugdhulp Woensdrecht 2015 vastgesteld. Sinds 1 januari 2016 geldt de Nadere regeling niet vrij toegankelijke jeugdhulp 2016. De rechtbank stelt vast dat uit de Verordening noch uit de Regeling blijkt welke criteria het College hanteert

voor de vraag wanneer sprake is van 'boven gebruikelijke hulp' binnen het gezin. In de Jeugdwet is in artikel 1.1 evenmin een definitie opgenomen van dit begrip. Evenmin blijkt dit uit de rapportages, het primaire besluit en het bestreden besluit. Het advies van de bezwaarcommissie vermeldt het volgende: 'daar speelt in mee dat er naar mening van de commissie wel degelijk sprake is van gebruikelijke zorg van de zijde van de ouders van bezwaarmaker. Een standpunt dat de commissie nog bevestigd zag in de uitspraak van de ouders tijdens de hoorzitting dat zij deze zorg blijven verlenen ongeacht het al dan niet verkrijgen van een pgb.' Ter zitting heeft het College toegelicht dat bij de besluitvorming bijlage 3 bij de Beleidsregels indicatiestelling Awbz 2014 (Protocol gebruikelijke zorg) tot uitgangspunt is genomen en dat dit kan worden beschouwd als vaste gedragslijn. In dit Protocol staat dat een kind is aangevraagd op Awbz-zorg als het gaat om een chronische situatie, waarbij de gebruikelijke begeleiding in vergelijking tot een gezond kind, dan wel een kind zonder beperkingen van dezelfde leeftijdscategorie, wordt overschreden volgens de in het Protocol opgenomen richtlijnen. Deze houden ten aanzien van twaalf tot achttienjarigen onder meer in dat geen voortdurend toezicht nodig van volwassenen nodig is en dat zij vanaf hun zestiende jaar al dag en nacht alleen gelaten kunnen worden. De rechtbank is van oordeel dat van het College mag worden verwacht dat het in het bestreden besluit concreet en inzichtelijk motiveert waarom in deze zaak sprake zou zijn van gebruikelijke hulp door M en V, onder verwijzing naar deze richtlijnen. Nu dit is nagelaten, is het bestreden besluit onvoldoende op Z als individu toegespitst, onvoldoende zorgvuldig voorbereid en niet deugdelijk gemotiveerd. Het beroep is gegrond en het bestreden besluit wordt vernietigd wegens strijd met de artikelen 3:2 en 7:12 lid 1 Awb. De rechtbank doet de zaak zelf af en beslist dat Z in de relevante periode recht had op extra begeleiding door V gedurende 1 uur per dag tegen een tarief van € 20 per uur in de vorm van een pgb.

Kinderbeschermingsmaatregelen

JURISPRUDENTIE

10. Gesloten machtiging plaatsing zwan- gere minderjarige in moeder en kindhuis

(Rechtbank Midden-Nederland 13 september 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:6635)

Uit V is in Servië in 2002 dochter D geboren. V heeft op dit moment geen vaste bekende woon- of verblijfplaats. D is op grond van de Roma-cultuur getrouwd met A. Zij is inmiddels ook zwanger van hem en verblijft bij diens familie B. Het Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering (de GI) meent dat de veiligheid en ontwikkeling van D en haar ongebooren kind daar niet worden geborgd, aangezien de familie hun leven leidt aan de hand van de normen en waarden die gebruikelijk zijn in de Roma-cultuur. De visie op opvoeding, schoolgang en huwelijk wijken te veel af van de uitgangspunten van de geboden hulpverlening en de eisen die worden gesteld aan een opvoedingsomgeving. Om die reden heeft de GI de kinderrechter verzocht tot het verlenen van een machtiging gesloten jeugdhulp tot 12 november 2016. Op 26 juli 2016 is deze verleend tot 15 september 2016 en is de zaak voor het overige aangehouden. De kinderrechter heeft bepaald dat voor de afloop van deze termijn het woonperspectief van D duidelijk moest zijn. Tijdens de voortzetting van de zaak op 13 september 2016 blijkt dat D sinds 7 september 2016 in een gesloten moeder en kindhuis verblijft. Daar krijgt D specialistische ondersteuning en begeleiding op alle leefgebieden. Hierdoor kan D onder andere drie dagen in de week onderwijs volgen en toekomen aan haar ontwikkelingstaken. A zal in grote mate worden betrokken bij D en haar ongebooren kind en kan haar desgewenst dagelijks bezoeken. De GI wil dat D in het moeder en kindhuis blijft wonen en houdt vast aan het verzoek tot het verlenen van een machtiging gesloten jeugdhulp tot 12 november 2016. De kinderrechter concludeert dat de veiligheid en de ontwikkeling van D en het ongebooren kind op dit moment alleen gewaarborgd kunnen worden door een verder verblijf in het gesloten moeder en kindhuis. Hoewel D zeer duidelijk is in haar wens bij de familie B te willen wonen, is dit niet in haar belang. De familie B kan geen opvoedingsomgeving bieden aan D en het ongebooren kind,

waarbinnen beiden zich leeftijdsadequaat kunnen gaan ontwikkelen en gezamenlijk een positief perspectief tegemoet kunnen gaan. D is een jong meisje van veertien jaar dat moeder gaat worden. Naast het opvoeden en verzorgen van haar baby, zal zij zichzelf ook verder moeten kunnen ontwikkelen. Los van het feit dat er door de betrokken instanties formeel geen positief advies voor een netwerkplaatsing bij de familie B kan worden gegeven, overweegt de kinderrechter dat het plaatsen van een veertienjarig meisje binnen het gezin van de jong meerderjarige X – met wie zij volgens de Roma cultuur is gehuwd – in alles indruist tegen de uitgangspunten van het bieden van goede jeugdzorg. De kinderrechter merkt op dat het voor alle betrokkenen van groot belang is dat in de komende periode duidelijk wordt waar dan wél het woonperspectief van D en haar baby ligt. De machtiging gesloten jeugdhulp wordt verleend tot 12 november 2016.

11. Vader zonder gezag is geen belanghebbende en dus niet-ontvankelijk

(Gerechtshof Amsterdam 11 oktober 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:4087)

Uit de – inmiddels verbroken – affectieve relatie tussen M en V is in 2014 dochter D geboren, over wie V het eenhoofdig ouderlijk gezag uitoefent. D heeft haar hoofdverblijfplaats bij V. Op advies van de RvdK is D voor zes maanden onder toezicht gesteld. V gaat in hoger beroep. M verzoekt in principaal hoger beroep V niet-ontvankelijk te verklaren, althans het hoger beroep af te wijzen. In incidenteel hoger beroep verzoekt hij de bestreden beschikking te vernietigen en te bepalen dat D voor een jaar onder toezicht wordt gesteld van de GI. Het hof stelt zich ambtshalve de vraag of M is aan te merken als ‘belanghebbende’ in de zin van artikel 798 lid 1 Rv (degene op wiens rechten of verplichtingen de zaak rechtstreeks betrekking heeft). Het hof beantwoordt die vraag ontkennend, nu: (1) M niet het ouderlijk gezag over D uitoefent; (2) D niet door M wordt verzorgd en opgevoed als behorend tot zijn gezin; (3) M sinds de geboorte van D geen contact met haar heeft gehad. In het licht van HR 12 september 2014 (ECLI:NL:HR:2014:2665) verklaart het hof M niet-ontvankelijk. Het hof buigt zich daarna over de vraag of

de gronden voor de OTS ten tijde van de bestreden beschikking aanwezig waren en of deze nu nog aanwezig zijn. Het hof overweegt daartoe als volgt. Gebleken is dat D te vroeg is geboren, waardoor zij na haar geboorte meermaals in het ziekenhuis heeft gelegen. D is hierdoor – en gelet op haar jonge leeftijd – een kwetsbaar meisje. Gebleken is dat tussen M en V sprake was van (verbaal) huiselijk geweld en gebrekkige samenwerking en communicatie. Na het verbreken van hun relatie hebben zij geen contact meer met elkaar gehad. V was op dat moment zwanger van D en heeft – onder meer door de relatiebreuk – tijdens haar zwangerschap veel stress ervaren. Toen D eenmaal geboren was, wilde V geen contact tussen haar en M uit angst voor D's veiligheid. Dit vormde een bedreiging in de sociaal-emotionele (identiteits-)ontwikkeling van D. Daarnaast was geen zicht op het psychologisch functioneren en de belastbaarheid van V. De twee omgangsmomenten die sinds de OTS tussen M en D hebben plaatsgevonden, zijn positief verlopen. Ook V heeft een positieve ontwikkeling doorgemaakt. Wel loopt de communicatie tussen M en V nog stroef. Door het wederzijds wantrouwen is begeleiding van de omgang door de GI nog steeds noodzakelijk. Alles overwegende is het hof van oordeel dat de gronden voor de OTS ook nu nog aanwezig zijn. Tussen M en V is sprake van een belaste voorgeschiedenis. Het hof is met de RvdK van oordeel dat, gelet op D's jonge leeftijd en kwetsbaarheid, continuering en ondersteuning van het contact met M in haar belang is. Ook is dit noodzakelijk voor haar (identiteits-)ontwikkeling. Het hof bekrachtigt het de beschikking van de rechtbank.

12. Ondertoezichtstelling inzake kennis over afstamming en contact met biologische vader

(Gerechtshof Den Haag 12 oktober 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:3224)

M en V zijn in 2009 met elkaar gehuwd, uit welk huwelijk (de nu nog minderjarige) dochter D wordt geboren. M heeft D niet erkend, V oefent het eenhoofdig ouderlijk gezag uit. In 2013 wordt het huwelijk door echtscheiding ontbonden. Sindsdien heeft M geen contact meer met D. V heeft inmiddels in X een nieuwe partner gevonden. M wil weer contact met D, maar V wil hier niet aan meewerken. Om die reden wordt

D in 2016 onder toezicht gesteld. V gaat in hoger beroep. Inmiddels is D door X erkend en draagt zij ook zijn achternaam. Volgens V heeft de rechtbank ten onrechte geen betekenis toegekend aan de omstandigheid dat M D niet heeft erkend en dat hij geen gezag over haar uitoefent. Van een bewuste keuze voor het stichten van een gezin was aan de kant van M geen sprake. V vermoedt dat het omgangsverzoek uit dezelfde calculerende houding voortvloeit als zijn keuze voor een huwelijk met haar; dat was een schijnhuwelijk, waardoor M zijn verblijfsstatus in Nederland kon verbeteren. V stelt verder dat de rechtbank ten onrechte heeft overwogen dat er geen contra-indicaties zijn ten aanzien van het contact tussen M en D. Volgens V kan het moeizaam bereikte evenwicht in het leven van D, mede gezien haar leeftijd, makkelijk worden verstoord. Hervatting van de contacten in deze fase van haar leven zullen volgens V juist een bedreiging van het welzijn van D vormen, zeker wanneer het M niet werkelijk om D is te doen. Als D ouder en wat stabiel is, zal zij een hernieuwd contact met M beter het hoofd kunnen bieden. V stelt dat een OTS een te zwaar middel is. Ten slotte heeft V nog aangevoerd dat het haars inziens niet terecht is dat een vader die bewust zijn ouderlijke verantwoordelijkheid uit de weg gaat, omgang met zijn minderjarige kind krijgt. D weet van wie zij afstamt en weet dat zij twee papa's heeft. Volgens de RvdK groeit D op in een situatie waarin het voor haar niet duidelijk is wie haar biologische vader is. Dit vormt een bedreiging voor haar (identiteits)ontwikkeling en is strijdig met artikel 7 IVRK. De RvdK heeft in zijn onderzoek niet bevestigd gekregen dat het M alleen te doen is om een verblijfsvergunning. Het hof vindt dat M door de handelwijze van V geen enkele kans krijgt een rol in het leven van D te spelen; hij wordt als het ware buiten spel gezet. V moet D de gelegenheid geven M te ontmoeten, zodat zij (spelenderwijs) kan ontdekken van wie zij afstamt, wat haar identiteit is, op wie zij lijkt en op welke wijze zij zich herkent in haar beide ouders. Middelen buiten het gedwongen kader zullen falen, nu V hier niet voor openstaat. Het hof bekrachtigt de beschikking van de rechtbank.

13. Verzoek machtiging gesloten jeugdhulp afgewezen (*Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 28 oktober 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:8713*)

Uit V is in 2001 dochter D geboren. V oefent het eenhoofdig ouderlijk gezag uit over D. Juridisch vader van D is X, haar stiefvader. De RvdK verzoekt de rechtbank D onder toezicht van de GI te stellen en machtiging te verlenen D uit huis te plaatsen in een voorziening voor gesloten jeugdhulp. De rechtbank willigt beide verzoeken in. D gaat in hoger beroep. Het hof stelt voorop dat een machtiging gesloten jeugdhulp een verstreckende maatregel is met een vrijheidsbenemend karakter, die alleen dan gerechtvaardigd is indien en voor zover een minder verstreckende maatregel ontoereikend is. In casu staat vast dat al enige tijd toegewerkt wordt naar een thuisplaatsing van D bij V en X. Hiervoor zijn onder meer de bezoeken van D aan haar ouderlijk huis uitgebreid. De Raad en de GI hebben zich op het standpunt gesteld dat het voor de terugkeer van D noodzakelijk is dat de maatregel in stand blijft tot 10 december 2016, omdat tijd nodig is zaken te regelen als de aanmelding van D op een nieuwe school. Het hof stelt echter vast dat het niet beschikt over stukken waaruit blijkt welke stappen zijn gezet in het kader van het toewerken naar de thuisplaatsing. Ook heeft het hof geen informatie over welke hindernissen nog moeten worden genomen en binnen welke termijn te verwachten is dat een en ander is geregeld. Het hof laat een en ander voor rekening en risico van de Raad, vanwege de stringente eisen die aan een dergelijke vrijheidsbeneming en de rechterlijke toetsing daarvan moeten worden gesteld, voortvloeiend onder meer uit het IVRK en de artikelen 5, 6, 8 en 13 EVRM. Van de overheid wordt in dit verband een actieve houding verwacht, gelet op de belangen van de minderjarige, zo benadrukt het hof. Het hof neemt verder in aanmerking dat D het erg moeilijk heeft in de instelling waar zij verblijft. Zij wordt bijvoorbeeld dagelijks – zowel verbaal als fysiek – gepest door groepsleden. Daarnaast ontbreekt binnen de instelling de capaciteit de contactmomenten tussen D, V en X uit te breiden, ondanks dat dit door de gedragswetenschapper wel is geadviseerd. Verder is niet gebleken dat – met uitzondering van het functioneren binnen een dagritme – enige vorm van behandeling dan wel noodzakelijke observatie of diagnostiek van D plaatsvindt. De stukken lezende ontstaat bij het hof de indruk dat D inmiddels alleen nog in de gesloten setting geplaatst zit omdat er op dit moment geen

geschikte andere plek voor haar is. Dat is op zichzelf echter geen geldige reden voor vrijheidsbeneming van een minderjarige, benadrukt het hof. Gelet op het ingrijpende karakter van de maatregel is dit alles, gelet op het belang van D, onaanvaardbaar. Het hof beëindigt de maatregel per 15 november 2016, teneinde een verantwoorde thuisplaatsing vorm te kunnen geven. V heeft in dit verband aangegeven dat zij en X op 26 oktober 2016 de laatste cursusdag waar zij handvatten krijgen met D om te gaan. Het hof gaat er bij gebrek aan andersluidende gegevens van uit dat ook de andere praktische zaken binnen die termijn geregeld moeten kunnen zijn. Het hof wijst het verzoek tot het verlenen van een machtiging gesloten jeugdhulp met ingang van 15 november 2016 af en bekrachtigt de beschikking van de rechtbank voor het overige.

14. Rechtbank hakt na zeven jaar zelf de knoop door: minderjarige moet bij pleegouders blijven (*Rechtbank Rotterdam 8 november 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:8694*)
 Uit de – inmiddels beëindigde – affectieve relatie tussen M en V is in 2008 dochter D geboren, over wie M en V gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefenen. D is kort na haar geboorte onder toezicht en uit huis geplaatst en verblijft sindsdien in het huidige pleeggezin. De GI verzoekt de rechtbank de OTS en de machtiging uithuisplaatsing met een jaar te verlenen. Er is volgens de GI nader onderzoek nodig door het Kennis- en Servicecentrum voor Diagnostiek (KSCD). De rechtbank stelt bij de beoordeling voorop dat D als zeven maanden oude baby in het huidige pleeggezin is geplaatst en dat zij inmiddels acht jaar oud is. Dat doet bij de rechtbank de vraag rijzen waarom er – zeker in het licht van de stelselwijziging jeugd – nu een verzoek tot verlenging wordt gedaan en het toekomstperspectief van D, tot grote frustratie van alle betrokken partijen, nog steeds onduidelijk is. Achtergrond van de gewijzigde artikelen (o.a. 1:255 en 1:266 BW) is immers dat wanneer blijkt dat ouders – binnen een voor de ontwikkeling van de minderjarige aanvaardbare termijn – de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van hun kind niet op zich kunnen nemen, de maatregel tot gezagsbeëindiging moet worden overwogen, waarbij het gezag zo mogelijk wordt overgedragen aan de feitelijke opvoeders, zoals

de pleegouders. Dit is volgens de rechtbank een belangrijke concretisering van het belang dat een kind heeft bij stabiliteit en continuïteit in de verzorging en opvoeding. Bij de eerste verlenging van een OTS, en zeker na een periode van twee jaar, moet overwogen worden of het kind nog langer in onzekerheid mag blijven over zijn toekomstige opvoedingssituatie, zo blijkt uit de wetsgeschiedenis. Als thuisplaatsing niet meer tot de mogelijkheden behoort, blijft bij een jaarlijkse verlenging van de OTS en machtiging uithuisplaatsing onzekerheid over het opvoedingsperspectief voortduren. Verlenging over een reeks van jaren is daarbij in beginsel geen juiste maatregel. De rechtbank constateert dat het hof al op 14 januari 2015 heeft bepaald dat het toekomstperspectief voor D op korte termijn duidelijk moet worden. Tot op heden is dit echter niet gebeurd. De rechtbank betreurt het dat het ontbreken van eenduidig en doortastend beleid kennelijk heeft geleid tot de huidige situatie, waarin de verhoudingen tussen alle betrokkenen inmiddels op scherp zijn komen te staan. De onzekerheid en onduidelijkheid over haar perspectief en de verslechterde verhoudingen hebben ook een negatieve weerslag op D. Zij verkeert inmiddels in een loyaliteitsconflict. Al het voorgaande is naar het oordeel van de rechtbank exemplarisch voor de situatie die de wetgever bij de stelselherziening door de wetwijziging juist heeft willen voorkomen. De rechtbank begrijpt daarom niet waarom er door de GI geen knoop wordt doorgehakt, terwijl zij ter zitting wel stelt dat het toekomstperspectief van D bij de pleegouders ligt. Los van de vraag of

door de GI wel of niet (met voldoende inzet en voortvarendheid) aan de opdracht van het hof is voldaan, constateert de rechtbank dat inmiddels alweer bijna twee jaar zijn verstreken. Gezien de negatieve weerslag daarvan op D, kan naar het oordeel van de rechtbank een nader onderzoek door het KSCD niet meer worden afgewacht. Voor de rechtbank is het uitgangspunt nu dat D verder op moet groeien bij de pleegouders. De rechtbank verlengt de OTS en de machtiging uithuisplaatsing van D tot uiterlijk 13 mei 2017 en houdt de behandeling van de zaak voor het overige aan tot 1 april 2017.

15. Geen verklaring gedragswetenschapper bij verzoek voorwaardelijk gesloten jeugdhulp (*Rechtbank Limburg 21 november 2016, ECLI:NL:RBLIM:2016:11581*)

Uit de affectieve relatie tussen M en V is in 2000 dochter D geboren. M en V oefenen gezamenlijk het ouderlijk gezag uit. D verblijft bij de gesloten jeugdzorginstelling Icarus. Op 13 juni 2016 is D onder toezicht gesteld tot 13 juni 2017. Tevens is een machtiging gesloten jeugdhulp verleend tot 17 december 2016. De Stichting Bureau Jeugdzorg Limburg (de GI) heeft een voorwaardelijke machtiging verzocht om D in een gesloten accommodatie voor jeugdhulp te doen opnemen en te doen verblijven voor de duur van de OTS. Op grond van in artikel 6.1.4 lid 1 Jeugdwet kan de kinderrechter op verzoek een voorwaardelijke machtiging verlenen om een jeugdige, met inachtneming van artikel 6.1.2 lid 3 jw, in een gesloten accommodatie te doen opnemen en te doen verblijven. Een machtiging kan op grond van artikel 6.1.2

lid jw slechts worden verleend indien (a) de jeugdige onder toezicht is gesteld, (b) de voogdij over de jeugdige bij een gecertificeerde instelling berust of (c) degene die, anders dan bedoeld onder b, de wettelijke vertegenwoordiger is, met de opneming en het verblijf instemt. Het onderzoek behoeft op grond van artikel 6.1.4 lid 4 jw de instemming van een gekwalificeerde gedragswetenschapper die de jeugdige met het oog daarop kort tevoren heeft onderzocht. De kinderrechter constateert dat aan deze laatste voorwaarde niet is voldaan. De kinderrechter is van oordeel dat de GI ruimschoots de gelegenheid heeft gehad om de betreffende verklaring te overleggen, gezien de indieningsdatum van het verzoek op 25 oktober 2016. De GI verwijst in haar verzoek zelfs naar de verklaring van de gedragswetenschapper en stelt daarin dat deze verklaring als een geheel met het verzoekschrift moet worden gezien. Ter zitting is echter gebleken dat deze stelling van de GI niet op feiten is gebaseerd, nu is komen vast te staan dat de minderjarige nog niet eens gezien is door de gedragswetenschapper. Daarmee ontbreekt de noodzakelijke onderbouwing van het verzoek. Dit getuigt van grote onzorgvuldigheid van de zijde van de GI. Deze onzorgvuldigheid klemt in het bijzonder omdat verzocht wordt om toepassing van een maatregel die in voorkomend geval vrijheidsbeperking impliceert. Gelet hierop ziet de kinderrechter geen aanleiding de beslissing op het verzoek aan te houden. Het verzoek tot een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp, nu het niet voldoet aan de wet, wordt afgewezen.

Omgang en gezag

LITERATUUR

16. Verblijfsco-ouderschap: moeizame weg naar juridisering (*N. Nikolina, REP 2016(8)*)

Verblijfsco-ouderschap, een verblijfsregeling waarbij het kind of de kinderen hun verblijf min of meer gelijkwaardig verdelen tussen hun gescheiden ouders, is in de laatste twintig jaar zowel in aantallen als in populariteit toegenomen. Een voorheen zeldzame regeling die enkel gebezigd werd door een bijzondere groep ouders (ouders die zeer harmonieus met elkaar bleven omgaan na de scheiding) is uitgegroeid tot een

van de meest gangbare verblijfsregelingen in Nederland. De wetgever heeft getracht gezamenlijke uitoefening van ouderlijk gezag en verblijfsco-ouderschap te stimuleren door middel van de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding en het verplichtstellen van het ouderschapsplan in 2009. Echter, doordat in de gewijzigde wet gebruikgemaakt wordt van de vage formulering 'gelijkwaardige verzorging en opvoeding', is het aan de rechter om duidelijkheid te scheppen. In dit artikel wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van verblijfsco-ouderschap in Nederland, vergeleken met Engeland en

België, waar tegenovergestelde keuzes aangaande deze verblijfsregeling zijn gemaakt en waar de Nederlandse aanpak ideologisch gezien in het midden past. Daarnaast worden aanbevelingen gedaan voor de toekomst aan de hand van empirische studies.

17. Samen kinderen, samen zorgen (*E.P. van der Ree, EB 2016/84*)

In EB 2016/61 concludeerde mr. Pieters dat uit het onderzoek van Spruijt en Van der Valk is gebleken dat uit de wetwijzigingen van 1998 (gezamenlijk ouderlijk gezag) en 2009 (gelijkwaardig ouderschap en invoering ouderschapsplan) is af te leiden dat het

aantal ruzies tussen scheidende ouders is toegenomen in plaats van afgenomen. Hij concludeert daaruit dat de goede bedoelingen van de wetgever daarmee niet tot een verbetering van de situatie van kinderen hebben geleid. De oplossing wordt in de rechtspraak gevonden door een 'maatwerkbeslissing gezag'. In dit artikel vraagt de auteur zich af of dit er niet toe leidt dat steeds verder wordt afgedreven van de bedoelingen van de wetgever, die niet anders kunnen worden geïnterpreteerd dan 'samen kinderen, samen zorgen'.

JURISPRUDENTIE

18. Vader op grond van artikel 8 EVRM ontvankelijk in verzoek omgangsregeling (Rechtbank Oost-Brabant 31 oktober 2016, ECLI:NL:RBOBR:2016:6094)

Uit de – inmiddels beëindigde – affectieve relatie tussen M en V is in 2010 dochter D geboren, over wie V het eenhoofdig ouderlijk gezag uitoefent. M heeft de rechtbank verzocht een omgangsregeling tussen hem en D vast te stellen. Op 26 maart 2015 heeft de rechtbank M in de gelegenheid gesteld te bewijzen dat er tussen hem en D een nauwe persoonlijke betrekking bestaat. De definitieve beslissing is daarvoor pro forma aangehouden. Als een verzoek van een biologische vader tot omgang met zijn kind zonder inhoudelijke toetsing niet-ontvankelijk wordt verklaard, is dit volgens het EHRM in strijd met het in artikel 8 EVRM genoemde recht op eerbiediging van het privéleven, omdat het contact met (en de toegang tot) het kind een belangrijk onderdeel vormt van de identiteit van de man. De rechtbank oordeelt dat uit geen van de overgelegde verklaringen en foto's volgt dat er tussen M en D sprake is geweest van een nauwe persoonlijke betrekking. M doet echter ook een beroep op het door artikel 8 EVRM beschermde family life. De rechtbank concludeert dat M voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat sprake was van een affectieve relatie tussen hem en V, zowel voor als ook kort na de geboorte van D. In dit verband hecht de rechtbank met name waarde aan het feit dat V, na de geboorte van D, M tweemaal in het detentiecentrum heeft bezocht. Ook was zij aanwezig bij de zitting van M bij de vreemdelingenrechter. Dat V, zoals zij stelt, daartoe door M was gedwongen, is niet vast komen te staan. Ook concludeert de rechtbank dat M zeer betrokken is bij D, gezien zijn pogingen

om met haar in contact te komen. V stelt weliswaar dat de wijze waarop M dit heeft gedaan door haarzelf als enorm bedreigend wordt ervaren, maar dit doet aan de betrokkenheid van M niet af. Wel kan het relevant zijn bij de beantwoording van de vraag of omgang in het belang van D moet worden geacht. Alles overwegende oordeelt de rechtbank dat M op grond van artikel 8 EVRM, voor zover dit artikel ziet op bescherming van zijn gezinsleven, ontvankelijk is in zijn verzoek. De rechtbank stelt daarnaast vast dat voldoende is gebleken dat M de afgelopen jaren veelvuldig contact heeft gezocht met D en dat V dit contact heeft afgehouden. Om die reden is de rechtbank van oordeel dat M ook op grond van artikel 8 EVRM, voor zover dit artikel ziet op bescherming van zijn privéleven, ontvankelijk is in zijn verzoek. De rechtbank gelast een onderzoek door de RvdK naar de vraag of omgang in het belang van D is en (zo ja) op welke wijze de omgang plaats dient te vinden. Alle overige beslissingen houdt de rechtbank aan

19. Verdere behandeling zaak door andere rechters, zonder wetenschap van uitgesloten stukken (Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 17 november 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:9290)

Uit de – inmiddels beëindigde – affectieve relatie tussen M en V is in 2011 zoon Z geboren, over wie V het eenhoofdig ouderlijk gezag uitoefent. M heeft Z erkend. M is door de rechtbank strafrechtelijk veroordeeld en zit gedetineerd. M verzoekt de rechtbank (1) hem samen met V te belasten met het ouderlijk gezag over Z en (2) een omgangsregeling tussen hem en Z vast te stellen. De rechtbank wijst verzoek (1) af. Met betrekking tot verzoek (2) houdt de rechtbank de zaak aan en geeft opdracht aan de RvdK een onderzoek in te stellen. M gaat in hoger beroep. Daarbij brengt V een conceptrapport van de RvdK in het geding. M stelt dat geen sprake is van een eerlijke en onpartijdige behandeling, omdat het door V ingebrachte conceptrapport vol staat met onwaarheden en onjuistheden. Er is hierdoor een wolk van negatieve beeldvorming rondom M gecreëerd, waartegen M zich moet verweren. De klachten die M heeft ingediend tegen de totstandkoming van het uiteindelijke definitieve advies van de Raad, zijn door de klachtencommissie van de Raad gegrond verklaard. Het hof overweegt dat het niet in het bezit is van

het definitieve rapport van de Raad, maar dat het ervan uitgaat dat de omissies uit het conceptrapport zich hierin ook voordoen. Om die reden oordeelt het hof dan ook dat de inhoud van het conceptrapport, de begeleidende brief van V en de reactie van M hierop in de procedure geheel buiten beschouwing moeten blijven. Het hof stelt voorop dat het zich in staat acht professioneel en onafhankelijk de zaak te beoordelen en recht te doen conform de uitgangspunten van artikel 6 EVRM. Het verloop van de procedure tot nu toe is voor M echter op zijn minst ongelukkig geweest. Zo is hij tegen zijn zin niet gehoord door de rechtbank en is er een rapport in de procedure gebracht waar M gerechtvaardigd gebleken bezwaren tegen heeft. Het hof acht het van groot belang dat de beslissing van het hof, zoveel als mogelijk, door beide partijen wordt gedragen. Gelet daarop oordeelt het hof dat de zaak na deze beschikking verder zal worden behandeld door een geheel gewijzigde samenstelling van het hof, die geen kennis draagt van het conceptrapport en de bijbehorende documenten. Het hof draagt de griffier daarom op deze stukken in het dossier in een enveloppe te voegen en deze enveloppe te sluiten, zodat de nieuwe samenstelling daar geen kennis van kan nemen.

20. Toestemming verhuizing buitenland zonder ouderschapsregeling in dictum mogelijk (Hoge Raad 25 november 2016, ECLI:NL:HR:2016:2709)

Uit het – inmiddels ontbonden – huwelijk tussen M en V is in 2013 dochter D geboren. Op 30 december 2013 is V zonder toestemming met D naar Israël gereisd. Op 24 februari 2014 is in Israël de echtscheiding uitgesproken. Nadat V daartoe in Israëlische gerechtelijke procedures was bevolen, is zij op 18 december 2014 met D teruggekeerd naar Nederland. Op 23 december 2014 heeft de voorzieningenrechter een voorlopige zorgregeling vastgesteld. M heeft primair om eenhoofdig gezag verzocht, subsidiair tot het bepalen van de hoofdverblijfplaats van D bij hem en meer subsidiair een ruimere zorgregeling. V heeft verzocht haar vervangende toestemming te verlenen met D naar Israël te verhuizen. De rechtbank heeft in een deelbeschikking het verzoek van V afgewezen en voor het overige de RvdK gevraagd onderzoek te doen. Na hoger beroep van V heeft het hof haar verzoek alsnog toegewezen. Volgens het

hof biedt de door V voorgestelde omgangsregeling na de verhuizing voldoende compensatie voor de beperking van het aandeel van M in de verzorging en opvoeding van D. Hiertegen heeft M beroep in cassatie ingesteld. De plaatsvervangend P-G concludeert tot verwerping van het beroep (ECLI:NL:PHR:2016:924). M verwijst naar HR 4 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:847, NJ 2013, 558, op basis waarvan de rechter is gehouden (1) zich ervan te vergewissen of partijen in staat zijn (na behoorlijk overleg) overeenstemming te bereiken over een zorgregeling voor de periode na de verhuizing en, in dat geval, hen daartoe in de gelegenheid te stellen, (2) indien hij van mening is dat partijen daartoe niet in staat zijn, zelf na te gaan of een zorgregeling kan worden bepaald die een gelijkwaardig ouderschap zoveel mogelijk waarborgt en (3) indien dat het geval is, die zorgregeling in het dictum van zijn beslissing op te nemen. Volgens M heeft het hof blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door deze stappen niet te zetten. De Hoge Raad overweegt dat een afweging van alle betrokken belangen mee kan brengen dat de vervangende toestemming moet of kan worden verleend op een moment waarop voor de periode na de verhuizing nog geen (definitieve) regeling is vastgesteld. Hiertoe bestaat met name aanleiding als een spoedige beslissing op het verzoek in het belang van het kind geboden is en wanneer er voldoende zekerheid bestaat dat op afzienbare termijn alsnog zal worden voorzien in een gelijkwaardige ouderschapsregeling. M heeft verzoeken gedaan als bedoeld in artikel 1:253a lid 2 BW, V op grond van 1:253a lid 1 BW. De rechtbank heeft beide verzoeken

gevoegd behandeld en voor het verzoek van V een deelbeschikking gegeven. Dat heeft naar mening van de Hoge Raad tot de onwenselijke situatie geleid dat afzonderlijk hoger beroep tegen de afwijzing van het verzoek van V mogelijk werd, waardoor met elkaar samenhangende kwesties werden gesplitst. Nu V ook van die mogelijkheid gebruik heeft gemaakt, stond het hof dan ook voor de taak te beslissen op het verzoek van V. Dit terwijl de verzoeken van M over onder meer de ouderschapsregeling onderwerp bleven van de procedure bij de rechtbank. Om die reden hoefde het hof de door V voorgestelde regeling dan ook niet in het dictum van de beslissing op te nemen. Dit onderdeel van de klacht faalt aldus. M voert verder aan dat het hof inzake zijn bezwaren tegen de regeling buiten de rechtsstrijd is getreden. M heeft aangevoerd dat de regeling financieel en feitelijk niet haalbaar en te belastend is. Dit verweer is door de rechtbank toegewezen, maar door het hof verworpen. V had echter geen grief gericht tegen dit oordeel van de rechtbank. In elk geval is volgens M het oordeel van het hof inzake zijn bezwaren op dit punt, onvoldoende gemotiveerd. Ook deze klachten falen. De Hoge Raad vindt het oordeel van het hof dat de grieven van V zich ook richtten tegen het oordeel dat de door haar voorgestelde regeling niet haalbaar en te belastend is, niet onbegrijpelijk. Verder meent de Hoge Raad dat dit oordeel van het hof, evenals het oordeel dat er geen aanwijzingen zijn dat V de regeling niet zal nakomen, niet onbegrijpelijk zijn of onvoldoende gemotiveerd.

21. Afwijzing omgangsregeling vader die in bijzijn dochter haar stiefvader doodstak (*Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 29 november 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:9717*)
Uit het – in 2007 door echtscheiding ontbonden – huwelijk tussen M en V is (de nu nog minderjarige) dochter D geboren. In maart 2010 is V met het eenhoofdig gezag over D belast en is M het recht op omgang met D voor onbepaalde tijd ontzegd. M verzoekt de rechtbank de ontzegging op te heffen en een omgangsregeling tussen hem en D vast te stellen. De rechtbank wijst de verzoeken af. M gaat in hoger beroep. Het hof overweegt als volgt. D heeft op 16 augustus 2009 gezien hoe M zowel V als haar stiefvader heeft neergestoken. Haar stiefvader, tevens de vader van haar halfbroertje, is hierdoor overleden. Dat is uitermate traumatiserend voor D geweest. Uit de gesprekken met de bijzondere curator is gebleken dat deze gebeurtenis voor D een onoverkomelijke belemmering is om tot contactherstel te komen. Haar angst voor M is reëel en ze is nog banger geworden toen de broer van M haar tijdens een vakantie in Turkije probeerde te ontvoeren. M zegt te begrijpen wat D heeft meegemaakt, maar het hof mist – evenals de Raad voor de Kinderbescherming – aanwijzingen waaruit kan worden afgeleid dat dat inderdaad (voldoende) het geval is. Dat vormt een contra-indicatie voor contactherstel. Weliswaar is het recht op omgang tussen ouder en kind een fundamenteel recht en moet (ook) de rechter zich daarvoor inspannen, maar in casu is sprake van de ontzeggingsgronden uit artikel 1:377a lid 3 sub a en c BW. Het hof bekrachtigt de beschikking van de rechtbank.

Jeugdstrafrecht en penitentiaal recht

NIEUWS

22. Uitbuiting van minderjarigen in de criminaliteit in Nederland (WODC)

Dit onderzoeksrapport gaat over uitbuiting van minderjarigen in de criminaliteit in Nederland. Het rapport beschrijft het fenomeen en gaat in op de praktijk van professionals in de zorg- en veiligheidsketen, die met de problematiek te maken krijgen. Op basis van casusstudies en onderzoek in gemeenten laat het rapport zien in hoeverre professionals uitbuiting van minderjarigen in de criminaliteit signaleren, of zij voldoende

de toegerust zijn om het probleem aan te pakken en wat zij er in de praktijk aan doen. Ook gaat het rapport in op de samenwerking tussen betrokken professionals.

23. Worden rechten minderjarige verdachten nageleefd? (*Defence for Children*) (zie ook artikel 48 op p. 19)

Als partner in een Europees project heeft Defence for Children onderzoek gedaan naar de rechten van minderjarige verdachten in het strafproces. De focus van het project lag op minderjarigen die niet de Nederlandse nationaliteit hebben en die in

aanraking komen met het jeugdstrafrecht. In het kader van dit onderzoek is onderzocht in hoeverre de Nederlandse wet- en regelgeving, het Nederlandse beleid en toepassing daarvan in de praktijk voldoen aan Europese richtlijnen over het recht op vertolking en vertaling, het recht op informatie en het recht op een advocaat. Hieruit is een aantal belangrijke aanbevelingen gekomen, dat is opgenomen in het rapport '*Procedural rights of juveniles suspected or accused in the EU*'. Het betreft aanbevelingen op het gebied van het recht op vertolking en vertaling (o.a. betere registratie) het recht

op een advocaat (o.a. jongeren moeten weten dat dit recht ook geldt in geval buitengerechtelijke afdoeningen) en het recht op informatie (o.a. extra aandacht voor dove en slechthorende jongeren).

24. Toch geld voor mediation in strafrecht (*Rechtspraak*)

Er is in 2017 toch geld voor mediation in het strafrecht. De Tweede Kamer nam op 8 december 2016 een amendement op de begroting van het ministerie van VenJ aan. Minister Van der Steur kondigde eerder aan dat er in 2017 geen geld voor zou zijn. PvdA-Kamerlid Recourt diende met steun van D66, ChristenUnie, SP en GroenLinks een amendement met als doel toch de benodigde 1,5 miljoen euro beschikbaar te stellen. Volgens het amendement kan dekking worden gevonden door gereserveerde middelen voor de reorganisatie van bestuursrecht in hoogste instantie hiervoor te gebruiken. Recent trok het kabinet het wetsontwerp hiertoe in. De Tweede Kamer nam het amendement aan. De begroting van VenJ is ook aangenomen.

25. Confrontatie met camerabeelden en Halt-straf nu ook in Keuzewijzer Veilig Uitgaan (*Centrum Criminaliteitspreventie en Veiligheid*)

Politie en Halt hebben de Keuzewijzer Veilig Uitgaan uitgebreid met twee nieuwe maatregelen: Confrontatie met camerabeelden en de Halt-straf. Beide maatregelen zijn specifiek bedoeld voor jeugdige overlastplegers in het uitgaansleven. In De Confrontatie worden minderjarige jongeren, en hun ouders, geconfronteerd met camerabeelden van zichzelf terwijl ze dronken zijn. De politie maakt deze beelden op het moment dat een jongere wordt aangehouden. Het doel is jongeren en hun ouders bewust te maken van de veiligheidsrisico's van dronkenschap en herhaling te voorkomen. Deze maatregel werd ontwikkeld door de politie in Amersfoort. Jongeren kunnen na het plegen van bepaalde delicten, zoals overlast, alcoholmisbruik en diefstal, via politie en boa's de Halt-straf aangeboden krijgen. Juist in het uitgaansleven komen deze overtredingen regelmatig voor. De Halt-straf is een pedagogische interventie om een jongere te laten leren en een tweede kans te bieden, door inzicht te geven in zijn gedrag en handelingsalternatieven aan te bieden. De Halt-straf is recent doorontwikkeld, waarbij onder andere de rol van de ouders is vergroot.

JURISPRUDENTIE

26. Hof matigt taakstraf omdat ouders hun zoon al behoorlijk hebben gestraft

(*Gerechtshof Den Haag 6 september 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:3302*)

X is geboren in 1999. Op 11 juni 2015 heeft hij in Den Haag bij de Bijenkorf T-shirts en een bodywarmer gestolen. De rechtbank heeft hem hiervoor veroordeeld tot dertig uur taakstraf. X is in hoger beroep gegaan. Het hof overweegt dat X zich schuldig heeft gemaakt aan diefstal van kleding, waarbij hij met een door hemzelf gefabriceerde haak het label van de kledingstukken af wist te halen. Diefstal is een feit dat naast financiële schade en ergernis voor de benadeelde ook anderszins overlast met zich meebrengt, aldus het hof. Wel houdt het hof rekening met het feit dat X een blanco strafblad had. Het hof heeft verder acht geslagen op een rapport van de RvdK, waarin wordt geadviseerd een taakstraf in de vorm van een werkstraf op te leggen. Het hof kan zich vinden in de conclusies in dit rapport en maakt deze tot de zijne. Ter zitting in hoger beroep is het hof duidelijk geworden dat X – een jongen die graag knutselt – de diefstal heeft gepleegd om te kijken of het lukte met zijn eigenhandig vervaardigde haak het label van de kleding af te krijgen, zodat het alarm niet af zou gaan. Het hof acht aannemelijk dat dit een eenmalige actie is geweest, slechts gedaan voor de kick, te meer daar X de kleding thuis niet zou hebben kunnen dragen gezien het toezicht van zijn ouders. Ook is X doordrongen van het kwalijke van zijn handelen. Daarnaast is ter zitting gebleken dat X door zijn ouders al behoorlijk is gestraft door de langdurige maatregelen die zij hebben getroffen. Ten slotte heeft X de boete die hij aan het winkelbedrijf moest betalen, al uit eigen zak moeten betalen. Het hof is van oordeel dat de rechtbank in beginsel een passende straf heeft opgelegd. Het hof ziet echter in het incidentele karakter van het feit en de straffen die de ouders van X hebben opgelegd, aanleiding deze te matigen tot een taakstraf van zestien uur. Het hof heeft daarbij mede betrokken dat deze taakstraf een zodanige omvang heeft dat X deze naast zijn studie en werkzaamheden uit kan voeren. Dat zal voor X wellicht ongemak met zich brengen, maar dit vloeit logischerwijze voort uit het gegeven dat het nu eenmaal een wezenskenmerk van straf is dat deze een element van leedtoevoeging

in zich draagt. Daarnaast brengt de normhandhavende functie van het strafrecht met zich dat op ergerniswekkende delicten als deze ook een reële en geloofwaardige sanctie volgt.

27. Werkstraffen voor openlijk geweld door tweelingzussen (*Gerechtshof Amsterdam 22 september 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:4346 en ECLI:NL:GHAMS:2016:4347*)

X en Y zijn tweelingzussen, geboren in 1999. Op 19 februari 2015 hebben zij openlijk geweld gepleegd door het slachtoffer onder andere te schoppen, te stompen en haar haar haren te trekken. De kinderrechter in de Rechtbank Amsterdam heeft X en Y op 3 juni 2016 veroordeeld tot veertig uur werkstraf. Aan het slachtoffer moesten zij € 736,25 schadevergoeding betalen. X en Y zijn in hoger beroep gegaan. De A-G eist een taakstraf van zestig uur, waarvan twintig uur voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaar. Ook eist de A-G oplegging van toezicht en begeleiding door de jeugdreclassering en betaling van een schadevergoeding ter hoogte van € 986,25. Het hof acht het feit bewezen en rekent het de zussen aan dat het geweld zich heeft afgespeeld in de nabijheid van de school van het slachtoffer. In een schoolomgeving is het van belang dat leerlingen zich daar veilig voelen en geweld draagt daar niet aan bij, aldus het hof. Dat X en Y op hoog niveau de kickboks sport beoefenen en van die vaardigheden blijkbaar ook in deze situatie gebruik hebben gemaakt, rekent het hof niet in hun voordeel. Ook het feit dat beide zussen al eerder voor een geweldsdelict zijn veroordeeld, weegt het hof mee. De RvdK heeft gesteld dat er zorgen zijn om X en dat het uitdrukkelijk van belang is dat de maatregel Toezicht en Begeleiding als bijzondere voorwaarde wordt opgelegd. Y heeft de afgelopen tijd wel een positieve ontwikkeling doorgemaakt. Desondanks is het naar mening van de Raad van belang dat de reeds ingezette hulpverlening wordt voortgezet. Gelet op het verleden is het naar mening van de Raad goed dat ook aan Y de maatregel Toezicht en Begeleiding als bijzondere voorwaarde wordt opgelegd. Het slachtoffer heeft zich bij de rechtbank in het strafproces gevoegd met een vordering tot schadevergoeding van € 1.986,25. Deze bestond uit € 486,25 aan materiële schade en € 1.500 aan immateriële schade. De vordering is in eerste

aanleg toegewezen tot een bedrag van € 736,25. Het slachtoffer heeft zich in hoger beroep opnieuw gevoegd voor het bedrag van de oorspronkelijke vordering. Het hof stelt vast dat is voldoende gebleken dat de benadeelde partij als gevolg van het bewezen verklaarde handelen van X en Y rechtstreeks schade heeft geleden. X en Y moeten samen € 736,25 aan het slachtoffer vergoeden. Dit betreft € 486,25 aan materiële schade en € 250 aan immateriële schade. Het hof veroordeelt X en Y beide tot zestig uur taakstraf, waarvan twintig uur voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaar. Als bijzondere voorwaarde legt het een meldplicht op bij de Jeugdbescherming Regio Amsterdam.

28. Adolescentenrecht bij oud feit niet gunstiger voor achttienjarige (*Hoge Raad 29 november 2016, ECLI:NL:HR:2016:2716*)

X is geboren in 1995. Door het hof is hij veroordeeld wegens het medeplegen van diefstal met geweld op 29 januari 2014. Destijds was X achttien jaar oud. Het hof heeft X veroordeeld tot 136 dagen gevangenisstraf, waarvan negentig dagen voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaar, en 240 uur taakstraf. Zijn advocaat had betoogd dat het adolescentenstrafrecht moest worden toegepast. Het hof heeft echter geoordeeld dat het adolescentenstrafrecht slechts van toepassing is op feiten die zijn gepleegd vanaf 1 april 2014. X is in cassatie gegaan. Het middel komt op tegen het oordeel van het hof dat het toepasselijke overgangsrecht met zich brengt dat artikel 77c (nieuw) Sr niet kan worden toegepast. Artikel 77c Sr luidde tot 1 april 2014: 'Ten aanzien van degene die ten tijde van het begaan van het strafbaar feit de leeftijd van achttien jaren doch nog niet die van eenentwintig jaren heeft bereikt, kan de rechter, indien hij daartoe grond vindt in de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan, recht doen overeenkomstig de artikelen 77g tot en met 77gg. (...)' Op 1 april 2014 is de Wet adolescentenstrafrecht in werking getreden. Hierdoor luidt artikel 77c Sr nu: '1. Ten aanzien van de jongvolwassene die ten tijde van het begaan van het strafbaar feit de leeftijd van achttien jaren doch nog niet die van drieëntwintig jaren heeft bereikt, kan de rechter, indien hij daartoe grond vindt in de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan, recht doen overeenkomstig de

artikelen 77g tot en met 77hh. (...)' In artikel V is een bepaling van overgangsrecht opgenomen, die luidt: 'De bepalingen zoals zij na inwerkingtreding van deze wet komen te luiden, worden slechts toegepast met betrekking tot feiten gepleegd na inwerkingtreding van deze wet.' Uit de memorie van toelichting wordt onder meer duidelijk dat het wetsvoorstel is ingevoerd om de flexibiliteit rond de leeftijdsgrens van achttien jaar te vergroten door het hele sanctiepakket uit het jeugdstrafrecht en het gewone strafrecht beschikbaar stellen voor de groep adolescenten van 16 tot 23 jaar. De ontwikkelingsfase waarin een jonge dader zich bevindt, kan namelijk aanleiding geven diens biologische leeftijd in de strafrechtspleging minder doorslaggevend te laten zijn. In ECLI:NL:HR:2011:BP6878 heeft de Hoge Raad zich uitgesproken over de betekenis die aan artikel 1 lid 2 Sr moet worden toegekend. De Hoge Raad heeft hierin onder meer gesteld dat een sinds het plegen van het delict opgetreden verandering door de rechter met onmiddellijke ingang – en dus zonder toetsing aan de maatstaf van het gewijzigd inzicht van de strafwetgever – moet worden toegepast, als die verandering ten gunste van de verdachte werkt. De Hoge Raad overweegt dat in een geval als het onderhavige, waarin de verdachte ten tijde van het begaan van het strafbare feit de leeftijd van 18 jaar, maar nog niet die van 21 jaar heeft bereikt, het na 1 april 2014 geldende recht niet gunstiger is. Dit met betrekking tot de mogelijkheid af te zien van de toepassing van het strafrecht voor meerderjarigen wanneer de rechter 'daartoe grond vindt in de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan', aangezien artikel 77c (oud) Sr diezelfde mogelijkheid opende. Artikel 77c (nieuw) Sr is in dit opzicht dus niet gunstiger dan artikel 77c (oud) Sr. Het oordeel van het hof, dat er in het concrete geval geen grond aanwezig was voor het buiten toepassing laten van de overgangsbepaling, geeft daarom volgens de Hoge Raad niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting en dit oordeel is niet onbegrijpelijk. Het middel faalt.

29. Zestienjarige jongen veroordeeld voor doodsteken achttienjarige

(*Rechtbank Den Haag 22 december 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:15954*)

Op 7 april 2016 heeft een toen vijftienjarige verdachte een achttienjarige jongen

in Mariahoeve met een mes om het leven gebracht. De Rechtbank Den Haag heeft de minderjarige dader veroordeeld tot tien maanden jeugddetentie en voorwaardelijke PIJ-maatregel onder (onder meer) de voorwaarde dat de verdachte zich gedurende de proeftijd laat behandelen in een gesloten Jeugdzorgplusinstelling. Verder moet hij de kosten van de begrafenis van het slachtoffer betalen aan de nabestaanden. De minderjarige dader moet behandeld worden voor de bij hem vastgestelde stoornissen die een rol hebben gespeeld bij het delict, om zo te voorkomen dat hij nog een keer een ernstig strafbaar feit begaat. Het voorwaardelijk kader van de PIJ-maatregel moet ervoor zorgen dat de dader deze behandeling ook echt gaat volgen en afmaakt. Bij de duur van de op te leggen jeugddetentie heeft de rechtbank rekening gehouden met het feit dat de dader toen vijftien jaar was en dat de wet bij daders van die leeftijd maximaal een jaar jeugddetentie toestaat. Naast de verminderde toerekeningsvatbaarheid speelt ook een rol dat de dader niet zelf de confrontatie met het slachtoffer heeft opgezocht maar dat het slachtoffer zelf de confrontatie heeft uitgelokt. Hoewel het slachtoffer de dader in eerste instantie aanviel, vindt de rechtbank dat de dader zich niet met een mes tegen die aanval had mogen verdedigen. Er was een reële mogelijkheid voor de dader om weg te lopen of hulp van anderen in te roepen en bovendien is het gebruik van een mes in de situatie waarin de aanval bestaat uit schoppen en schelden buiten iedere proportie.

Jeugdige vreemdeling

NIEUWS

30. Aanpak kinderhandel in Nederland gesteund door vijftig organisaties (Unicef)

Buitenlandse minderjarige slachtoffers van mensenhandel worden in Nederland onvoldoende beschermd. Er is een nationaal actieplan nodig voor deze specifieke groep slachtoffers. Dat hebben vijftig Nederlandse organisaties, waaronder UNICEF Nederland, advocaten en academici in een oproep aangeboden aan de minister van VenJ Ard van der Steur. Het gaat bijvoorbeeld om meisjes die onder valse voorwendselen uit

Nigeria naar Nederland worden gehaald en hier seksueel worden uitgebuit. Of kinderen met een Roma achtergrond die in Nederland gedwongen worden te bedelen. Voor deze kinderen schiet de huidige aanpak volgens de organisaties ernstig tekort. Zij pleiten voor een Nationaal Actieplan, dat in ieder geval aan de volgende punten moet voldoen: (1) een verblijfsregeling specifiek gericht op deze groep kwetsbare kinderen, (2) een opvang waar cultuur- en kindvriendelijk wordt gewerkt en (3) een opsporing die specifiek werk maakt van de verklaringen en aangiften van deze groep.

31. Motie soepeler kinderpardon verworpen (Defence for Children)

Bij de laatste stemmingen voor het kerstreces heeft een motie van de ChristenUnie en GroenLinks om het Kinderpardon aan te passen geen meerderheid gehaald in de Tweede Kamer. Op dit moment wordt 97% van de aanvragen voor het Kinderpardon afgewezen. De kinderen zijn allemaal vijf jaar of langer in Nederland. Toch wordt hun verblijfsaanvraag afgewezen, meestal omdat de ouders volgens de autoriteiten niet genoeg hebben gedaan aan hun vertrek. De motie vroeg om soepeler om te gaan met dit 'meewerkcriterium'.

Procedurele aspecten en IPR

NIEUWS

32. Vijf inzendingen Divorce Challenge uitgeroepen tot koplopers

Woensdag 14 december 2016 zijn in aanwezigheid van minister Van der Steur (VenJ) de zogenaamde vijf koplopers van de Divorce Challenge bekendgemaakt. Het expert- en jongerenpanel kwam na de pitches van 1 december 2016 tot de volgende keuze die de situatie van kinderen die knel zitten in de vechtscheiding van hun ouders moeten verbeteren. Het expertpanel heeft voor elke van de vier fasen van de vechtscheidingsproblematiek een inzending geselecteerd. Ook heeft het panel een koploper aangewezen die alle fasen omvat. De vijf koplopers zijn: Fase 1 Als het nog goed gaat: Ymke Rinsema (innovatiemanager): Two2tango, Fase 2 De eerste problemen: Pieter Stoop (onderwijs): Iedere school zijn expert!, Fase 3 Een onafwendbare breuk: Ypie Terpstra (RvdK): BRAM, Fase 4 Na de scheiding: Margreet Visser en Justine van Lawick (therapeuten): Kinderen uit de knel en voor alle fasen Maurits Barendrecht en Carla Goosen (HiIL): Rechtszorg bij scheiding.

Het ministerie van VenJ zal een bijdrage leveren aan het verder uitwerken van de geselecteerde voorstellen. Deze ondersteuning vindt plaats op basis van maatwerk. Daarbij kan het gaan om advies en begeleiding, een podium bieden om het idee te presenteren, helpen om contacten te leggen of het wegnemen van mogelijke be-

lemmeringen in wet- en regelgeving. Deze hulp hoeft niet per se vanuit de overheid te komen; die kan ook van andere partners komen. Minister Van der Steur riep tijdens de presentatie de aanwezigen op hun expertise of netwerk ter beschikking te stellen om zo de Divorce Challenge vooruit te brengen. Naast de vijf koplopers heeft het expertpanel ook een aantal terugkerende thema's benoemd, bijvoorbeeld waarheidsvinding door betrokken instanties, multidisciplinaire samenwerking en preventie. Deze thema's zijn interessant omdat zij vanuit diverse hoeken kwamen: professionals, ervaringsdeskundigen en anderszins betrokkenen. Begin 2017 zal de minister van Veiligheid en Justitie de Tweede Kamer over de voortgang van het dossier 'vechtscheidingen' informeren, waaronder ook de opbrengsten van de Divorce Challenge.

JURISPRUDENTIE

33. Begrip 'gewone verblijfplaats' volgens Brussel II-bis (Gerechts-

hof Amsterdam 15 november 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:5080

Uit – de inmiddels beëindigde – affectieve relatie tussen M en V is in 2012 kind A geboren. In 2014 bevalt V van kind B, wiens vader onbekend is. V heeft het gezag over beide kinderen. M heeft A erkend. A staat sinds november 2014 onder toezicht, B sinds april 2016. In april 2016 is V met de kinderen naar België vertrokken. Daarna zijn beide kinderen in een (crisis)pleeggezin

geplaatst. V is tegen deze beslissingen in hoger beroep gekomen. A en B zijn op 16 april 2016 uit de basisregistratie personen (BRP) uitgeschreven. Dit is gebeurd vóór de indiening van de verzoeken tot (spoed) uithuisplaatsing van 21 april 2016. Het hof beoordeelt daarom op grond van verordening Brussel II-bis of de Nederlandse rechter bevoegd is de zaak te behandelen. Artikel 8 Brussel II-bis bepaalt dat de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan het kind zijn gewone verblijfplaats heeft op het tijdstip dat de zaak bij het gerecht aanhangig wordt gemaakt, bevoegd zijn. Jurisprudentie van het Hof van Justitie heeft uitgewezen dat het begrip 'gewone verblijfplaats' zo moet worden uitgelegd dat dit de plaats is die een zekere integratie van het kind in een sociale en familiale omgeving tot uitdrukking brengt. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de duur en de redenen van het verblijf en de familiale en sociale banden van het kind in die staat. De enkele fysieke aanwezigheid van een kind in een lidstaat is niet voldoende om de gewone verblijfplaats van het kind te bepalen. De in- of uitschrijving van het kind in en/of uit de gemeentelijke basisadministratie van een land is ook geen doorslaggevende factor. Het hof stelt vast dat A en B in Nederland zijn geboren, de Nederlandse nationaliteit hebben en hun hele leven in Nederland hebben gewoond. A had in Nederland omgang met zijn in Nederland wonende vader en ook de oma van de kinderen woont in Nederland. Dit alles, evenals

het feit dat de kinderen maar vijf dagen voor de indiening van de verzoeken zijn uitgeschreven uit de BRP, maakt dat het hof oordeelt dat onvoldoende vast is komen te staan dat de gewone verblijfplaats van de kinderen in België was. De door V overgelegde aanvraag voor een verklaring van inschrijving van de kinderen in België, maakt dit niet anders. Integendeel, hieruit blijkt immers juist dat zij op de datum dat de verzoeken zijn ingediend, nog niet in België stonden ingeschreven. Dat de kinderen tussen 16 april en 23 april 2016 in België hebben verbleven, is daarnaast niet gebleken. Evenmin heeft V met concrete gegevens onderbouwd dat zij al enkele maanden voor haar vertrek bezig zou zijn geweest met de verhuizing naar België. Het hof stelt dan ook vast dat de gewone verblijfplaats van de kinderen in Nederland was, zodat de Nederlandse rechter bevoegd is. Het feit dat V inmiddels werk heeft in België en dat A en B op Belgische scholen zijn ingeschreven, doet daar niet aan af, nu het hier gaat om omstandigheden van (geruime tijd) na de indiening van de verzoeken. Evenmin kan het feit dat V (nu) een woning in België heeft en dat een deel van haar familie er (inmiddels) woont, niet tot een ander oordeel leiden. Het hof oordeelt daaropvolgend dat nu de GI na het vertrek van V aanvankelijk geen contact met haar kon krijgen en zij

later niet wilde aangeven waar zij en de kinderen verbleven, de gronden voor een machtiging tot een spoedhuisplaatsing ten tijde van de bestreden beschikkingen van 21 april 2016 aanwezig waren. Deze worden daarom dan ook bekrachtigd.

34. Bij een verzoek tot benoeming van een bijzondere curator is geen griffierecht verschuldigd (*Rechtbank Rotterdam, 24 november 2016, C/10/511123/HA RK 16-843, niet gepubliceerd*)

V heeft een minderjarig kind. Advocaat A dient namens V een verzoek in om op grond van artikel 1:250 BW een bijzondere curator te benoemen. In die procedure is door de griffier een griffierecht van € 288 geheven. A tekent (ex artikel 29 Wgbz) hiertegen verzet aan. A voert aan dat op de website van de rechtspraak staat dat bij een verzoek tot benoeming van een bijzondere curator geen griffierecht betaald hoeft te worden. Bovendien kan op grond van artikel 4 lid 3 Wgbz jo. artikel 3 lid 1 sub e Reglement griffierechten burgerlijke zaken (hierna: Reglement) geen andere conclusie getrokken worden dan dat bij een verzoek tot benoeming van een bijzondere curator geen griffierecht geheven moet worden. De griffier betoogt dat in de uitwerking van artikel 4 lid 3 Wgbz (te weten: artikel 1 lid 1 sub e van het Reglement) staat dat slechts

een verzoekschrift tot benoeming van een bijzondere curator dat door een bijzondere curator die een minderjarige in rechte vertegenwoordigd is ingediend, is uitgezonderd van de heffing van griffierecht. In het onderhavige geval, echter, heeft A namens V het verzoekschrift ingediend. Uit de Wgbz volgt dan dat een griffierecht van € 288 geheven dient te worden. De rechtbank overweegt als volgt. Uit artikel 4 lid 3 Wgbz blijkt dat bij regeling van onze minister regels gesteld kunnen worden omtrent bepaalde categorieën van zaken die bij dagvaarding of met een verzoekschrift worden ingeleid, waarin geen griffierecht wordt gelieven. Zo wordt voor benoemingen van bijzondere curatoren op grond van artikel 1:212 en 1:250 BW geen griffierecht geheven (artikel 1 lid 1 sub e van het Reglement). Het verweer van de griffier dat slechts een door een bijzondere curator ingediend verzoek is uitgezonderd van de heffing van griffierecht, is een onjuiste uitleg van dit artikel. Zowel voor het indienen van verzoeken door de bijzondere curator als voor het indienen van verzoeken door een gemachtigde/advocaat strekkende tot benoeming van een bijzondere curator, dient geen griffierecht te worden geheven. De rechtbank verklaart het verzet gegrond en draagt de griffier op het griffierecht van € 288 terug te storten.

Rechten van het kind

NIEUWS

35. Kinderrechtenmonitor: tien fundamentele zorgpunten (*Kinderombudsman*)

Kinderen worden weinig gehoord over besluiten die hen aangaan, de lokale voorzieningen voor kwetsbare kinderen zijn nog niet op niveau en er blijft extra inspanning nodig om armoede onder kinderen te bestrijden. Dat zijn drie van de tien zorgpunten uit de Kinderrechtenmonitor 2016 die Kinderombudsvrouw Margrite Kalverboer op 15 december 2016 presenteerde. De Kinderrechtenmonitor brengt in kaart welke veranderingen er zijn in wetgeving en beleid en in hoeverre voorzieningen voor kinderen voldoen aan de eisen uit het Kinderrechtenverdrag. Vijf jaar achtereenvolgend is op vergelijkbare wijze informatie verzameld over wet- en regelgeving en beleid die van invloed zijn op de levens van kinderen in ons land. Deze jaren kenmerken zich

door grote veranderingen zoals de invoer van de nieuwe Jeugdwet en het passend onderwijs. Lokale overheden hebben een steeds grotere verantwoordelijkheid in het zorgen voor het welzijn van kinderen en het creëren van kansen, bijvoorbeeld voor kinderen die jeugdhulp nodig hebben of te maken hebben met geweld. Voor beide groepen geldt dat hun problemen niet op tijd gesignaleerd worden, er soms gewacht moet worden op hulp of niet de juiste hulp geboden wordt. Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede is de afgelopen vijf jaar met 80.000 toegenomen. Ook zij zijn afhankelijk van de lokaal ingerichte voorzieningen en die verschillen per gemeente. De afgelopen vijf jaar is veel aandacht gevraagd voor kinderen die geen toegang hebben tot onderwijs. De invoering van passend onderwijs heeft niet vanzelf tot verbetering in de toegang tot onderwijs geleid. Een oplossing voor (langdurig) thuiszit-

ten ligt onder andere in het verbeteren van mogelijkheden voor maatwerk. Met name voor kinderen voor wie behalve onderwijs ook jeugdhulp of zorg nodig is, zijn maatwerkoplossingen essentieel. Dat blijkt echter geen eenvoudige opgave. Scholen en samenwerkingsverbanden moeten de komende jaren nog sterk inzetten op maatwerk en lef durven tonen in de uitvoer. Ook de lokale overheid speelt hierin weer een belangrijke rol, in de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs en het mogelijk maken van leerlingenvervoer. De Kinderombudsman maakt zich ook zorgen om de situatie van de kinderen op Caribisch Nederland. Uit de afgelopen edities van de Kinderrechtenmonitor blijkt dat kinderen in Caribisch Nederland niet dezelfde rechten hebben als kinderen in het Europees Nederland en achteroplopen. Complicerend is dat er weinig gegevens over deze kinderen beschikbaar zijn. We weten inmiddels dat

armoede een groot probleem is en de vaak alleenstaande moeders meerdere banen hebben om te kunnen voorzien in het (dure) levensonderhoud op de eilanden.

LITERATUUR

36. Participatie van minderjarigen in de vrijwillige jeugdhulp

(M.R. Bruning, S.E. Rap en D.S. Verkroost, *FJR* 2016/61) Ieder kind dient in de gelegenheid te worden gesteld om gehoord te worden in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die hem of haar betreft. In dit artikel wordt, naar aanleiding van onderzoek verricht door de auteurs naar de kansen en

momenten voor participatie van minderjarigen in het jeugdhulpverleningstraject, ingegaan op de vraag in hoeverre minderjarigen in het vrijwillige jeugdhulpverleningstraject in de gelegenheid kunnen worden gesteld hun mening te geven. Uit het onderzoek blijkt onder meer dat op basis van de huidige regelgeving onduidelijkheid bestaat over de rol die minderjarigen kunnen spelen in toegang tot en de uitvoering van vrijwillige jeugdhulp.

37. De herschikking van de Verordening Brussel II-bis: een eerste indruk

(Th. M. de Boer, *FJR* 2016/68) Na 'Brussel II' en 'Brussel II-bis' is er een

derde versie op komst van deze voor de praktijk van het internationaal familierecht zo belangrijke verordening. In juli 2016 lanceerde de Europese Commissie een voorstel voor een 'herschikking' van Brussel II-bis, waarmee verbetering beoogd wordt van de werking van de bepalingen inzake ouderlijke verantwoordelijkheid. Welke wijzigingen worden voorgesteld? Welke tekortkomingen zouden erdoor worden opgeheven? Mag van de herschikking verwacht worden dat de verordening beter gaat functioneren? In dit artikel een overzicht van de voorgestelde veranderingen en een voorlopig oordeel.

Kind, school en werk

NIEUWS

38. Verband tussen psychische problemen in de jeugd en school- en werkuitkomsten

(RUG) Jongeren die kampen met psychische problemen verlaten vaker vroegtijdig de school zonder startkwalificatie en hebben een grotere kans op een lager opleidingsniveau, werkloosheid en een lager inkomen. Dat toont RUG-promovenda Karin Veldman aan in haar proefschrift over het verband tussen psychische problemen tijdens de kindertijd en adolescentie en de overgang van school naar werk. Haar bevindingen laten zien dat vroegtijdige signalering en behandeling van psychische problemen belangrijk is. Veldman toont aan dat gedragsproblemen en emotionele problemen in de kindertijd en adolescentie invloed hebben op de levensloop van jongvolwassenen. Langdurige gedragsproblemen vergroten de kans op een laag opleidingsniveau, schoolverlating zonder diploma en werkloosheid. Emotionele problemen in de jeugd hangen niet samen met een lager opleidingsniveau, maar wel met lagere arbeidsparticipatie,

slechtere arbeidsvoorwaarden en slechtere psychosociale werkkenmerken. Goede jeugdhulp is dus niet alleen in het belang van een kind, maar kan ook de rest van de levensloop gunstig beïnvloeden. Nauwe samenwerking tussen scholen, jeugdgezondheidszorg, werkgevers en arbodiensten kan mogelijk de overgang van school naar werk voor jongeren met psychische problemen verbeteren.

39. Voorwaarden voor vrijstelling leerplicht verzwaaard

(Ministerie van OCW) Voordat gemeenten kinderen vanwege psychische of lichamelijke problematiek vrijstellen van de leerplicht, moeten zij voortaan eerst overleggen met het samenwerkingsverband van scholen in de regio. Op die manier kunnen meer kinderen met een psychische of fysieke beperking alsnog een vorm van onderwijs aangeboden krijgen. Staatssecretaris Dekker gaat de verplichting tot overleg met scholen in de Leerplichtwet opnemen. Dekker gaat ook samen met het ministerie van VWS aan de slag om de kennis bij artsen te vergroten. Op die manier zijn zij beter op de hoogte

van de onderwijsmogelijkheden. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat een kind niet in een klas les kan volgen, maar wel in een klein klasje of deels vanuit huis. Een arts moet van die mogelijkheden weten om een goede inschatting te kunnen maken. De afgelopen jaren krijgen steeds meer kinderen een vrijstelling op grond van artikel 5 sub a van de Leerplichtwet. Dat artikel zorgt ervoor dat kinderen met een zware lichamelijke of psychische beperking niet naar school hoeven. De afgelopen vijf jaar was echter een stijging te zien van meer dan 75% (van 3100 in schooljaar 2010/2011, tot ruim 5500 in 2015/2016). Dekker is bezorgd over de stijging en riep alle gemeenten eerder al op om de vrijstellingen nog eens goed te bekijken. Dat gebeurt nu op veel plaatsen, waardoor een deel van de toename ook te verklaren is door betere registratie. Overigens is bij een deel van de kinderen overduidelijk dat zij terecht een vrijstelling hebben gekregen, zoals bij zwaar gehandicapte kinderen die in een zorginstelling zijn opgenomen. Voor die groep hoeven gemeenten geen onderwijsaanbod te doen.

Ontwikkeling van het kind

NIEUWS

40. Jaarrapport 2016 Landelijke Jeugdmonitor

(CBS) Op 1 december 2016 publiceerde het CBS op haar website het Jaarrapport 2016 van de Landelijke Jeugdmonitor. Dit rapport

geeft een inzicht in de staat van de jeugd en beschrijft, aan de hand van indicatoren en thema's, hoe het gaat met de bijna vijf miljoen jongeren in Nederland. Waar mogelijk wordt ook de situatie van jongeren in Caribisch Nederland besproken. Onderwerpen die in de Jeugdmonitor aan bod komen

zijn gezinssituatie, jeugdzorg, veilig wonen en opgroeien, onderwijs, arbeid, gezondheid en criminaliteit. Daarnaast besteedt de editie van 2016 aandacht aan de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp. Het Jaarrapport is een gezamenlijke publicatie van het ministerie van VWS en het CBS. De inhoud is

gebaseerd op cijfers die op de website www.landelijkejeugdmonitor.nl staan.

41. Boek met frisse blik op het tienerbrein (VU)

Er gebeurt veel met de hersenen van een tiener. Maar wat maakt het nu dat de ene tiener zich beter en makkelijker ontwikkelt dan de ander? VU-hoogleraar Jelle Jolles beschrijft in zijn nieuwe boek de vele inzichten die bestaan over de adolescentie. *Het tienerbrein* Ook met verdiepende kaders en illustraties laat hij zien 'wat dat voor de praktijk van opvoeding en onderwijs kan betekenen'. Jelle Jolles is klinisch neuropsycholoog en Universiteitshoogleraar, hersenwetenschapper en specialist op het gebied van het cognitief functioneren van kinderen, tieners, volwassenen en ouderen. Hij is directeur van het Centrum Brein & Leren. Jolles beschrijft de tiener als 'werk in uitvoering' en dat hangt samen met de hersenrijping: die gaat door tot v er na het twintigste levensjaar. De omgeving (ouders, leeftijdsgenoten, leraren) is sterk bepalend voor die rijping. Jolles beschrijft ook direct toepasbare oplossingen die opvoeders en leraren handvatten biedt om hun tiener makkelijker te begeleiden en stimuleren. In het boek komt de ontplooiing thuis en op school aan de orde, evenals verschillen tussen jongens en meisjes, slaap, sport, muziek en meer.

42. Kopstoring (Maastricht University)

Kinderen van ouders met psychische of verslavingsproblemen (in Nederland vaak KOPP/KVO kinderen genoemd) lopen groot risico (50-66%) om dezelfde problemen als hun ouders te ontwikkelen. Dat heeft impact op hun gezondheid, welzijn, sociale netwerk en functioneren. Om deze problemen te voorkomen, hebben het Trimbos Instituut en enkele GGZ-instellingen voor jongvolwassen kinderen de online preventieve cursus Kopstoring ontwikkeld. Kopstoring wordt landelijk online aangeboden. Op 16 december 2016 promoveerde Marla Woolderink bij de Maastricht University op een evaluatie van deze cursus. Uit de procesevaluatie blijkt dat verwachtingen en ervaringen van zowel deelnemers als uitvoerders positief zijn. De resultaten van de klinische evaluatie tonen geen effect van de cursus aan. Het blijkt echter dat klinisch onderzoek naar online interventies ernstig bemoeilijkt wordt door verouderde medische wetgeving en het huidige financiële klimaat, de inrichting van de jeugdzorg

en methodologische problemen. Uit het proefschrift komt een fundamenteel probleem naar voren met de Nederlandse Wet Medisch-wetenschappelijk Onderzoek met Mensen (WMO). Deze wet schrijft schriftelijke geïnformeerde toestemming van de deelnemer aan medisch-wetenschappelijk onderzoek voor. Dat maakt online onderzoek (e-research) onnodig gecompliceerd en in sommige situaties zelfs praktisch onmogelijk. Een tweede vereiste van de WMO dat onderzoek onnodig compliceert, is de regelgeving rond minderjarigen, vooral de minderjarigen van zestien en zeventien jaar. Voor deze groep minderjarigen is hun eigen geïnformeerde toestemming voor deelname aan online onderzoek niet voldoende. Hun ouders moeten ook geïnformeerde toestemming verlenen voor deelname van hun kind aan online onderzoek. Dit ondermijnt de privacy van de deelnemer soms enorm, waardoor de rekrutering van deze deelnemers vaak erg moeilijk of bijna onmogelijk blijkt. In haar studie doet Marla Woolderink een voorstel voor een wetswijziging van de WMO, dat recentelijk ook is ingediend en goedgekeurd door de Eerste en Tweede Kamer. Hierdoor mogen zestienjarigen in de toekomst ook zelfstandig, zonder ouderlijke toestemming, beslissen over deelname aan onderzoek.

43. Hoog risico op depressie voor kind met depressieve ouder (RUG)

Kinderen met een ouder met een depressie of angststoornis hebben een hoog risico zelf depressief te worden of een angststoornis te krijgen. Dat blijkt uit onderzoek van promovendus Petra Havinga van het UMCG. Ze benadrukt dat mogelijke problemen bij deze kwetsbare groep kinderen vroeg moeten worden gesignaleerd, om het ontstaan van psychische klachten te kunnen voorkomen of de ernst ervan te verminderen. Havinga publiceerde hierover op 23 november 2016 op de website van het wetenschappelijke tijdschrift *Journal of Clinical Psychiatry*. Havinga gebruikte voor haar onderzoek de gegevens van de ARIADNE studie. Deze studie startte in 2000 met 523 jongeren in de leeftijd van 13 tot en met 25 jaar met een ouder die in het verleden is behandeld voor een depressie of angststoornis. Nog altijd wordt ongeveer de helft van de oorspronkelijke groep jongeren (inmiddels volwassen geworden) gevolgd in hun ontwikkeling. Uit het onderzoek van Havinga bleek dat de geschatte kans dat een jongere op twintigjarige

leeftijd zelf een stemmings- of angststoornis ontwikkelt 38% is. Op 35-jarige leeftijd was dat zelfs 65%. Daarnaast onderscheidde Havinga drie groepen met een extra hoog risico op het ontwikkelen van een van deze psychische klachten: meisjes en jonge vrouwen, kinderen met een ouder bij wie depressie of angst voor het twintigste levensjaar is ontstaan en kinderen die zijn opgegroeid in een gezin waarin beide ouders een depressie hebben of angstig zijn. Havinga pleit voor preventie bij deze groep jonge mensen. Het Universitair Centrum Psychiatrie (UCP) van het UMCG start binnenkort een pilotstudie naar verbetering van preventieve ondersteuning voor kinderen van patiënten met depressie of angststoornissen. Deze pilotstudie implementeert en evalueert een aanpak waarbij aandacht voor de kinderen en ouderschap systematisch is geïntegreerd in de behandeling.

44. Gemeenten krijgen meer budget voor kinderen in armoede (Verwey-Jonker Instituut)

Het aantal kinderen dat in armoede opgroeit, blijkt een hardnekkig probleem; in 2014 leefden meer dan 400 000 kinderen in een huishouden met een laag inkomen. Het kabinet stelt mede om deze reden vanaf komend jaar structureel honderd miljoen extra beschikbaar voor gemeenten. Op voorwaarde dat dit geld in natura bij kinderen terecht komt, zodat zij bijvoorbeeld een sportabonnement kunnen aanschaffen of een muziekinstrument, mogen gemeenten gebruikmaken van dit budget. Gemeenten die dit extra geld goed willen besteden en die daarbij advies en ondersteuning willen, kunnen gebruikmaken van de expertise van onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut. Het Verwey-Jonker Instituut doet al vele jaren onderzoek rond armoede en kwetsbare groepen, waaronder kinderen en hun opvoeders, alleenstaande ouders, en ouderen met een onvolledige AOW. Zo hebben veel gemeenten een Kindpakket ingesteld na het onderzoek Kinderen in armoede in Nederland. Dit pakket bevat voorzieningen (financiële ondersteuning en goederen in natura) voor kinderen. Daarnaast richt het Instituut zich op het onderzoek naar het verbeteren van het gemeentelijk beleid, bijvoorbeeld door voor rekenkamers onderzoek uit te voeren, of beleidsveranderingen helpen te verwezenlijken, zoals de inzet van ervaringsdeskundigen in het minimabeleid.

Diversen

NIEUWS

45. Voor dakloze jongeren is in grote steden niet altijd plek (NOSop3)

Opvangcentra in grote steden zien de toeloop van dakloze jongeren toenemen. Maar door een tekort aan (nood)opvangplekken kunnen ze niet altijd een geschikte slaapplek krijgen. Dat vertelden verschillende hulporganisaties voor zwerfjongeren tegen NOS op 3 en FunX. De meeste steden hebben opvanglocaties speciaal voor jongeren, met op veel plekken een leeftijdsgrens tot 23 jaar. Die zitten vaak vol, waarna jongeren naar een reguliere nachtopvang worden doorverwezen. Opvang voor volwassenen dus. Dat er niet altijd een plek in de jongerenopvang is, heeft vooral te maken met een gebrek aan doorstroming. Dakloze jongeren blijven vaak lang hangen, omdat ze geen eigen woning kunnen betalen. Het daadwerkelijke probleem is volgens experts nog groter, maar blijft verborgen omdat lang niet alle dakloze jongeren zich überhaupt bij een opvang melden. Volgens de laatste totaaltelling zijn er zo'n 9000 dakloze jongeren in Nederland.

46. Jongeren drinken minder (Rijksoverheid)

Onderzoek toont aan: jongeren drinken minder. In 2011 had nog 66% van de twaalf- tot zestienjarige ooit alcohol gedronken, in 2015 was dat 45%. Werden jongeren tien jaar geleden nog de 'zuipschuiten van Europa' genoemd, nu zijn de cijfers een stuk positiever. Er zijn minder jongeren die drinken, ze starten op latere leeftijd met drinken en zijn minder vaak dronken.

Veel beleid was de laatste jaren gericht op jongeren, zoals de verhoging van de leeftijdsgrens van zestien naar achttien jaar en de inzet van de campagne NIX18. En dat heeft gewerkt, is een van de conclusies die staatssecretaris Martin van Rijn (VWS) op 16 december 2016 aan de Kamer stuurde in het kader van de evaluatie van de Drank- en Horecawet. Er zijn nog wel uitdagingen voor de komende tijd want zo drinken de jongeren die wel drinken, veel. De komende jaren moet er dan ook aandacht blijven voor het versterken van de NIX18 norm. Mogelijk kan meer kennis over de schadelijkheid van alcoholgebruik hier een rol in spelen. Ook de vanzelfsprekendheid waarmee alcohol bij allerlei gelegenheden wordt geschonken, moet onderdeel zijn van de discussie over de rol van alcohol in de samenleving. De bespreking van de evaluatie van de Drank- en Horecawet met de Tweede Kamer staat gepland voor februari 2017.

47. Verhoging leeftijdsgrens voor alcohol lijkt niet te hebben geleid tot stijging drugsgebruik (Trimbos Instituut)

De verhoging van de leeftijdsgrens voor alcohol lijkt niet te hebben geleid tot een stijging van het drugsgebruik onder zestien- en zeventienjarige. Dat blijkt uit een verkennend onderzoek van het Trimbos-instituut. Bij het invoeren van de verhoging van de leeftijdsgrens bestond enige twijfel: zouden minderjarige door de wetswijziging (als alternatief voor alcohol) niet vaker drugs gaan gebruiken? Om deze vraag te beantwoorden heeft het Trimbos-instituut afgelopen jaar diverse prevalentieonder-

zoeken naast elkaar gelegd. Daarnaast zijn zowel experts als jongeren gevraagd naar hun ideeën hierover. Op basis van de prevalentiecijfers luidt het antwoord: nee, de prevalentie van drugsgebruik (cannabis, ecstasy, amfetamine en cocaïne) onder zestien- en zeventienjarige is na de ophoging van de alcoholleeftijd niet gestegen. Meer precies, het cannabisgebruik is gedaald en het gebruik van de andere middelen is stabiel gebleven onder deze leeftijdsgroep. Er is op basis van de gebruikte prevalentieonderzoeken geen reden om aan te nemen dat de verhoging van de alcoholleeftijd een negatieve impact heeft gehad op het drugsgebruik onder minderjarige. In dit onderzoek is ook de perceptie van experts en jongeren meegenomen. Vijftien van de 26 ondervraagde experts gaven aan wél het idee te hebben een stijging in drugsgebruik onder zestien- en zeventienjarige te zien. Zeven van hen legden een verband met de leeftijdsverhoging voor alcohol. Geen van de experts kon echter aanvullende kwantitatieve data aanleveren om hun indruk cijfermatig te onderbouwen. In het rapport wordt nader ingegaan op de mogelijke verklaringen voor het verschil tussen de prevalentiecijfers en de ideeën van de experts. Het Trimbos-instituut acht het, alle data overwegende, niet aannemelijk dat de verhoging van de leeftijdsgrens voor alcohol op landelijk niveau geleid heeft tot een stijging van drugsgebruik onder zestien- en zeventienjarige. Wel wordt geadviseerd om de ontwikkelingen ten aanzien van het drugsgebruik door minderjarige te monitoren.

Geraadpleegde bronnen voor JIPSignaleringen (vanaf 3 november 2016 tot en met 10 januari 2017)

Advocaat-generaal (AG)
Bureau Jeugdzorg (BJZ¹)
Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)
Centraal Plan Bureau (CPB)
College van Burgemeester en Wethouders (B&W)
Leger des Heils (Leger)
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ)
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)
Openbaar Ministerie (OM)
Ondertoezichtstelling (OTS)
Raad voor de Kinderbescherming (RvdK)

¹ Sinds 1 januari 2015 bestaat BJZ niet meer

Deze rubriek is samengesteld door:

Mr. T de Vette.

DE RECHTSPOSITIE VAN MINDERJARIGEN IN HET STRAFRECHT

BEZIEN IN HET LICHT VAN ENKELE EU-RICHTLIJNEN

48. Begrepen?!

MW. MR. A.E. BARENSEN & MR. M. VEGTER

Onlangs is in het kader van een Europees onderzoek de Nederlandse wet- en regelgeving, beleid en praktijk getoetst aan een drietal Europese richtlijnen over rechten van verdachten in het strafrecht.¹ De focus lag hierbij op minderjarige verdachten. De onderwerpen van de richtlijnen betreffen – kort gezegd – het recht op een advocaat, op vertolking en vertaling en op informatie. In dit artikel lichten we zowel een aantal positieve punten als een aantal aandachtspunten toe, die in het kader van het onderzoek naar voren zijn gekomen. Een prangend aandachtspunt hierbij is dat de Eerste Kamer onlangs heeft ingestemd met wetsvoorstel 34159, waardoor het fundamentele recht van de minderjarige op een advocaat via een ‘kleine’ wijziging aanzienlijk wordt ingeperkt.

Minderjarigen die in aanraking komen met het jeugdstrafrecht hebben op grond van internationale, Europese en nationale regelgeving recht op een kindgerichte behandeling. De gedachte achter de pedagogische insteek in het jeugdstrafrecht is dat minderjarigen nog in ontwikkeling, leerbaar en kwetsbaarder zijn dan volwassenen. Op basis van hun bijzondere kwetsbaarheid dienen zij extra beschermd te worden in strafrechtelijke procedures, ook al hebben zij mogelijk een strafbaar feit gepleegd. Op basis van artikel 40 van het VN-Kinderrechtenverdrag heeft ieder kind dat een strafbaar feit begaat, recht op een behandeling die verenigbaar is met de eigenwaarde van het kind, waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en waarbij volledige herintegratie in de samenleving het doel is.

Tal van juridische regelingen zien op het bieden van (extra) bescherming aan minderjarige verdachten. Daartoe behoren ook een aantal richtlijnen van de Europese Unie.¹ Samen met partners in vier andere Europese landen² hebben de auteurs, werkzaam bij Defence for Children Nederland, onderzocht in hoeverre de Nederlandse regelgeving, het beleid en de praktijk in lijn zijn met de inhoud van drie van deze richtlijnen:

- richtlijn 2010/64/EU betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures;
- richtlijn 2012/13/EU betreffende het recht op informatie in strafprocedures; en
- richtlijn 2013/48/EU betreffende het recht op een ad-

vocaat, een derde op de hoogte te laten stellen van vrijheidsbeneming en contact met consulaire autoriteiten.

Deze richtlijnen hebben alle drie het overkoepelende doel bij te dragen aan het recht op een eerlijk proces voor verdachten van een strafbaar feit.

Hierna volgt eerst een korte toelichting op de onderzoeksopzet. Daarna gaan we kort in op de inhoud van de richtlijnen alvorens de aanbevelingen per onderwerp uit de richtlijnen te bespreken.

De onderzoeksopzet

In het onderzoek ligt de focus op de vraag hoe het recht op vertolking en vertaling, het recht op informatie en het recht op een advocaat op nationaal niveau gewaarborgd zijn voor minderjarigen en hoe de rechtsbescherming in de praktijk uitpakt. Het onderzoek richt zich specifiek op minderjarigen die niet de nationaliteit hebben van het onderzoeksland, in ons geval Nederland. Hieraan ligt de veronderstelling ten grondslag dat het niet hebben van de nationaliteit van het land waar je als minderjarige in een strafprocedure verwikkeld raakt, een nadelige invloed kan hebben op de mate van rechtsbescherming. Het onderzoek bestaat uit een uitgebreide bestudering van toepasselijke wet- en regelgeving en beleid, aangevuld met een aantal interviews om een beeld te krijgen van de praktijk.³

¹ Deze richtlijnen zijn overigens niet speciaal opgesteld voor minderjarigen, maar zijn uiteraard ook op hen van toepassing.

² Te weten Hongarije, Frankrijk, Spanje en België.

³ Er zijn in Nederland in totaal twaalf interviews gehouden met professionals vanuit justitie (Openbaar Ministerie en politie), tolken en de advocatuur. Vanuit de rechterlijke macht is een bijdrage geleverd in de vorm van ingevulde enquêtes (vier). Ondanks de daartoe verrichte inspanningen

Hierbij zij opgemerkt dat er geen regelgeving en beleid is gevonden op grond waarvan er een onderscheid wordt gemaakt op nationaliteit van de minderjarige. Dit betekent dat alle onderzochte regelgeving en beleid in Nederland – en daarmee de omschrijving hiervan in dit artikel – geldt voor alle minderjarige verdachten: met of zonder de Nederlandse nationaliteit.

Dit is een opmerkelijke wijziging die de rechtspositie van minderjarigen verzwakt in plaats van dat hij deze versterkt (over de verhoging van de drempel voor bijstand door een advocaat naar € 200 of 32 uur werkstraf).

Recht op vertolking en vertaling (2010/64/EU)

Richtlijn 2010/64/EU bevat minimumvoorschriften betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures.⁴ Verdachten van een strafbaar feit die de taal van de strafprocedure niet verstaan, hebben recht op een tolk en vertaling van stukken.⁵ Ook moet assistentie verleend worden aan personen met een gehoor- of spraakstoornis.⁶ De kosten hiervoor dienen voor rekening van de staat te komen. Van essentiële processtukken dient binnen een redelijke termijn een schriftelijke vertaling te worden verkregen.⁷ Overige stukken moeten op verzoek vertaald kunnen worden, waarbij een weigering goed gemotiveerd moet worden en er in ieder geval tegen die weigering in beroep moet kunnen worden gegaan.⁸ De richtlijn stelt verder dat er gestreefd moet worden naar de instelling van een register van onafhankelijke tolken en vertalers, dat er kwaliteitseisen moeten worden opgesteld en dat er een mogelijkheid moet zijn te klagen over tolk- en vertaaldiensten van onvoldoende kwaliteit.⁹ Verder dienen degenen die verantwoordelijk zijn voor de opleiding van rechters, aanklagers en ander justitieel personeel dat betrokken is in strafzaken, bijzondere aandacht te besteden aan de communicatie met bijstand van een tolk.¹⁰ De richtlijn is geïmplementeerd in nationale wetgeving die per 1 oktober 2013 in werking is getreden.¹¹

zijn er uiteindelijk geen minderjarigen bereid gevonden om deel te nemen aan het project. Dit is een belangrijke tegenslag in het project. Het aantal interviews dat is gehouden in het kader van dit onderzoek is beperkt. De onderzoeksgroep is te klein om gegeneraliseerde uitspraken te kunnen doen. De resultaten geven wel een indicatie van de ervaringen en inzichten van de doelgroep en schept derhalve een illustratief beeld.

- 4 Alsook in procedures over de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel.
- 5 Dit recht geldt vanaf het moment dat een verdachte in kennis wordt gesteld van het feit dat hij verdachte is, tot aan het moment dat een eventuele procedure is voltooid, incl. strafoplegging en uitkomst van eventuele beroepsprocedures.
- 6 Artikel 2 lid 3 richtlijn 2010/64/EU.
- 7 Artikel 3 lid 1 richtlijn 2010/64/EU.
- 8 Artikel 3 lid 5 richtlijn 2010/64/EU.
- 9 Artikel 5 lid 2, artikel 2 lid 5 en artikel 3 lid 5 richtlijn 2010/64/EU.
- 10 Artikel 6 richtlijn 2010/64/EU.
- 11 Stb. 2013, 85.

Nederlandse regelgeving inzake het recht op vertolking en vertaling

Verdachten die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen, hebben in Nederland het recht op bijstand van een tolk.¹² Onder het recht op vertolking en vertaling wordt ook begrepen het recht op bijstand van een tolk aan een verdachte die niet of zeer gebrekkig kan horen of spreken.¹³ Mededeling daaromtrent dient te worden gedaan bij de aanhouding.¹⁴ Een advocaat is zelf verantwoordelijk voor het oproepen van een tolk, indien nodig voor de communicatie met zijn cliënt.¹⁵ Indien een tolk nodig is bij een verhoor, is de verbalisant hiervoor verantwoordelijk.¹⁶ Hierbij dient hij rekening te houden met de afnameplicht uit de Wet beëdigde tolken en vertalers.¹⁷ Wat betreft de taalkeuze geldt dat de verdachte moet worden gehoord in een taal die hij begrijpt. Dit hoeft niet noodzakelijkerwijs zijn moedertaal te zijn.¹⁸

Voor een aantal processtukken geldt dat de relevante onderdelen daarvan steeds – ambtshalve – schriftelijk moeten worden vertaald indien de verdachte de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheerst.¹⁹ Zo geldt dat wanneer een bevel tot inverzekeringstelling is afgegeven, de verdachte zo spoedig mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal een schriftelijke mededeling dient te ontvangen van het strafbare feit waarvan hij wordt verdacht, de grond voor het bevel tot inverzekeringstelling en de geldigheidsduur ervan.²⁰ Hetzelfde geldt voor het bevel tot voorlopige hechtenis of verlenging van de geldigheidsduur daarvan.²¹ Voor een strafbeschikking die

12 Artikel 27 lid 4 Sv. Vgl. artikel 23 lid 4 Sv.

13 Artikel 131b Sv. Zie ook artikel 3.1 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

14 Artikel 27c lid 4 Sv.

15 Artikel 28 lid 3 Sv. Zie ook artikel 3.6. Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

16 Artikel 29a Sv. Zie ook artikel 3.1 en 3.2 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers. Als criterium voor de vaststelling of er een tolk ingeschakeld moet worden, geldt: 'de verdachte begrijpt de hem gestelde vragen of gedane mededelingen, de verdachte is in staat zijn eigen lezing te geven van de gebeurtenissen waarover zijn verklaring wordt verlangd én de verdachte is voldoende in staat daarin nuances aan te brengen'. Wanneer enkel met 'ja' en 'nee' wordt geantwoord, moet verondersteld worden dat de verdachte het Nederlands onvoldoende beheerst. Bij twijfel wordt altijd een tolk ingeschakeld. Dit volgt uit artikel 3.3. en 3.5. Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

17 Artikel 3.2 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers. De afnameplicht volgt uit artikel 28 Wet beëdigde tolken en vertalers (Wbtv). Is er niet tijdig een beëdigde tolk beschikbaar dan kan een tolk worden ingezet die niet in het register is ingeschreven.

18 Artikel 3.4 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers. Er wordt vastgesteld welk(e) ta(a)l(en)/dialect(en) de verdachte beheerst dan wel het liefst spreekt. De taalkeuze wordt gemotiveerd opgenomen in het proces-verbaal van het eerste verhoor en geldt in beginsel voor het gehele opsporingsonderzoek.

19 Artikel 4.1 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

20 Artikel 59 lid 7 Sv. Zie ook artikel 4.2 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

21 Artikel 78 lid 6 Sv. Zie ook artikel 4.2 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

is uitgevaardigd wegens een misdrijf geldt dat deze wordt vertaald.²² Voor een strafbeschikking uitgevaardigd wegens een overtreding geldt deze verplichting niet.

De verdachte die de Nederlandse taal onvoldoende beheerst kan schriftelijk – en gemotiveerd – verzoeken om processtukken uit het strafdossier te laten vertalen naar een taal die hij begrijpt.²³ Volgens de Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers zal in veel gevallen kunnen worden volstaan met een mondelinge vertaling van (de essentie van) processtukken, waarbij het uitgangspunt geldt dat de verdachte in de gelegenheid wordt gesteld om met zijn advocaat in het bijzijn van een tolk de belangrijkste stukken door te nemen.²⁴ Er wordt gebruikgemaakt van een beëdigde vertaler die is ingeschreven in het register, tenzij deze niet tijdig beschikbaar is. In dat geval kan een niet-ingeschreven vertaler worden ingezet en wordt deze keuze vastgelegd en toegelicht in het proces-verbaal.²⁵

De Wet beëdigde tolken en vertalers (Wbtv) bevat bepalingen die de kwaliteit en de integriteit van beëdigde tolken en vertalers dienen te waarborgen, onder meer door het instellen van een register van beëdigde tolken en vertalers.²⁶ De wet geeft verder een lijst met competenties voor tolken en vertalers,²⁷ voorziet in een afnameplicht ten aanzien van een aantal diensten en instanties,²⁸ en bevat een regeling inzake klachten²⁹ en sancties.³⁰

Wat viel op?

Uit het onderzoek blijkt dat het aanbod van tolken Nederland voldoende wordt geacht. Dit betekent dat het voor gangbare talen (zoals Arabisch, Farsi, Turks of Russisch) geen probleem is om binnen korte tijd een tolk te regelen. De afstanden in Nederland zijn relatief klein en

daardoor makkelijk te overbruggen. Bovendien is er een vrij uitgebreid netwerk van telefonische tolken, hetgeen de beschikbaarheid ten goede komt. Ook is duidelijk onder professionals dat het van belang is dat er wordt getolkt op het moment dat de verdachte de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheerst. Niet alleen de verdachte heeft hier baat bij, maar ook het Openbaar Ministerie (OM) heeft er belang bij dat verklaringen kloppen en niet als bewijsmiddel worden uitgesloten, omdat er tijdens het verhoor geen vertolking beschikbaar is gesteld.

Aandachtspunten zijn er echter ook. Ten eerste ten aanzien van het waarborgen van kwaliteit. Alhoewel Nederland een kwaliteitsregister kent, met een afnameplicht voor een aantal overheidsinstellingen, biedt het enkele bestaan hiervan niet de garantie dat de geleverde diensten ook van hoge kwaliteit zijn. Richtlijn 2010/64/EU specificeert niet precies welke kwaliteitseisen moeten worden gesteld, enkel dat ze moeten worden gesteld. Uit meerdere interviews met tolken kwam naar voren dat zij van mening zijn dat het thans te makkelijk is om in het register te worden ingeschreven:

“Mijn kritiek op de praktijk? Ik vind dat je wel om een opleiding mag vragen. De vereisten om in het register te komen zouden aangescherpt moeten worden.”

Dit roept de vraag op welk kwaliteitsniveau door het register wordt geborgd? Voor tolken die werken met kinderen in het strafproces geldt volgens de *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice* (hierna: *Guidelines on child-friendly justice*) bijvoorbeeld dat zij getraind moeten worden op het gebied van de rechten en behoeften van kinderen in de verschillende leeftijdsgroepen en in de communicatie met deze kinderen.³¹ Hiertoe zou de mogelijkheid en wenselijkheid onderzocht kunnen worden van het aanbieden van specifieke cursussen aan tolken die met minderjarigen werken over de ontwikkeling van en omgang

Vanwege de vertolking gaat tijd verloren, waarbij zowel door advocaten als tolken wordt aangegeven dat er eigenlijk te weinig tijd is voor een zorgvuldige voorbereiding.

met minderjarigen. Een ander punt van aandacht betreft de wijze waarop vastgesteld dient te worden of er bijstand van een tolk nodig is. Hiervoor is geen vaste procedure, het is veelal de verbalisant die beslist of een tolk moet worden opgeroepen.³² Echter, ten aanzien van dove of slechthorende

22 Artikel 257a lid 6 bedoelde onderdelen. De verplichting tot vertaling betreft de naam en het adres van de verdachte, een omschrijving van het feit en de kwalificatie ervan, de opgelegde sanctie, de dag waarop de strafbeschikking is uitgevaardigd, de wijze waarop verzet kan worden ingesteld en de wijze van tenuitvoerlegging.

23 Artikel 32a lid 1 Sv. Zie ook artikel 4.1 en 4.6 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers. Tijdens het voorbereidend onderzoek wordt dit verzoek gericht aan de officier van justitie. Tegen een afwijzende beslissing kan binnen veertien dagen bezwaar worden ingediend bij de rechter-commissaris (artikel 32a lid 3 Sv). Tijdens het onderzoek ter terechtzitting wordt het verzoek gedaan aan de betreffende rechtbank (artikel 32a lid 2 Sv).

24 Artikel 4.6 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

25 Artikel 4.8 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

26 Artikel 2 Wbtv.

27 Artikel 3 Wbtv.

28 Artikel 28 Wbtv.

29 Artikelen 16-27 Wbtv. Het gaat hierbij in beginsel om tolken en vertalers die in het Rbtv of op de Uitwijklijst staan. De regeling geldt echter ook voor tolken en vertalers die niet in het Rbtv of op de Uitwijklijst staan, maar die een tolkdienst voor de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) hebben geleverd. De IND heeft de Klachtencommissie Wbtv van Bureau Wbtv namelijk gemachtigd om klachten over tolk- en vertaaldiensten, die geleverd zijn in opdracht van de IND, te behandelen.

30 Artikel 9 Wbtv. Het aantal doorhalingen betreft in de afgelopen paar jaar: 2015: (0); 2014 (6); 2013 (1); 2012 (0); 2011 (1).

31 *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*, par. IV.A.14-15. Zie ook: VN-Kinderrechtencomité, *General Comment 10: Kinderrechten in het jeugdstrafrecht*, par. 62.

32 In de praktijk lijken zich hier geen problemen voor te doen. Desalniettemin stelt de richtlijn wel dat er moet worden voorzien in een procedure op grond waarvan getoetst wordt of inschakeling van een tolk nodig is. In een dergelijke procedure zou het goed zijn dat er rekening wordt gehouden met de verschillende personen waarmee een minderjarige

minderjarigen geeft een doventolk aan dat vaak wordt volstaan met schriftelijke communicatie of vertolking door een kennis of familielid. Hun taalontwikkeling verloopt anders dan die van horende minderjarigen, hetgeen zich ook vertaalt naar hun schriftelijke vaardigheden. Bovendien zijn kennissen en familieleden niet getraind om te tolken, waardoor er geen enkele garantie kan worden gegeven dat de informatie slechts wordt doorgegeven zonder dat daaraan een eigen interpretatie wordt gegeven. Ook zijn die kennissen en familieleden niet altijd op de hoogte van juridisch jargon, hetgeen in een strafprocedure wel nodig is. Deze praktijk is niet in lijn met artikel 40 (2) (VI) IVRK waarin de Staat wordt opgedragen te waarborgen dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt. Het VN-Kinderrechtencomité roept Staten in *General Comment 10* bovendien expliciet op om – in de geest van artikel 40 (2) (VI) IVRK en in lijn met de speciale beschermingsverplichting uit artikel 23 IVRK – dat kinderen met spraak- en gehoorbeperkingen adequate en effectieve bijstand krijgen van goed opgeleide professionals, bijvoorbeeld op het gebied van gebarentaal.

Ten aanzien van de vertaling van processtukken geldt dat de relevante onderdelen steeds – ambtshalve – moeten worden vertaald. De vraag wat ‘relevant’ is, kan leiden tot discussie. Volgens richtlijn 2010/64/EU dienen beslissingen tot vrijheidsbeneming, de tenlastelegging of dagvaarding en vonnissen in ieder geval te worden beschouwd als essentiële processtukken die moeten worden vertaald. Over de vraag wat verder als essentieel dient te worden gekwalificeerd, wordt verschillend gedacht, maar tijdens meerdere interviews is aangegeven dat de verklaringen van de minderjarige verdachte daartoe behoren. Tegelijkertijd wordt toegegeven dat deze maar zelden worden vertaald. Enkele advocaten geven aan dat voor hen weliswaar de mogelijkheid bestaat om stukken boven de 2500 woorden te laten vertalen, maar dat een verzoek daartoe uitvoerig dient te worden gemotiveerd, wat als zeer (te) tijdrovend wordt ervaren. Het stellen van beperkingen aan de vertalingen is niet onbegrijpelijk, gezien de kosten die dit met zich meebrengt. Dergelijke kosten mogen echter nooit de reden zijn dat een minderjarige wordt geschaad in zijn verdedigingsbelang.³³

Dan is er nog het punt van de vertaling van strafbeschikkingen, opgelegd door het OM. Nederland leidt uit artikel 1 lid 3 van de richtlijn af dat er strikt genomen geen plicht bestaat tot het vertalen van strafbeschikkingen.³⁴ De aanname is hierbij dat die enkel worden gegeven

verdachte contact heeft, waaronder zijn advocaat, en ook bij hen na te gaan of vertolking gewenst is.

33 Dit in verband met het bepaalde in artikel 3 IVRK, in samenhang gelezen met artikel 37 sub d IVRK en artikel 40 lid 2 sub b onder vi IVRK. Ook Guideline 35 van de *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice* is van belang, waarin wordt bepaald dat belemmeringen, waaronder financiële, zoveel mogelijk beperkt moeten worden.

34 *Kamerstukken II 2011/12, 33355, nr. 3, p. 7-8.*

voor lichte feiten. Wanneer een strafbeschikking wordt gegeven voor een misdrijf wordt deze altijd vertaald, maar dit geldt niet voor overtredingen. Tegen een strafbeschikking kan verzet worden aangetekend en op dat moment geldt de plicht tot vertaling wel.³⁵ De vraag is echter hoe een goed geïnformeerde keuze kan worden gemaakt over het instellen van verzet wanneer de strafbeschikking wegens overtreding niet wordt vertaald. De vraag is ook hoe de praktijk om strafbeschikkingen niet te vertalen zich verhoudt tot artikel 40 (3) IVRK. Het VN-Kinderrechtencomité stelt in *General Comment 10* dat artikel 40(3) (b) IVRK met zich meebrengt dat, ook in het geval de autoriteiten besluiten niet over te gaan tot een gerechtelijke procedure, het kind moet worden geïnformeerd over de aanklacht die deze benadering rechtvaardigt in een taal die hij of zij begrijpt. Dat kan derhalve ook een vertaling vereisen.³⁶

Recht op informatie (2012/13/EU)

De mate waarin iemand, en dus ook een minderjarige, zijn rechten kan uitoefenen, is voor een groot deel afhankelijk van de mate waarin hij de procedure waarin hij verwickeld is, begrijpt en eraan kan deelnemen. Van kinderen wordt aangenomen dat zij over het algemeen meer moeite hebben een strafproces te doorgronden, door een gebrek aan rijpheid (gerelateerd aan leeftijd/mate van ontwikkeling). Hiermee komt hun recht op een eerlijk proces eerder in het gedrang. Hierin is het belang van Richtlijn 2012/13/EU gelegen. Richtlijn 2012/13/EU bevat minimumvoorschriften betreffende het recht op informatie over de beschuldiging en de rechtspositie in strafprocedures.³⁷ Alle verdachten dienen volgens de richtlijn via een schriftelijke verklaring van rechten geïnformeerd te worden over zaken die nodig zijn om de verdediging te kunnen voorbereiden, en die met het oog op een eerlijk proces geboden zijn.³⁸ Deze dient in ieder geval informatie te bevatten over het recht op (a) toegang tot een advocaat, (b) kosteloze rechtsbijstand, (c) informatie over de beschuldiging,³⁹ (d) vertolking en vertaling en (e) het zwijgrecht. Daarnaast dient er informatie te worden verstrekt over het recht op: (f) toegang tot dossierstukken, (g) contact met consulaire autoriteiten, (h) toegang tot dringende medische bijstand en (i) de maximale detentiermijn voordat de verdachte

35 Het betreft de vertaling van de strafbeschikking zoals gegeven in eerste aanleg, zie *Kamerstukken II 2011/12, 33355, nr. 3, p. 8*. Zie voor verzet artikel 257e Sv e.v.

36 VN-Kinderrechtencomité, *General Comment 10: Kinderrechten in het jeugdstrafrecht*, par. 47.

37 Ook dit recht geldt vanaf het moment dat een verdachte in kennis wordt gesteld van het feit dat hij verdacht is, tot aan het moment dat een eventuele procedure is voltooid, incl. strafoplegging en uitkomst van eventuele beroepsprocedures.

38 Artikel 4 richtlijn 2012/13/EU.

39 In dit kader moet in ieder geval informatie worden gegeven over de aard en wettelijke kwalificatie van het strafbare feit, de aard en betrokkenheid van de verdachte, de redenen voor aanhouding of detentie en het recht om onverwijld informatie te ontvangen wanneer zich wijzigingen voordoen in de verstrekte informatie.

aan een gerechtelijke autoriteit wordt voorgeleid.⁴⁰ Een en ander moet op een voor de verdachte begrijpelijke wijze worden gepresenteerd, waarbij rekening wordt gehouden met eventuele specifieke behoeften van kwetsbare verdachten.⁴¹ Als de bedoelde informatie is verstrekt, moet daarvan een aantekening gemaakt worden conform de registratieprocedures van het nationale recht.⁴² De richtlijn is geïmplementeerd in nationale wetgeving die per 1 januari 2015 in werking is getreden.

Nederlandse regelgeving inzake het recht op informatie

Het Wetboek van Strafvordering bevat een aantal artikelen dat ziet op informatie waar een verdachte recht op heeft. De verdachte wordt bij zijn staandhouding of aanhouding verteld van welk strafbaar feit hij als verdachte is aangemerkt.⁴⁴ De aangehouden verdachte wordt zo snel mogelijk na zijn aanhouding – en in ieder geval voor zijn eerste verhoor – schriftelijk mededeling gedaan van:⁴⁵

- a. het recht om informatie te ontvangen over het feit waarvan hij wordt verdacht;
- b. het recht op rechtsbijstand;
- c. het recht op vertolking en vertaling;
- d. het recht om te zwijgen;⁴⁶
- e. het recht om kennis te nemen van processtukken;⁴⁷
- f. de termijn waarbinnen voorgeleiding voor de rechter-commissaris zal plaatsvinden;
- g. de mogelijkheden om opheffing of schorsing van de voorlopige hechtenis te verzoeken;
- h. eventuele andere rechten die zijn vastgelegd in een algemene maatregel van bestuur.

Is de verdachte niet staande gehouden of aangehouden, dan wordt deze mededeling dat hij recht heeft op een advocaat uiterlijk voorafgaand aan het eerste verhoor gedaan.⁴⁸ Uit de Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor blijkt dat ook een vertrouwenspersoon bij het verhoor aanwezig kan zijn als de verdachte daar prijs op stelt.

De verdachte heeft het recht om kennis te nemen van de inhoud van dossierstukken.⁴⁹ Toezending van dossierstukken blijft achterwege als het belang van het

onderzoek hierdoor ernstig wordt geschaad.⁵⁰ Er is echter een aantal processtukken dat de verdachte niet mag worden onthouden.⁵¹ Het betreft de processen-verbaal van zijn verhoren; de processen-verbaal van de verhoren of handelingen van onderzoek waarbij de verdachte of zijn advocaat aanwezig mochten zijn;⁵² de processen-verbaal van verhoren waarvan de volledige inhoud mondeling aan de verdachte is medegedeeld. De kennisneming van alle processtukken mag aan de verdachte niet meer worden onthouden wanneer de dagvaarding is betekend of de strafbeschikking is uitgevaardigd.⁵³ De verdachte heeft ook het recht om de officier te verzoeken stukken toe te voegen aan het procesdossier.⁵⁴

Wat viel op?

In Nederland is een brochure beschikbaar die op het politiebureau in twintig verschillende talen kan worden geprint, waarin alle door de richtlijn vereiste informatie is opgenomen. De folder lijkt echter niet specifiek op jongeren toegespitst, waardoor het de vraag is of de informatie ook begrepen wordt. Daar komt bij dat er geen informatiemateriaal voorhanden is voor jongeren die niet goed met schriftelijk materiaal uit de voeten kunnen. De informatievoorziening is daarmee niet in lijn met de norm die is gesteld in de *Guidelines on child-friendly justice*.⁵⁵ Wel geven zowel officieren van justitie als advocaten en rechters aan dat zij navragen of de minderjarige verdachte informatie heeft gekregen en welke informatie dit betreft. Dit is een positieve praktijk van controle op de informatievoorziening aan een minderjarige, zodat waar nodig kan worden bijgestuurd of ingegrepen.

Recht op toegang tot een advocaat (2013/48/EU)

Richtlijn 2013/48/EU bevat minimumvoorschriften betreffende (a) het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees Aanhoudingsbevel, (b) het recht om een derde op de hoogte te (laten) brengen vanaf de vrijheidsbenaming en (c) om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbenaming. Hierover moeten verdachten ook geïnformeerd worden (zie ook richtlijn 2012/13/EU).

Verdachten hebben – zonder onnodig uitstel – recht op toegang tot een advocaat – ook voorafgaand aan een

40 Artikel 4 en 4 lid 2 richtlijn 2012/13/EU.

41 Artikel 3 lid 2 richtlijn 012/13/EU. Zie ook overweging 26 richtlijn 2012/13/EU. Dit houdt een potentiële plicht tot inschakeling van een tolk of vertaler in.

42 Overweging 35 richtlijn 2012/13/EU.

43 Stb. 2014, 434.

44 Artikel 27c Sv.

45 Artikel 27c lid 3 Sv.

46 Zoals neergelegd in artikel 29 lid 2 Sv.

47 Zoals neergelegd in de artikelen 30 t/m 34 Sv.

48 Artikel 27c lid 2 Sv.

49 Artikel 23 lid 5 Sv. HR 8 juli 2003, NJ 2003, 636. Als een klager geen inzage heeft gehad in de stukken die de basis vormen voor een rechterlijke beslissing, kan er sprake zijn van een substantiële nietigheid van de beschikking.

50 Artikel 23 lid 6 Sv.

51 Artikel 31 Sv.

52 Tenzij en voor zover uit een proces-verbaal blijkt van een omstandigheid waarvan hij in het belang van het onderzoek tijdelijk onkundig moet blijven, en in verband daarmee een bevel als bedoeld in artikel 50, tweede lid, is gegeven.

53 Artikel 33 Sv.

54 Artikel 34 Sv.

55 *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*, par. IV.A.2 en IV.A.4.

(eerste) politieverhoor.⁵⁶ Advocaten moeten aanwezig kunnen zijn bij het verhoor en daar ook daadwerkelijk aan kunnen deelnemen.⁵⁷ De vertrouwelijkheid van de communicatie met de advocaat moet gewaarborgd zijn.⁵⁸ Afstand doen van het recht op een advocaat kan alleen als dit vrijwillig en ondubbelzinnig geschiedt en te allen tijde de mogelijkheid bestaat om deze beslissing te herroepen.⁵⁹

“Mijn kritiek op de praktijk? Ik vind dat je wel om een opleiding mag vragen. De vereisten om in het register te komen zouden aangescherpt moeten worden.”

Verdachten moeten minstens één persoon op de hoogte kunnen stellen van hun vrijheidsbeneming. Voor minderjarigen geldt bovendien dat de persoon die ouderlijke verantwoordelijkheid draagt voor het kind zo snel mogelijk wordt ingelicht over de vrijheidsbeneming en de reden daarvan. Hierop wordt enkel een uitzondering gemaakt wanneer het niet in het belang van het kind is om die persoon in te lichten. In dat geval dient een derde persoon te worden ingelicht en ook een autoriteit die belast is met de bescherming en het welzijn van kinderen.⁶⁰ Is de verdachte geen onderdaan van de lidstaat waar hij van zijn vrijheid is beroofd dan heeft hij het recht om de consulaire autoriteiten van de lidstaat waarvan hij de nationaliteit heeft op de hoogte te stellen van zijn vrijheidsbeneming.⁶¹

Ten aanzien van minderjarigen stelt de richtlijn specifiek dat de bepalingen van de richtlijn ertoe dienen om de bescherming van de rechten van kinderen te bevorderen en te bewerkstelligen dat er rekening wordt gehouden met de *Guidelines on child-friendly justice* van de Raad van Europa.⁶²

Op dit moment is deze richtlijn nog niet volledig geïmplementeerd in nationale wetgeving. Het wetsvoorstel daartoe is echter in november jl. aangenomen door de Eerste Kamer en zal naar verwachting binnenkort in werking treden.⁶³

Nederlandse regelgeving inzake het recht op toegang tot een advocaat

Momenteel is het recht op consultatiebijstand nog niet wettelijk vastgelegd, maar wordt deze afgeleid uit de *Salduz*-uitspraak,⁶⁴ het arrest van de Hoge Raad van 30 juni

2009⁶⁵ en de daarop gebaseerde Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor.⁶⁶ Consultatie- en verhoorbijstand geldt alleen voor aangehouden verdachten en de politie is verplicht minderjarigen hierop te wijzen.⁶⁷ De minderjarige verdachte krijgt een half uur om (vertrouwelijk) zijn advocaat te consulteren. De Aanwijzing maakt een onderscheid in A-, B- en C-zaken, afhankelijk van de zwaarte van het strafbare feit. Voor A- en B-zaken geldt dat consultatiebijstand altijd in persoon moet geschieden en dat deze kosteloos is. Voor C-zaken kan worden volstaan met telefonisch overleg, tenzij dit niet wenselijk is. De advocaat heeft twee uur de tijd om te verschijnen.⁶⁸ Minderjarigen hebben naast consultatiebijstand ook recht op zogenaamde verhoorbijstand, door een advocaat of vertrouwenspersoon.⁶⁹ Bij A-zaken kan geen afstand worden gedaan van consultatiebijstand. Bij B- en C-zaken wel, maar voor minderjarigen gelden uitzonderingen:

- voor minderjarigen tussen de twaalf en vijftien jaar die worden verdacht van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan, geldt dat zij geen afstand kunnen doen van het recht op consultatiebijstand;
- voor minderjarigen van zestien en zeventien jaar geldt dat zij geen afstand kunnen doen van het recht op consultatiebijstand als het gaat om een A-zaak. Bij B-zaken kunnen zij wel afstand doen van zowel consultatie- als verhoorbijstand;
- voor minderjarigen tussen de twaalf en zeventien jaar geldt dat zij afstand kunnen doen van zowel consultatie- als verhoorbijstand als het gaat om een C-zaak.

De Rechtbank Amsterdam oordeelde in 2009 dat een minderjarige verdachte geen afstand kan doen van zijn recht op consultatie omdat de minderjarige zijn positie minder goed kan overzien en eerder bezwijkt onder de druk.⁷⁰ Later is door het Hof Amsterdam meermaals geoordeeld dat een minderjarige verdachte slechts afstand kan doen van het recht op een advocaat voorafgaand aan en tijdens het politieverhoor, indien de minderjarige in staat moet worden geacht de betekenis van die rechten te begrijpen en de consequenties van afstand te overzien.⁷¹ De Rechtbank Haarlem voegde hier nog aan toe dat de verbalisant zich hiervan dient te vergewissen.⁷²

56 Artikel 3 richtlijn 2013/48/EU.

57 Overweging 25 richtlijn 2013/48/EU.

58 Artikel 4 richtlijn 2013/48/EU. Zie ook overweging 33 richtlijn 2013/48/EU.

59 Artikel 9 richtlijn 2013/48/EU.

60 Artikel 5 en 6 richtlijn 2013/48/EU. Zie ook overweging 37 richtlijn 2013/48/EU.

61 Artikel 7 lid 1 en 2 richtlijn 2013/48/EU.

62 Overweging 55 richtlijn 2013/48/EU.

63 De precieze datum inwerkingtreding is nog niet bekend.

64 EHRM 28 november 2008, nr. 36391/02 (*Salduz t. Turkije*).

65 HR 30 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH3079.

66 Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor, *Stcrt.* 2010, 4003.

67 HR 9 november 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN7727 en HR 11 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:CA2555.

68 Als de advocaat niet binnen twee uur verschijnt dan beslist in A-zaken de officier van justitie of met het verhoor kan worden aangevangen. In B-zaken is dat de hulpofficier van justitie. In C-zaken hoeft na twee uur niet langer te worden gewacht met het verhoor.

69 Volgt uit HR 30 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH3079. Dit recht geldt voor alle verhoren, niet enkel het eerste verhoor. Het verdient volgens de Aanwijzing de voorkeur dat minderjarigen door hun advocaat worden bijgestaan. De vertrouwenspersoon mag het verhoor uitsluitend bijwonen als de minderjarige verdachte daarom heeft verzocht.

70 ECLI:NL:RBAMS:2009:BK4115, r.o. 3.3.

71 ECLI:NL:GHAMS:BO8217, ECLI:NL:GHAMS:BO8219, ECLI:NL:GHAMS:BO8221 en ECLI:NL:GHAMS:BO8230.

72 ECLI:NL:RBHAA:2009:BK3403.

Het wetsvoorstel ter implementatie van de Europese richtlijn betreffende het recht op toegang tot een advocaat,⁷³ alsmede een daarmee samenhangend wetsvoorstel welke ook enkele wijzigingen aanbrengt die zien op de raadsman, zijn beiden op 15 november 2016 aangenomen door de Eerste Kamer.⁷⁴ Er wordt een wettelijke basis geïntroduceerd voor consultatiebijstand en voor de aanwezigheid van de advocaat tijdens het verhoor.⁷⁵ Het wetsvoorstel is veelal een formalisering van de thans gehanteerde Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor. Ambtshalve toevoeging vindt alleen plaats als de officier van justitie een taakstraf oplegt van meer dan 32 uur of een boete van meer dan € 200. Dat betekent een verhoogde drempel voor toevoeging van een advocaat, van 20 uur naar 32 uur en van € 115 naar € 200.⁷⁶

Wat viel op?

Uit het onderzoek blijkt dat het recht op een advocaat in het strafproces als vanzelfsprekend werd ervaren door de respondenten. Dat is bemoedigend te noemen, maar tegelijkertijd brengt dit ons bij een belangrijk punt van zorg. Het betreft de aanstaande wetswijziging die de toegang tot een advocaat voor minderjarige verdachten ernstig inperkt, waar deze thans al niet voldoet aan de vereisten van richtlijn 2013/48/EU. Het gaat om de toegang tot een advocaat bij buitengerechtelijke afdoening. Tegelijkertijd met het implementatievoorstel⁷⁷ voor richtlijn 2013/48/EU is een wetsvoorstel ingediend betreffende enige aanpassingen van het Wetboek van Strafvordering, welke beide thans zijn aangenomen.⁷⁸ In dit laatste voorstel wordt de drempel voor ambtshalve toevoeging van een advocaat verhoogd. Als de officier van justitie voornemens is middels een strafbeschikking een taakstraf van meer dan 32 uur op te leggen of een geldboete van meer dan € 200 heeft de minderjarige geen recht op ambtshalve toevoeging van een advocaat. Momenteel ligt de grens nog bij een taakstraf van maximaal 20 uur of een geldboete van niet meer dan € 115. Nu lijkt deze wijziging op het eerste gezicht wellicht niet groot, maar zoals advocaat Jan Boksem in een opiniestuk op heldere wijze toelicht, betekent dit feitelijk dat niet langer alleen ‘kleine’ zaken door het OM kunnen worden afgedaan zonder dat er een advocaat is, maar ook ‘echte’ misdrijven, zoals mishandeling, oplichting, verduistering, verboden wapenbezit en meer.⁷⁹ Dit is een opmerkelijke wijziging die

de rechtspositie van minderjarigen verzwakt in plaats van dat hij deze versterkt.⁸⁰ Ook het feit dat advocaten geen standaard partij zijn bij de ZSM-werkwijze – de strafrechtelijke aanpak van veel voorkomende criminaliteit waarbij zaken vaak in één dag worden afgedaan door het OM en niet door de rechter – doet afbreuk aan de rechtsbescherming van minderjarige verdachten en is het OM op kritiek komen te staan.⁸¹ De voorgenomen wijzigingen lijken niet in lijn met de *Salduz*-uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) waarin in duidelijke bewoordingen het belang van toegang tot een advocaat vanaf de eerste fase van het strafproces wordt onderstreept:⁸²

“Against this background, the Court finds that in order for the right to a fair trial to remain sufficiently ‘practical and effective’ (see paragraph 51 above), Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. [...] The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction.”

Het onthouden van een advocaat in het geval van buitengerechtelijke afdoening lijkt bovendien niet in lijn met de *Guidelines on child-friendly justice* waarin wordt bepaald dat alternatieven voor gerechtelijke afdoening alleen geoorloofd zijn wanneer dit in het belang van het kind is en dat bij die afdoeningsvorm hetzelfde niveau van juridische waarborgen moet gelden en de rechten van het kind op gelijke wijze beschermd moeten zijn. Het kind dient te worden voorgelicht over de mogelijkheid van gerechtelijke dan wel buitengerechtelijke afdoening en de consequenties van die opties en voor het maken van die keuze moet juridische bijstand beschikbaar zijn.⁸³ Nederland heeft een voorbehoud gemaakt bij artikel 40(2) (b)(ii) IVRK, inhoudende dat in Nederland een kind bij lichte overtredingen soms geen juridische bijstand krijgt. Het VN-Kinderrechtencomité roept Nederland en andere Staten die partij zijn bij het Verdrag op om deze reservering te laten vallen.⁸⁴ De ontwikkelingen in Nederland zijn

maar slechts aan portemonnee, vindbaar op www.ankerenanker.nl/nieuws/2826_opinie-jan-boksem-wetgever-denkt-niet-aan-belang-van-het-kind-maar-slechts-aan-e.

73 Wetsvoorstel 34157. De wet treedt op een bij Koninklijk Besluit te bepalen datum in werking.

74 Publicatie in het *Staatsblad* dateert van 8 december 2016, Stb. 2016, 475.

75 Dit recht zal gelden voor eenieder die verdacht wordt van het plegen van een strafbaar feit, ongeacht of deze persoon is aangehouden of niet. Alleen in die gevallen waarin de verdachte is aangehouden en zijn vrijheid dus is ontnomen, is de Staat verplicht om ervoor te zorgen dat de verdachte dit recht kan uitoefenen. Voor de verdachte die is aangehouden, wordt een advocaat geregeld, tenzij het gaat om een kleine overtreding.

76 Concept artikel 491 Sv.

77 Wetsvoorstel nr. 34157.

78 Het betreft wetsvoorstel nr. 34159.

79 Opinie Jan Boksem: wetgever denkt niet aan belang van het kind

80 De Vereniging voor Nederlandse Jeugdrechtsadvocaten en Defence for Children hebben beiden via brieven aan de Kamer hun zorgen hierover geuit. Beide brieven zijn hier terug te vinden: www.defenceforchildren.nl/p/148/5400/mo332-cg233p5sd101%7C56=*%mo233-m80/recht-op-een-advocaat-voor-minderjarige-verdachten.

81 Zie bijvoorbeeld Thomas e.a. (Universiteit Utrecht), *Snel, Betekenisvol en Zorgvuldig. Een tussenevaluatie van de ZSM-werkwijze*. Utrecht: 2016, p. 16; I. van den Brule, ‘Gezocht: rol voor de advocatuur bij ZSM’, PROCES 2014-93.

82 EHRM 28 november 2008, nr. 36391/02 (*Salduz t. Turkije*), par. 55.

83 *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*, par. IV.B.24-26. Zie ook: VN-Kinderrechtencomité, *General Comment 10: Kinderrechten in het jeugdstrafrecht*, paragraaf 27 en 68-69.

84 VN-Kinderrechtencomité, *General Comment 10: Kinderrechten in het*

daaraan tegengesteld en maken juist verder inbreuk op het recht van het kind op toegang tot bijstand van een advocaat.

Een ander punt van zorg is de duur van de consultatiebijstand van de advocaat bij het eerste verhoor in die gevallen waarin getolkt wordt. Vanwege de vertolking gaat tijd verloren, waarbij zowel door advocaten als tolken wordt aangegeven dat er eigenlijk te weinig tijd is voor een zorgvuldige voorbereiding. Het verdient aanbeveling hier rekening mee te houden door de maximale duur van de consultatiebijstand uit te breiden in die gevallen waarin er getolkt wordt.

Sinds 1 juli 2013 geldt het zogenaamde minderjarigenstrafpiket. Ten aanzien van rechtsbijstand aan minderjarigen wordt extra specialistische kennis vereist. De Raad heeft afzonderlijke deskundigheidsvereisten opgenomen voor een aantal rechtsgebieden, waaronder het jeugdstrafrecht.⁸⁵ Dergelijke specifieke vereisten zijn in lijn met de *Guidelines on child-friendly justice* en daarmee ook met de bepaling uit richtlijn 2013/48/EU dat met deze Guidelines rekening moet worden gehouden.⁸⁶

Advocaten en tolken moeten hun werk goed kunnen doen. De vertrouwelijkheid van de communicatie tussen de minderjarige verdachte en zijn advocaat moet gewaarborgd zijn en de tolk moet onafhankelijk zijn. In de praktijk komt het voor dat de tolk die is opgeroepen voor het vertolken van een politieverhoor, tevens wordt ingezet wanneer de minderjarige verdachte en zijn advocaat even onder ‘vier’ ogen met elkaar willen overleggen. Verschillende tolken hebben dit naar voren geschoven als een punt van zorg. Sommigen gaven aan goed te weten dat hun rol niet meer is dan vertalen wat er wordt gezegd en zich niet te laten beïnvloeden door hetgeen zij tijdens het ‘vierogen’-gesprek hebben gehoord. Bijvoorbeeld wanneer een verdachte tegen de politie ontkent, maar tegenover zijn advocaat toegeeft het strafbare feit wel te hebben gepleegd. Anderen geven aan dat dit moeilijk kan zijn. Naast gesproken taal speelt immers ook lichaamstaal mee in de communicatie en die geeft soms meer weg dan bedoeld. Naar onze mening is het belang van de vertrouwelijkheid van de communicatie tussen advocaat en minderjarige verdachte van te groot gewicht om schending daarvan als gevolg van deze dubbelrol van de tolk te riskeren. Daarvoor zou in de implementatie van deze richtlijn dan ook een waarborg voor dienen te worden opgenomen. De noodzaak van een dergelijke waarborg wordt onderschreven door het VN-Kinderrechtencomité dat heeft bepaald dat de communicatie tussen een kind en diens gemachtigde vertrouwelijk moet zijn conform artikel 40(2)(b)(vii) en dat het kind moet worden beschermd tegen

inmenging in de correspondentie en het privéleven zoals bepaald in artikel 16 IVRK. Het Comité overweegt in dit verband verder dat de reservering van sommige landen, waaronder Nederland, ten aanzien van artikel 40(2)(b) (ii) IVRK is gemaakt vanuit de gedachte dat deze bepaling slechts ziet op de toekenning van juridische bijstand. Dat is volgens het Comité niet juist. Die bepaling ziet mede op de vertrouwelijkheid van de communicatie en ook om deze reden is het van belang dat Nederland de reservering ten aanzien van dit artikel intrekt.⁸⁷

Conclusie

Uit onderhavig onderzoek komt naar voren dat de bepalingen uit de drie Europese richtlijnen in de Nederlandse regelgeving en praktijk ten dele gewaarborgd zijn. De rechtsbescherming van minderjarige verdachten kan worden verbeterd door in het kwaliteitsregister voor tolken en vertalers concrete kwaliteitseisen op te nemen en er zo voor te zorgen dat uitsluitend tolken en vertalers die aan deze standaard voldoen toegang tot het register kunnen krijgen. Een andere voorgestelde verbetering is het voorzien in een vaste procedure tot vaststelling van de noodzaak van een tolk of vertaler en het waarborgen van een doventolk, zodat ook dove en slechthorende verdachten een professionele tolk toegewezen kunnen krijgen en niet zijn aangewezen op een kennis of familielid.

In de praktijk blijkt er onduidelijkheid te bestaan welke processtukken als relevant moeten worden beschouwd en derhalve vertaald dienen te worden zodat de minderjarige hiervan in de eigen taal kennis kan nemen. Gelet op de kosten die hiermee gemoeid zijn, is er begrip op te brengen voor het beperken van de vertalingen van processtukken. Er moet echter voor worden gewaakt dat een vertaling niet geweigerd mag worden als de minderjarige daarmee in zijn procesbelang zou kunnen worden geschaad. Strafbeschikkingen bij overtredingen worden niet vertaald, omdat er sprake is van een licht feit. Zonder vertaalde beschikking is het voor een verdachte echter moeilijk een geïnformeerde beslissing te nemen over de vraag of al dan niet verzet moet worden ingesteld tegen die beschikking die immers pas ná het verzet zal dienen te worden vertaald.

Voor minderjarige verdachten is op politiebureaus een folder aanwezig met daarin informatie over hun rechtspositie. De folder is te printen in twintig verschillende talen. Een aantal respondenten heeft aangegeven vanuit hun positie navraag te doen of, en zo ja, welke, informatie is gegeven. Het is positief dat deze folder beschikbaar is, al lijkt hij niet speciaal te zijn afgestemd op minderjarigen, waardoor het de vraag is hoe goed de informatie uit de folder wordt begrepen.

jeugdstrafrecht, par. 50.

85 Artikel 6a, 6b en 6h Inschrijvingsvoorwaarden Advocatuur 2014 jo. artikel 15 lid 1 sub b Wet op de rechtsbijstand.

86 *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*, par. IV.D.39. Zie ook: overweging 55 richtlijn 2013/48/EU.

87 VN-Kinderrechtencomité, *General Comment no. 10: Kinderrechten in het jeugdstrafrecht*, 2007 par. 49-50.

Het is een positief gegeven dat de bijstand van een advocaat als vanzelfsprekend wordt beschouwd. Het is echter zorgelijk dat in het geval van buitengerechtelijke afdoening niet de vanzelfsprekendheid van het recht op bijstand door een advocaat wordt erkend. Er is zelfs sprake van een wetsvoorstel die drempel voor het recht op toegang tot een advocaat verhoogd. Dat is een zorgelijke ontwikkeling die in strijd is met de overwegingen van het EHRM in *Salduz*, de *Guidelines on child-friendly justice*, artikel 40(2)(b) (ii) en de overwegingen van het VN-Kinderrechtencomité. Tot slot kan de communicatie tussen de verdachte en

de minderjarige beter gewaarborgd worden door voor het onderhoud tussen verdachte en advocaat niet van dezelfde tolk gebruik te maken als bij het verhoor door de politie.

Over de auteurs

mr. A.E. Barendsen werkt als juridisch projectmedewerker jeugdrecht bij Defence for Children.

Mr. M. Vegter werkt als juridisch adviseur migratie bij Defence for Children.

EEN MULTIDISCIPLINAIR ONDERZOEK NAAR 'VLUCHTENDE' GEZINNEN VOOR JEUGDHULP

49. 'Ben ik mijn broeders hoeder?'

MW. A.M. HOEPMAN MSC.

In het kader van mijn afstuderen als forensisch orthopedagoog en naar aanleiding van de structurele zorgen van politie Amsterdam-West, werd door mij een multidisciplinair – zowel pedagogisch als juridisch – onderzoek verricht naar gezinnen die gedurende een ondertoezichtstelling naar het buitenland verhuizen om (klaarblijkelijk) aan het toezicht van de gecertificeerde instelling te ontkomen. Het onderzoek naar deze 'vluchtende' gezinnen was tweeledig. Enerzijds richtte het zich op de wettelijke (on)mogelijkheden om te voorkomen dat deze gezinnen zich aan de zorg kunnen onttrekken. Anderzijds werd door middel van interviews met professionals een indicatie van de ernst en omvang van 'vluchtende' gezinnen verkregen. Dit artikel geeft een overzicht van de belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek en zal kort ingaan op het protocol voor politie en gecertificeerde instellingen dat op de onderzoeksresultaten is gebaseerd.

Een menskind heeft, in vergelijking tot dieren, een veel langere jeugdperiode waarin het verkeert in een staat van afhankelijkheid. Deze periode stelt een kind in staat om zich fysiek en emotioneel te ontwikkelen en maakt hem zo ontvankelijk voor de overdracht van (sociale) kennis en cultuur.¹ De langgerekte jeugd van een kind is daarmee een kritieke periode voor zijn ontwikkeling en kan, afhankelijk van de geboden omgeving, zowel zijn grootste kracht als zijn grootste kwetsbaarheid vormen. De ouders van het kind vervullen hierin een primaire rol omdat zij veelal de directe omgeving van het kind creëren.² Ouders zijn verantwoordelijk voor de opvoeding van het kind en zullen daarin recht moeten doen aan het kind als ontwikkelend, lerend en vrij menselijk wezen.³ Indien ouders onvoldoende in staat blijken om een passende omgeving te bieden, vormen ouders geen bron van bescherming maar een bron van gevaar. Overheidsingrijpen ter bescherming van het kind lijkt dan een noodzakelijke voorwaarde om als kind te kunnen opgroeien tot een zelfstandige en evenwichtige volwassene.

Vanuit deze overweging kan de vraag worden gesteld of het in het belang van het kind is om gedurende een ondertoezichtstelling naar het buitenland te verhuizen. Een ondertoezichtstelling wordt immers in Nederland door kinderrechtshouders met zorgvuldigheid opgelegd. Doorgaans is de problematiek van onder toezicht gestelde kinderen complex, veelzijdig en ernstig en is bij de ouders sprake van pedagogische onmacht.⁴

Ouders die ten tijde van een ondertoezichtstelling zonder toestemming van de gecertificeerde instelling naar het buitenland verhuizen, onttrekken het kind aan de zorg van de gecertificeerde instelling in Nederland.⁵ Zo ontstaat mogelijk een lacune in de zorg voor en het toezicht op het kind. De gevolgen zijn niet met zekerheid te beschrijven omdat empirisch onderzoek hiernaar ontbreekt. Wel lijkt intensivering van de problematiek voor de hand liggend.

Sinds 2011 zijn bij de politie Amsterdam-West structurele zorgen ontstaan over gezinnen die gedurende een ondertoezichtstelling vertrekken naar het buitenland. Er bestonden onder meer vragen over het toepasbare wettelijke kader. Deze vragen vormden de directe aanleiding voor het multidisciplinaire onderzoek naar de wettelijke (on)

1 A.D. Wolff- Alberts & G. J. Kronjee, 'De betekenis van deze studie'. In: R.F.W. Diekstra (red.), *Jeugd in ontwikkeling*. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Den Haag: SDU Uitgeverij 1992, p. 11-20.

2 A.S. Masten & A. Shaffer, 'How families matter in Child Development'. In: A. Clarke-Stewart & J. Dunn (red.), *Families Count. Effects on Child and Adolescent Development*, Cambridge: Cambridge University Press 2006, p. 5-25.

3 H. Crombrugge, *Denken over opvoeden: Inleiding in de Pedagogiek*, Apeldoorn: Garant 2006.; J.H. de Graaf, 'Rechten van het kind en ouderlijke verantwoordelijkheid, een inleiding'. In: J.H. de Graaf, C. Mak & F.K. van Wijk (red.), *Rechten van het kind en ouderlijke verantwoordelijkheid*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2008, p. 17-28; artikel 5, 9 en 18 IVRK.

4 J. Knot-Dickscheit & L. Blommert, 'De Ondertoezichtstelling in de gezinsvoogdij: effectieve vorm van interventie?' In: A. Minnaert, H.L. Spelberg & H. Amsing (red.), *Het Pedagogisch Quotiënt*, Houten: Bohn Stafleu van Loghum 2009, p. 83-102.

5 *Handreiking werken met het Haags Kinderbeschermingsverdrag (HKBV)*, Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie: 2013. Verkregen van: www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2013/04/25/handreiking-werken-met-haags-kinderbeschermingsverdrag-hkbv.

mogelijkheden om te voorkomen dat deze gezinnen zich aan de zorg kunnen onttrekken. Daar eerder wetenschappelijk onderzoek naar 'vluchtende' gezinnen ontbrak was het tevens van belang om een indicatie te krijgen van de ernst en omvang van 'vluchtende' gezinnen. Hiervoor zijn zeventien professionals geïnterviewd die uit hoofde van hun functie met dergelijke gezinnen in aanraking kwamen. De professionals zijn onder andere werkzaam als gezinsvoogd, gedragswetenschapper, jeugdrecht advocaat, juridische deskundige bij Jeugdzorg en politie coördinator. De uitkomsten van het onderzoek hebben implicaties voor de praktijk; daarom worden de belangrijkste bevindingen in dit artikel besproken. Ook wordt kort ingegaan op het protocol voor politie en gecertificeerde instelling. Dit protocol werd geschreven aan de hand van de onderzoeksresultaten.

De wet en regelgeving in Nederland

Het Nederlandse beleid en de regelgeving omtrent 'vluchtende' gezinnen bleek niet eenduidig en bevat onduidelijkheden daarom kan de vraag worden gesteld of de belangen van kinderen in 'vluchtende' gezinnen wel voldoende worden behartigd.

Voor de duidelijkheid moet daarbij worden opgemerkt dat binnen de term 'vluchtende' gezinnen verschillende uitvoeringen vallen van de ondertoezichtstelling. Er kan sprake zijn van een 'kale' ondertoezichtstelling, waarbij verdere gezagsbeperkingen, zoals een schriftelijke aanwijzing en/of machtiging uithuisplaatsing, ontbreken. Er kan zich een ondertoezichtstelling met schriftelijke aanwijzing voordoen. De schriftelijke aanwijzing moet hierbij betrekking hebben gehad op de gewone verblijfplaats van de minderjarige. Of het kan gaan om een ondertoezichtstelling met machtiging uithuisplaatsing. Het beleid en de regelgeving omtrent de 'vluchtende' gezinnen loopt per verschillende ondertoezichtstellingen uiteen.

Indien bij een kind enkel sprake is van een 'kale' ondertoezichtstelling, is het onbepaald of een gezin zonder toestemming van de gecertificeerde instelling rechtsgeldig mag verhuizen naar het buitenland. De ondertoezichtstelling vormt slechts een beperking op het gezagsrecht van de ouders. Op basis van het gezagsrecht hebben ouders bevoegdheden inzake de opvoeding en zijn zij onder andere gerechtigd om de verblijfplaats van de minderjarige te bepalen.⁶ Daarbij is de jurisprudentie niet eenduidig omdat hierin een duidelijke tegenstelling tussen het burgerlijk recht en het strafrecht bestaat. In het burgerlijk recht wordt vastgehouden aan een arrest van de Hoge Raad van 14 april 2000, waarin wordt gesteld dat een ondertoezichtstelling geen invloed heeft op het recht van de ouders om de woon- en verblijfplaats van het kind te bepalen. Ook

zou er uit de ondertoezichtstelling geen verplichting voor de ouders volgen om de gezinsvoogd omtrent de verhuizing te consulteren.⁷ Het is bij deze uitvoering van de ondertoezichtstelling dus toegestaan om gedurende een ondertoezichtstelling naar het buitenland te verhuizen.

Daarentegen lijkt het in het strafrecht voor ouders ongeoorloofd om gedurende een kale ondertoezichtstelling met hun kind te verhuizen naar het buitenland. Dit blijkt onder meer uit de invulling en toepassing van artikel 279 Sr. Uit jurisprudentie wordt duidelijk dat het door artikel 279 Sr genoemde 'bevoegd opzicht' door de gecertificeerde instelling al wordt ingevuld indien sprake is van een 'kale' ondertoezichtstelling.⁸ In gevolge artikel 279 Sr kan een ouder mét wettelijk gezag derhalve veroordeeld worden voor het onttrekken van een minderjarige aan het wettig over de minderjarige gesteld opzicht van de gecertificeerde instelling, indien zij het kind gedurende de ondertoezichtstelling mee nemen naar het buitenland. Dit wordt bevestigd door een drietal uitspraken.⁹ Een uitzondering hierop is een uitspraak van de Rechtbank Amsterdam van 26 februari 2013.¹⁰ In deze uitspraak wordt vastgehouden aan de opvatting zoals die in het burgerlijk recht existeert. Afgezien van deze laatste zaak, lijkt men in het burgerlijk recht en in het strafrecht niet op de hoogte van elkaars tegengestelde opvatting. Indien ouders zich namelijk in strafzaken zouden beroepen op de opvatting zoals die in het burgerlijk recht wordt gehanteerd, lijkt een veroordeling voor artikel 279 Sr onwaarschijnlijk omdat de voorwaarde voor strafbaarheid, te weten opzet, op deze wijze onvoldoende aannemelijk gemaakt kan worden. Ouders onttrekken het kind dan immers niet 'opzettelijk' aan de gecertificeerde instelling omdat zij in de veronderstelling zouden verkeren dat ze de woon- en verblijfplaats van het kind zelf mogen bepalen.

De gezinnen verdwenen na vertrek veelal uit beeld, terwijl de wel zichtbare kinderen zich vrijwel allemaal in een bedreigende woon- en leefsituatie bevonden.

Het is voor ouders ongeoorloofd om met hun kind naar het buitenland te verhuizen als door de gecertificeerde instelling een schriftelijke aanwijzing omtrent de verblijfplaats van de minderjarige is gegeven.¹¹ Er kan echter onvoldoende worden vastgesteld, of de aanwijzingsbevoegdheid van de gecertificeerde instelling wel

6 M.V. Antokolskaia e.a., *Meeroudergezag: Een oplossing voor kinderen met meer dan twee ouders?*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2014; M.R. Bruning & T. Liefwaard, *De ondertoezichtstelling 90 jaar: versleten of vitaal?*, Den Haag: SDU Uitgevers 2013.

7 HR 14 april 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5523.

8 HR 2 september 2005, ECLI:NL:PHR:2005:AT3999 (concl. A-G W.H. Velinga).

9 Rb. Breda 24 juli 2012, ECLI:NL:RBBRE:2012:BX2328; Rb. 31 juli 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BX3756; Rb. Zeeland-West Brabant 9 april 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:BZ6454.

10 Rb. Amsterdam 26 februari 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:BZ2408.

11 *Kamerstukken II* 2008/09, 31839, nr. 2, p. 1; Hof Arnhem 10 mei 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BW8591.

reikt tot het geven van een schriftelijke aanwijzing omtrent de verblijfplaats van de minderjarige. Literatuur en jurisprudentie verschillen daarover van mening. In een brief van ex-minister Rouvoet aan de Tweede Kamer en in een uitspraak van het Gerechtshof Arnhem van 10 mei 2012, waarin wordt verwezen naar deze brief, wordt gesteld dat de gecertificeerde instelling een schriftelijke aanwijzing

Het ingrijpen van de Nederlandse Staat in het gezinsleven door het opleggen van de kindbeschermingsmaatregel, mist op deze wijze het beoogde doel.

kan geven om Nederland niet te verlaten.¹² De brief van Rouvoet mist echter verdere juridische onderbouwing. Ook de uitspraak van de Hoge Raad van 14 april 2000 en de bijbehorende noot van De Boer impliceren dat een schriftelijke aanwijzing omtrent de verblijfplaats van de minderjarige kan worden gegeven.¹³ Andere bevindingen spreken dit tegen. Een schriftelijke aanwijzing zou geen grondrechten mogen inperken: een dergelijke aanwijzing zou direct ingaan tegen het grondrecht van ouders en kind om zich vrijelijk te verplaatsen en te vestigen.¹⁴ Bruning stelt expliciet dat deze staatkundige vrijheid niet door middel van een schriftelijke aanwijzing mag worden ingeperkt. Advocaat-generaal mr. Moltmaker lijkt deze stelling van Bruning te onderschrijven in zijn conclusie aan de Hoge Raad van 21 september 2001.¹⁵ Bovendien kan de vraag worden gesteld welke consequenties kunnen volgen op het niet nakomen van een dergelijke schriftelijke aanwijzing. Ouders en kind zullen zich op dat moment immers in het buitenland bevinden.

Alleen het beleid en de regelgeving omtrent de machtiging uithuisplaatsing bleken niet tot confusie te leiden. Een geëffectueerde machtiging uithuisplaatsing¹⁶ stelt onomstotelijk vast dat het voor ouders ongeoorloofd is om met hun kind naar het buitenland te verhuizen.¹⁷ De machtiging uithuisplaatsing geeft de gecertificeerde instelling het recht om de woon- en verblijfplaats van het

kind te bepalen met als gevolg dat dit recht niet langer aan de ouders is voorbehouden.¹⁸ Indien ouders het kind toch mee nemen is er sprake van kinderontvoering.

De internationale wetgeving

De wetgeving die kan worden ingeroepen indien een gezin naar het buitenland is vertrokken is afhankelijk van de constructie van de ondertoezichtstelling en van het door het gezin aangezochte land. In vergelijking met de in Nederland toepasselijke wetgeving, bleek de 'internationale' wetgeving eenduidiger. Relevant hierbij zijn de internationale verdragen en de EU verordening: het Haags Kinderbeschermingsverdrag 1961 (HKBV 1961), het Haags Kinderbeschermingsverdrag 1996 (HKBV 1996), de Verordening Brussel II bis en het Haags Kinderontvoeringsverdrag 1980 (HKOV 1980).

Indien sprake is van een kale ondertoezichtstelling en het gezin verhuist naar een land dat is aangesloten bij de Verordening Brussel II bis of bij het HKBV 1996, worden Nederlandse kindbeschermingsmaatregelen in beginsel automatisch erkend (art. 23 lid 1 HKBV 1996 en art. 21 Verordening Brussel II bis). Door middel van een zorgmelding bij de centrale autoriteit (in Nederland kan aldaar (via de centrale autoriteit van de aangezochte lidstaat) tot overname van de Nederlandse ondertoezichtstelling worden verzocht. De Nederlandse ondertoezichtstelling wordt omgezet in een in dat land voorkomend equivalent.¹⁹ Verhuist een gezin naar Turkije of Macau, gelden de bepalingen uit het HKBV 1961 waarin de wettelijke basis voor een zorgmelding ontbreekt. Deze zorgmelding kan wel worden gedaan bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, die daarop de diplomatiek weg benut om de autoriteiten in Macau of Turkije te contacteren.²⁰ Hoewel de kindbeschermingsmaatregelen automatisch worden erkend, hangt het van de autoriteiten in Macau en Turkije af of deze daar zullen worden uitgevoerd. Anders dan bij staten die zijn aangesloten bij het HKBV 1996, kan in Macau en Turkije geen tenuitvoerleggingsprocedure worden gestart. Derhalve is de zorgoverdracht in Turkije en Macau mogelijkwerijs niet realiseerbaar.

Ingeval de zorgmelding en overname de belangen van het kind onvoldoende behartigen en het gezin zich in een Verordening Brussel II bis lidstaat bevindt, kan bij de Nederlandse rechter om een (spoed) machtiging uithuisplaatsing worden verzocht. Dit kan slechts ingeval beargumenteerd kan worden dat de gewone verblijfplaats

12 *Kamerstukken II* 2008/09, 31839, nr. 2., p. 1; Hof Arnhem 10 mei 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BW8591.

13 HR 14 april 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5523, m.nt. Th.M. de Boer.

14 J. de Savornin Lohman e.a., *Met recht onder toezicht gesteld: Evaluatie herziene OTS-wetgeving*, Utrecht, Verwey-Jonker Instituut 2000, verkregen van: www.verwey-jonker.nl (zoek op met recht onder toezicht gesteld); art. 2 protocol nr. 4 EVRM, art. 12 Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en politieke rechten, New York 1996.

15 M.R. Bruning, 'Knelpunten in de nieuwe OTS-wet: Aanwijzingsbevoegdheid van de gezinsvoogd, grenzen en rechtsbescherming van betrokkenen', *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* 1997, afl. 4, p. 94-97; HR 21 september 2001, ECLI:NL:PHR:2001:AD4000.

16 HR 4 december 2009, ECLI:NL:PHR:2009:BK5269 (concl. A-G L. Strikwerda).

17 HR 4 december 2009, ECLI:NL:HR:2009:BK5269; Hof 's Hertogenbosch 18 december 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:5382; Hof 's-Gravenhage 22 februari 2012, ECLI:GHSGR:2012:BV6474.

18 *Kamerstukken II* 1992/93, 23003, nr. 3, p. 35. (MvT).

19 *Handreiking werken met het Haags Kinderbeschermingsverdrag (HKBV)*, Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie: 2013. Verkregen van: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2013/04/25/handreiking-werken-met-haags-kinderbeschermingsverdrag-hkbv>.

20 *Handreiking werken met het Haags Kinderbeschermingsverdrag (HKBV)*, Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie: 2013. Verkregen van: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2013/04/25/handreiking-werken-met-haags-kinderbeschermingsverdrag-hkbv>.

van het kind, ondanks vertrek, nog in Nederland gelegen is. Bovendien dienen ouders voorafgaand aan de beslissing van de rechter 'behoorlijk' te worden opgeroepen om hun mening inzake de machtiging uithuisplaatsing kenbaar te maken.²¹ Een Nederlandse rechter kan vervolgens rechtsmacht aannemen teneinde over de machtiging uithuisplaatsing te beslissen. Besluit de rechter tot uithuisplaatsing, dan wordt dit automatisch erkend in alle lidstaten van de Brussel II bis Verordening en zal de gecertificeerde instelling de machtiging binnen drie maanden door middel van een zorgmelding en eventuele tenuitvoerleggingsprocedure in de aangezochte staat moeten effectueren. Verlenging van de machtiging is niet mogelijk omdat als peildatum de dag van indiening van de verlenging wordt aangehouden en het kind zijn gewone verblijfplaats dan hoogstwaarschijnlijk niet meer in Nederland gelegen zal zijn.²² Voor de tenuitvoerleggingsprocedure is het bovendien noodzakelijk dat ouders aantoonbaar in kennis zijn gesteld van de door de rechter afgegeven machtiging uithuisplaatsing.

Als sprake is van een ondertoezichtstelling met schriftelijke aanwijzing omtrent de verblijfplaats van de minderjarige, kan bij een verhuizing dezelfde wetgeving worden ingeroepen als bij de verhuizing gedurende een 'kale' ondertoezichtstelling. Daarnaast lijkt uit de uitspraak van de Hoge Raad van 14 april 2000 te kunnen worden afgeleid dat een dergelijke schriftelijke aanwijzing voor de gecertificeerde instelling gezagsrecht, zoals wordt bepaald in artikel 5 HKOV 1980, oplevert.²³ Een dergelijke aanwijzing zou de gecertificeerde instelling in dit soort situaties dan evenveel rechten als een machtiging uithuisplaatsing geven, gezien door de doorbreking van dit gezagsrecht sprake is van ongeoorloofde overbrenging, oftewel: kinderontvoering. Door het ontbreken van gelijksoortige jurisprudentie kon deze mogelijkheid echter onvoldoende worden bevestigd en blijft hierover onduidelijkheid bestaan. Daarbij kan de vraag worden gesteld in hoeverre een schriftelijke aanwijzing betekenis heeft in het buitenland. De aanwijzing is immers geen rechterlijke beslissing en komt zodoende niet in aanmerking voor automatische erkenning.

Het is evident dat verhuizen van ouders met hun kind gedurende een geëffectueerde machtiging uithuisplaatsing als ongeoorloofd wordt beschouwd.²⁴ De gecertificeerde instelling kan, naast een eventuele zorgmelding en overname, gebruik maken van het HKOV 1980 en verzoeken tot terugleiding bij het gerecht van de staat waar de kinderen naartoe zijn ontvoerd. Het terugleidingsverzoek kan via de centrale autoriteit lopen. Indien de centrale autoriteit het verzoek gegrond verklaart, worden

de ouders verzocht de minderjarige terug te brengen. Bij weigering kan door de gecertificeerde instelling een terugleidingsprocedure worden gestart bij het gerecht van de aangezochte staat. Voor niet-Verdragsstaten loopt deze procedure via het ministerie van Buitenlandse Zaken. De Nederlandse rechter blijft bevoegd om te oordelen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid omdat het kind ongeoorloofd is overgebracht.²⁵ Zo kunnen de ondertoezichtstelling en de machtiging uithuisplaatsing eventueel worden verlengd.

Met uitzondering van de verwarring omtrent de schriftelijke aanwijzing en het eventuele onvermogen om zorgoverdracht in Turkije en Macau te realiseren, lijkt de internationale wetgeving in theorie prima mogelijkheden te bieden om de zorg voor een kind in het buitenland te organiseren. De verkregen resultaten uit de interviews vormen hierop een belangrijke aanvulling omdat zij de zorgelijke knelpunten in de uitvoeringspraktijk aan het licht brengen.

Zorgelijke knelpunten in de praktijk

Zo prefereerde het merendeel van de professionals bij vertrek van een gezin een informele route om de zorg voor een kind te waarborgen. Dit betekent in de praktijk dat zij veelal zelf contact opnamen met jeugdzorginstanties in het buitenland en liever niet een zorgmelding via de centrale autoriteit deden. Als voornaamste reden hiervoor werd de lange duur en inefficiëntie van de formele internationale route genoemd. Indien sprake was van een taalbarrière of wanneer onduidelijk was welke instantie moest worden benaderd werd de formele route wel gebruikt. Dit is opmerkelijk en zorgelijk. Op deze wijze is de belangenbehartiging van kinderen namelijk afhankelijk van de inspanning van de gezinsmanager, waarbij de kennis

Is de Nederlandse Staat de 'broeders hoeder' van deze kinderen?

en kunde van medewerkers in dit soort situaties kan verschillen. Dit verschil in kennis en kunde is aannemelijk omdat de wettelijke kaders ingewikkeld en onduidelijk bleken. Een eenduidige uitvoeringspraktijk lijkt daarom haast onmogelijk.

Bovendien was het in vrijwel alle besproken casussen onbekend waar een gezin zich na de verhuizing bevond. Dit maakt het onduidelijk welke internationale wetgeving van toepassing is. De internationale formele route is daarom in veel gevallen niet eens toepasbaar.

Met betrekking tot de omvang van 'vluchtende' gezinnen, bleken de meeste professionals dit soort gezinnen te

21 H.J. Snijders, C.J.M. Klaasen & G.J. Meijer, *Nederlands Burgerlijk Procesrecht*. Deventer: Wolter Kluwer Business 2011.

22 HR 28 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:443.

23 HR 14 april 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5523.

24 HR 4 december 2009, ECLI:NL:HR:2009:BK5269, Hof 's-Hertogenbosch 18 december 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:5382 en Hof 's-Gravenhage 22 februari 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV6474.

25 HR 28 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:443, m.nt. Th. M. de Boer.

ervaren als incidenten en niet als regelmatig voorkomend. Hoewel daarom aan de ernst van ‘vluchtende’ gezinnen kan worden getwijfeld, bleek het ‘vluchten’ van gezinnen een ernstig en zorgelijk probleem. De gezinnen verdwenen na vertrek veelal uit beeld, terwijl de kinderen die wel in beeld bleven zich vrijwel allemaal in een bedreigende woon- en leefsituatie bevonden. De zorg voor het kind kon in deze

krijgen tot eenduidige informatie. Het onderzoek, het daarop gebaseerde protocol en dit artikel vormen daarmee slechts een begin.

Protocol

Uit het onderzoek bleek dat er bij professionals behoefte bestond aan eenduidige informatie. Daarom is aan de hand van de onderzoeksresultaten een protocol geschreven. Dit protocol geeft een kort overzicht van de wettelijke mogelijkheden en biedt praktische adviezen voor politie en gecertificeerde instellingen die te maken krijgen met ‘vluchtende’ gezinnen. Indien het onbekend is waar een gezin naartoe is verhuisd, kan een combinatie van het straf- en civiel recht worden gebruikt om dit probleem te ondervangen. Door middel van een aangifte op grond van artikel 279 Sr (en eventueel artikel 280 Sr) kan door de politie een internationaal opsporingsonderzoek worden gestart. Indien het gezin gelokaliseerd wordt, kan in overleg met de politie en officier van justitie worden gestopt of gewacht met de verdere strafrechtelijke opsporing. Daaropvolgend kan de relevante internationale (civiele) wetgeving worden toegepast. Zo kan bij de juiste centrale autoriteit een zorgmelding worden gedaan. Als alternatief voor de aangifte bestaat de melding van vermissing. Deze melding valt niet per se binnen het strafrecht, wat eveneens resulteert in een beperkter scala aan opsporingsmiddelen. In het protocol is een stroomschema (zie p. 33) opgenomen, dat helpt bij de identificatie van de te nemen stappen.

Het Nederlandse beleid en de regelgeving omtrent ‘vluchtende’ gezinnen bleek niet eenduidig en bevat onduidelijkheden daarom kan de vraag worden gesteld of de belangen van kinderen in ‘vluchtende’ gezinnen wel voldoende worden behartigd.

gevallen blijkbaar niet worden gerealiseerd. Ingevolge de ernst van de problematiek is de daadwerkelijke omvang van ‘vluchtende’ gezinnen daarom irrelevant en moet worden gesteld: elk kind is er één te veel.

Ben ik mijn broeders hoeder?

Bij het ‘vluchten’ van gezinnen kan terecht de vraag worden gesteld hoe ver de verplichting tot het verlenen van zorg dan reikt. Ouders kiezen ten slotte bewust om te verhuizen naar een ander land en maken zo gebruik van hun grondrecht tot vrije verplaatsing en vestiging. Moeten deze ouders met hun kinderen dan wel door de Nederlandse Staat worden tegengehouden? Is de Nederlandse Staat de ‘broeders hoeder’ van deze kinderen? Ja, de Nederlandse Staat is bij uitstek verantwoordelijkheid voor het welzijn van kinderen in ‘vluchtende’ gezinnen. Niet alleen dient door de ratificatie van het IVRK binnen het Nederlandse jeugdbeleid het belang van het kind een eerste overweging te zijn, ook is de Nederlandse Staat verantwoordelijk voor het bieden van zorg en wettelijke bescherming aan deze kinderen (artikel 3 IVRK; preambule IVRK). De resultaten van het onderzoek benadrukken de precaire positie van kinderen in ‘vluchtende’ gezinnen waarbij onder meer een zorg lacune (met mogelijke intensivering van de problematiek als gevolg) een reëel scenario vormt. Het ingrijpen van de Nederlandse Staat in het gezinsleven door het opleggen van de kindbeschermingsmaatregel, mist op deze wijze het beoogde doel.

Conclusie

Geconcludeerd is dat ‘vluchtende’ gezinnen een wezenlijk probleem vormen. Het Nederlandse beleid en de regelgeving bevat onduidelijkheden, tegenstellingen en lijkt ontoereikend om de zorg voor kinderen in ‘vluchtende’ gezinnen te garanderen. Dit, terwijl de problematiek van onder toezicht gestelde kinderen doorgaans ernstig is en de Nederlandse Staat deze kinderen zou moeten beschermen. In de bestaande situatie worden de rechten van het kind dan ook geschaad. Voor de belangenbehartiging van deze kinderen is het van belang om een eenduidige uitvoeringspraktijk te creëren. Professionals moeten daarom toegang

Over de auteur

Mw. A.M. Hoepman, MSc. is forensisch orthopedagoog en medewerker Centre for Children's Rights Amsterdam

50. Integrale hulpverlening en gegevensuitwisseling in de jeugdzorg

MR. E. LAM & MR. Y. SIEVERTS

Een doelstelling van de Jeugdwet is om te komen tot een integrale hulpverlening op basis van '1 gezin, 1 plan en 1 regisseur'. Om tot een integrale hulpverlening te komen, is het noodzakelijk dat de spelers in de jeugdzorg (persoons)gegevens over gezinnen met elkaar uitwisselen. Een veel gehoorde klacht is dat de privacyregels dit belemmeren. Zijn het inderdaad de privacyregels die een goede samenwerking belemmeren of spelen ook andere factoren hierbij een rol?

In 2006 sprak prof. drs. mr. M.R. Bruning haar inaugurele rede 'Over sommige kinderen moet je praten' uit 'gegevensuitwisseling in de jeugdzorg'. Zij concludeerde onder meer dat gegevensuitwisseling in de jeugdzorg een – deels juridisch – knelpunt is dat kan en moet worden verbeterd. Belangrijker nog dan verbeteringen die betrekking hebben op de privacywet- en regelgeving ten aanzien van privacybescherming, achtte zij verbeteringen ten aanzien van samenwerking en communicatie tussen hulpverleners, andere beroepskrachten en verschillende organisaties noodzakelijk. 'Zonder efficiënte samenwerking en communicatie zullen de door mij gepresenteerde aanbevelingen niet het gewenste effect sorteren, namelijk een daadwerkelijke verbetering van gegevensuitwisseling ten aanzien van kinderen die het meest in nood zijn en over wie de grootste zorgen bestaan,' aldus Bruning.

Integrale hulpverlening in de Jeugdwet

Met de inwerkingtreding van de Jeugdwet, Wmo 2015 en Participatiewet wordt beoogd de eigen kracht en het zelf oplossend vermogen van de burgers te versterken en de sociale omgeving te faciliteren om deze eigen kracht te stimuleren. Met de decentralisaties hebben gemeenten dan ook de verantwoordelijkheid gekregen om het sociaal domein hierop in te richten. Als groot knelpunt in de hulpverlening wordt al decennia lang ervaren dat het moeilijk is om tot een samenhangend hulpaanbod voor de burger te komen. Zo is in de twee voorgangers van de Jeugdwet, te weten de Wet op de Jeugdhulpverlening en Wet op de jeugdzorg als een van de kerndoelen geformuleerd dat er toegewerkt moet worden naar een integrale hulpverlening en dat een passend en samenhangend zorgaanbod tot stand moet komen. Met de komst van

het Bureau Jeugdzorg kwam de toegang, het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), de jeugdbescherming en jeugdreclassering onder één dak om te bewerkstelligen dat deze verschillende sectoren zouden gaan samenwerken en samenhang te brengen in het zorgaanbod voor de cliënt. Bij de evaluatie van de Wet op de jeugdzorg is echter geconcludeerd dat de beoogde integrale aanpak van geïndiceerde jeugdzorg nauwelijks van de grond is gekomen en dat het verbeteren van de aansluiting tussen (jeugdzorg)domeinen om tot een vloeiende jeugdzorgketen te komen nog volop in ontwikkeling is. Een nieuwe poging dan maar met de Jeugdwet. In deze wet is een belangrijk obstakel om te komen tot een integrale aanpak weggenomen: te weten de gescheiden financiering en de financieringssystemen waarvan werd geconcludeerd dat deze onvoldoende prikkels gaven om tot samenwerking te komen. De financiering ligt nu (grotendeels) bij de gemeenten, waarbij op basis van het woonplaatsbeginsel¹ wordt bepaald welke gemeente verantwoordelijk is voor de hulp aan een jeugdige. Het financieringsobstakel lijkt daarmee te zijn getackeld. Daarbij is een doelstelling van de Jeugdwet om integrale hulp te verlenen op basis van 1 gezin, 1 plan en 1 regisseur.

De huidige stand van zaken

En waar staan we nu twee jaar na de inwerkingtreding van de Jeugdwet? In ieder geval is een van de door Bruning gedane aanbevelingen gerealiseerd, te weten een versterking van de positie van de gezinsvoogd als het gaat om het ontvangen van voor de uitvoering van de onder-

¹ Zie artikel 1.1 Jeugdwet.

toezichtstelling noodzakelijke informatie van beroepskrachten. Dit is gerealiseerd door het wettelijk verankeren van een informatieplicht jegens de gezinsvoogd in artikel 7.3.11 lid 4 van de Jeugdwet, aan welk wetsartikel in deze editie van *JIP* een artikel is gewijd.² Echter daarmee zijn we er helaas nog niet. In een tweetal recente onderzoeken naar aanleiding van een calamiteit kwam de Inspectie Jeugdzorg tot de volgende conclusies:

- er is onvoldoende aandacht geweest voor het kind;
- er is geen totaalplaatje gemaakt van de problematiek in het gezin;
- informatie is niet altijd volledig of is niet tijdig bij elkaar gekomen en;
- er is geen gezamenlijk plan tot stand gekomen als gevolg waarvan onvoldoende informatie beschikbaar was om patronen in gedrag, problemen en risico's te kunnen herkennen c.q. er geen passende zorg en ondersteuning werd ingezet op de problematiek van alle individuele gezinsleden.³ Hoewel deze bevindingen 'slechts' twee onderzochte calamiteiten betreft, doet dit het ergste vrezende voor de bevindingen die straks uit de Evaluatie van de Jeugdwet zullen volgen.

Wij constateren dat de opdracht vanuit het Rijk om in te zetten op integraal werken op basis van het 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur principe, nog meer dan vóór 1 januari 2015, vooral leidt tot de nodige verwarring en discussie over de mate waarin hierbij persoonsgegevens mogen worden uitgewisseld. Het uitwisselen van noodzakelijke informatie tussen hulpverleners was altijd al een lastige, maar nu is daar ook de gemeente bijgekomen die van alles wil, moet en verwacht. En ga er als gemeente ook maar eens aanstaan om zo'n breed takenpakket uit te moeten voeren met een eindverantwoordelijkheid voor de veiligheid van kinderen en een gebrek aan voldoende middelen en duidelijke wettelijke kaders. Wij doelen bij dit laatste op het gegeven dat de Jeugdwet een kaderwet is waarbij de invulling aan de gemeente wordt overgelaten en het ontbreken van een wettelijke grondslag voor gegevensverwerking over de domeinen van jeugd, Wmo en sociale zaken heen.

Integrale dienstverlening lijkt te worden gelijkgesteld aan de mogelijkheid om makkelijk onderlinge gegevens te kunnen delen. Daarnaast wordt samenwerken in eerste instantie veelal geïnterpreteerd als samenwerken tussen professionals, waarbij het risico bestaat dat samenwerken met het gezin hieraan ondergeschikt wordt gemaakt en professionals zich onder druk gezet voelen om persoonsgegevens uit te wisselen. Hoewel een doelstelling van de Jeugdwet is om vooral ook in te zetten op de eigen kracht en regie van de burger, zijn organisaties en professionals

soms zo gericht op het 'moeten samenwerken', dat wordt vergeten stil te staan bij wat de ouders/verzorger en jeugdigen nu eigenlijk zelf willen en kunnen. Bij veel gemeenten lijkt het idee te bestaan dat het verzamelen van veel persoonsgegevens een goed middel is om de burger te ondersteunen in zijn hulpvraag en een oogje in het zeil te

Integrale dienstverlening lijkt te worden gelijkgesteld aan de mogelijkheid om makkelijk onderlinge gegevens te kunnen delen.

houden voor het geval er meer aan de hand is dan de burger laat weten. De opdracht vanuit het Rijk om in te zetten op integraal werken is veelal door gemeenten begrepen als een brede opdracht die naar eigen inzicht uitgevoerd moet worden. Dit is begrijpelijk want vanuit het Rijk werd de zogenaamde 'lerende praktijk' aanbevolen.⁴ De interpretatie is veelal dat integraal werken betekent dat er eenvoudigweg persoonsgegevens gedeeld moeten worden van (veelal kwetsbare) burgers die een hulp- of ondersteuningsvraag neerleggen bij de gemeente.

Bij de gegevensverwerking door de gemeenten, bestaat met name zorg over de privacy bij gegevensuitwisseling in verband met de facturering van instellingen naar gemeenten en de aard en hoeveelheid (medische) informatie die door sociaal wijkteams worden gevraagd bij de toegang tot jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning. En omdat jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen voor hun voortbestaan afhankelijk zijn van de gemeente, is het laten horen van een kritisch geluid jegens de gemeente niet altijd eenvoudig.⁵ In het rapport van 19 april 2016 van de Autoriteit Persoonsgegevens 'Verwerking van persoonsgegevens in het sociaal domein: de rol van toestemming' wordt uitgebreid ingegaan op het onzorgvuldig omgaan van persoonsgegevens door gemeenten wegens een gebrek aan kennis en kunde op het gebied van privacywaarborgen.

Hoe te komen tot integrale samenwerking?

Moeten we wellicht langzamerhand niet concluderen dat integrale hulpverlening, alle goede bedoelingen ten spijt, een utopie is en dat privacy een integrale samenwerking belemmert? Wij denken van niet. Maar om tot een integrale hulpverlening en een zorgvuldige gegevensuitwisseling te kunnen komen is het ons inziens wel van belang om eerst stil te staan bij de functie van privacy, de eigen taak, scherp te hebben wanneer integrale hulpverlening noodzakelijk is, hoe dit wordt aangemerkt en signaleerd en welke

2 Zie artikel 7.3.11 lid 4 Jeugdwet. Interessant is een uitspraak over dit artikel over de verhouding van dit recht van de gezinsvoogd ten opzichte van het blokkeringsrecht bij de medische behandeling. Zie Rechtbank Den Haag 19 september 2006, ECLI:NL:RBDHA:2016:11303.

3 Zie het casuïstiekonderzoek naar aanleiding van het overlijden van een kind in Drenth en Borgen van veiligheid in kwetsbare gezinnen Casuïstiek Zoetermeer, www.inspectiejeugdzorg.nl.

4 Zie beleidsvisie 'Zorgvuldig en bewust; Gegevensverwerking en Privacy in een gedecentraliseerd sociaal domein', 27 mei 2014.

5 Op 22 juni 2016 is door gemeenten, jeugdhulpaanbieders, jeugdhulp-professionals en medische professionals een manifest ondertekend waarin afspraken staan over bescherming van de privacy van ouders, jeugdigen en andere betrokkenen. Tevens zijn vuistregels opgesteld om professionals hierin te ondersteunen. Zie vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/jeugdhulp/nieuws/manifest-privacybescherming-jeugdhulp.

afwegingen hierbij gemaakt moeten worden. Wij lichten dit nader toe.

Functie privacy

We signaleren dat – wat ons betreft – te makkelijk wordt gedacht dat een ruimhartige gegevensverwerking – waaronder gegevensuitwisseling – dé oplossing is om tot een integrale aanpak te kunnen komen en altijd in het belang van het kind zou zijn. Wij willen hierbij wijzen op het bepaalde in artikel 16 IVRK, te weten dat geen

Wij constateren dat de opdracht vanuit het Rijk om in te zetten op integraal werken op basis van het 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur principe, nog meer dan vóór 1 januari 2015, vooral leidt tot de nodige verwarring en discussie over de mate waarin hierbij persoonsgegevens mogen worden uitgewisseld.

enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven en gezinsleven en dat het kind recht heeft op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting. In de discussies over privacy en gegevensuitwisseling valt ons op, dat nog wel eens voorbij lijkt te worden gegaan aan het gegeven dat privacy een functie heeft, te weten een waarborg voor respectvolle dienstverlening voor de toch al kwetsbare burgers, die afhankelijk zijn van de gemeente en de hulpverlenende instanties. Hiervoor moet de burger veel van zijn privacy ten aanzien van zijn persoonlijke levenssfeer inleveren en bijzonder gevoelige gegevens delen om voor deze diensten in aanmerking te kunnen komen. Is het dan niet meer dan logisch dat van gemeenten en andere organisaties en professionals verwacht mag worden dat zij de extra waarborgen als geheimhouding, integriteit en respect hanteren? Geen gemakkelijke opgave maar wel een die in de rol als professional extra verantwoordelijkheid met zich meebrengt bij het leveren van maatwerk.

Onduidelijkheid eigen taak en privacyregels

Wij signaleren verder dat er regelmatig een privacyprobleem wordt ervaren door onduidelijkheid over de eigen taak en/of een gebrek aan kennis over de privacyregels. Om tot gegevensverwerking en uitwisseling van gegevens te kunnen overgaan is het in de eerste plaats noodzakelijk om te weten welk doel hiermee wordt gediend. In de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) is bepaald dat persoonsgegevens voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden worden verzameld en dat persoonsgegevens slechts mogen worden verwerkt voor zover zij, gelet op de doeleinden waarvoor zij worden verzameld en verwerkt, toereikend, ter zake dienend en niet bovenmatig zijn. Van belang is dus dat (medewerkers van) een gemeente, een wijkteam, een CJG, organisaties helder hebben welke taken er worden vervuld, welke rechtvaardigingsgrond voor verwerking kan worden aangemerkt en welke persoonsgegevens noodzakelijk zijn

om deze taak op een goede manier te kunnen uitvoeren. Beperkt bijvoorbeeld de gemeente de toegangstaak tot bepalen wat er nodig is aan hulp of wordt er ook een vorm van hulpverlening gegeven binnen een jeugdteam? Welke beleidskeuzes zijn gemaakt? Wordt daadwerkelijk ingezet op de eigen kracht en autonomie van de burger of wordt vooral ingezet op het delen van gegevens omdat het voor de burger vervelend is om steeds opnieuw zijn verhaal te moeten vertellen? In het laatste geval bestaat het risico dat er geen vraagverheldering meer plaatsvindt door oprecht te luisteren en vragen te stellen naar de behoeften van de ouders/verzorgers en jeugdigen, maar mede op basis van het dossier aannames worden gedaan en bepaald wordt wat de burger nodig heeft. Hierbij valt voor de betrokkenen te hopen dat de gegevens die zich in het dossier bevinden correct zijn weergegeven.

De beantwoording van voorgenoemde ‘simpele’ vragen is heel bepalend binnen de te maken afwegingen als het gaat om privacywaarborgen. Zonder een duidelijk antwoord op deze vragen, is het lastig om te kunnen bepalen waarom en welke persoonsgegevens nodig zijn om de eigen taak goed te kunnen uitvoeren, laat staan om te kunnen bepalen op welk moment en met welk doel samenwerking met andere hulpverleners is aangewezen. Bovendien is een integrale aanpak alleen zinvol als de verschillende hulpvragen met elkaar verweven zijn en met een integrale aanpak tot een beter en/of sneller resultaat kan leiden.

Wat is wel/geen privacy-issue?

Naast het goed scherp hebben van de eigen taak, is het in onze visie ook van belang om onderscheid te maken tussen wat nu echt een privacy-issue is en wat niet. Hierbij dient aandacht te zijn voor zaken als het vertrouwen hebben in de professionaliteit van een ander en de ‘stevigheid’ van een professional om met de betrokkenen in gesprek te gaan over de gesignaleerde zorgen. Zoals al genoemd, wordt in de zoektocht naar het komen tot integrale hulpverlening en aanpak nog wel eens voorbijgegaan aan de doelstelling van de wetgever om de eigen kracht van de burger/het gezin optimaal te benutten. Dit vraagt om een open en transparante houding naar de betrokkenen, waarin betrokkenen goed geïnformeerd worden. De professional zal zich zoveel mogelijk moeten aansluiten bij de hulpvraag en zich oprecht moeten verbinden, zodat betrokkenen zich gehoord voelen. In samenspraak met de burger kan adequate hulpverlening worden ingezet, maar de professional zal ook het gesprek moeten kunnen aangaan als er zorgen zijn over de veiligheid van het kind. Het lijkt misschien ingewikkeld maar het maken van afwegingen, gesprekstechnieken en het gebruikmaken van triage kan heel goed en interactief getraind worden. Professionals moeten geëquipeerd worden om de verantwoordelijke taak goed te kunnen uitoefenen. Dit geldt ook voor privacy. Voor professionals is het van belang om te weten hoe zij met inachtneming van de privacyregels op basis van de vereiste afwegingen kunnen komen tot maatwerk waarbij adequate ondersteuning of hulpverlening kan

worden ingezet. Van de spelers in de jeugdzorg vraagt dit om een oprechte bereidheid tot samenwerken en vertrouwen hebben in elkaars deskundigheid en afwegingen.

Slotwoord

Wij willen geenszins suggereren dat wij de wijsheid in pacht hebben. Maar wil er daadwerkelijk iets terecht gaan komen van een meer integrale aanpak en het samenbrengen van signalen van onveiligheid binnen een gezin, dan vraagt dat om meer dan een doelstelling '1 gezin, 1 plan en 1 regisseur'. Het vraagt om een goede analyse en bewustzijn van waarom het tot op heden niet voldoende is gelukt om dit te realiseren en een 'faire' discussie over de rol van de privacyregels hierin.

Over de auteurs

mr. Yvonne Sieverts verzorgt Privacy Bewustwording trainingen in het Sociaal Domein voor gemeenten en netwerkpartners vanuit de ViSi Groep (www.visigroep.nl). Zij is trainer/coach, gemeentejurist en mediator.

Yvonne heeft in 2015 als projectleider Privacy in het Sociale Domein de Aanmoedigingsprijs Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) gewonnen voor beste integrale aanpak privacy.

mr. Esther Lam is advocaat bij Suez advocaten en gespecialiseerd in het familie- en jeugdrecht en privacy en gegevensuitwisseling in de hulpverlening. Zij richt zich hierbij op ondersteuning van gemeenten, jeugdhulpaanbieders, gecertificeerde instellingen en Veilig Thuis. Tevens staat zij professionals bij in tuchtzaken, verzorgt zij trainingen en is zij toezichthouder bij Jeugdbescherming west. Esther is lid van de redactie van de het tijdschrift JIP.

51. Het blokkeringsrecht geblokkeerd

MR. G. IJPELAAR & MR. L. GOEI

In dit artikel wordt een beschouwing gegeven van de wetsontwikkeling van het informatierecht van de gecertificeerde instelling die de ondertoezichtstelling uitvoert en hoe dit recht zich uitstrekt over informatie die wordt beschermd door de Wet op de geneeskundige behandelovereenkomst. Deze wetsontwikkeling wordt geïllustreerd aan de hand van mogelijkheden die de jeugdbeschermer onder de diverse wettelijke regimes had om een geblokkeerd rapport te deblokken.

Stelt u zich voor: u bent jeugdbeschermer en geeft uitvoering aan een ondertoezichtstelling. Dat betekent dat u verantwoordelijk bent voor het toezicht op de veiligheid en ontwikkeling van een kind. De problematiek in het gezin dat u begeleidt is erg complex en door de diverse belangen die spelen, krijgt u niet helder wat de precieze oorzaak is van de bestaande zorgen om de ontwikkeling van het kind. Daarom kunt u geen inschatting maken van de veiligheid, bepalen welke hulpverlening passend is, waar het kind het best kan wonen of welke beslissingen hiertoe moeten worden genomen. Daarom besluit u om een diepgaand onderzoek te laten verrichten naar deze vragen door een daartoe gekwalificeerde organisatie. Na verloop van tijd hoort u dat het onderzoek is afgerond maar dat deze informatie niet aan u kan worden verstrekt omdat de ouders geen toestemming geven hiervoor. U moet dus beslissingen over het kind nemen zonder een goed en volledig beeld op de situatie.

Dit kwam tot voor kort voor in de praktijk van de jeugdbescherming, maar is hopelijk nu verleden tijd. Met de invoering van de Jeugdwet zijn de regels rond informatie-uitwisseling aan de gecertificeerde instelling die de ondertoezichtstelling uitvoert (hierna: GI) verstevigd. Artikel 7.3.11 Jeugdwet (Jw) biedt de GI de mogelijkheid om bij deskundigen en hulpverleners die bij het gezin betrokken zijn informatie op te vragen over het kind, diens opvoedsituatie of opvoeders. Deze moeten dit delen wanneer de informatie noodzakelijk is voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling. Ook wanneer betrokkenen hiervoor geen toestemming geven of wanneer de informant hierdoor zelf zijn geheimhoudingsplicht moeten doorbreken.

Op 19 september 2016 heeft de Rechtbank Den Haag uitspraak gedaan in een zaak waarin het bereik van dit in-

formatierecht centraal stond.¹ Geldt dit informatierecht ook daar waar sprake is van een blokkeringsrecht² op grond van de Wet op de geneeskundige behandelovereenkomst (hierna: Wgbo)? De rechtbank oordeelt van wel. Voor de praktijk van de jeugdbescherming is deze uitspraak van groot belang. Met dit artikel geven we een beschouwing van de wetsontwikkeling van het informatierecht van de GI en hoe dit recht zich uiteindelijk uitstrekte over informatie die wordt beschermd door de Wgbo. Deze wetsontwikkeling illustreren we aan de hand van mogelijkheden die de jeugdbeschermer onder de diverse wettelijke regimes had om een geblokkeerd rapport te deblokken.

Het informatiebelang van de GI

Een GI voert maatregelen van kindbescherming en jeugd-reclassering uit. Een belangrijke kindbeschermingsmaatregel is de ondertoezichtstelling. Wat in dit artikel wordt beschreven vindt plaats binnen de context van een ondertoezichtstelling.

Een ondertoezichtstelling wordt uitgesproken door de kinderrechter wanneer hij vindt dat een kind ernstig in zijn ontwikkeling wordt bedreigd (artikel 1:255 BW). Een jeugdbeschermer, in dienst bij een GI, houdt vervolgens toezicht op het kind en zorgt voor hulp en steun aan het kind en zijn ouder(s) om de ontwikkelingsbedreiging weg te nemen. Hierbij moet de jeugdbeschermer de ouders zo veel mogelijk zelf de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van het kind laten dragen. Om te bepalen in hoeverre ouders dit kunnen, is het van belang dat de jeugd-

1 Rechtbank Den Haag 19 september 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:11303.

2 Artikel 7:464 lid 2 jo. artikel 7:446 lid 4 BW.

beschermer contact kan leggen en onderhouden met andere professionals om het kind en het gezin heen die relevante informatie hebben over het kind, zijn opvoedsituatie en/of van zijn opvoeders. Wanneer een jeugdbeschermer hier niet over beschikt, kan de situatie van het kind onterecht als veilig of onveilig worden ingeschat. Dit kan tot gevolg hebben dat er onbewust niet-passende (en daarmee niet-effectieve) hulp wordt ingezet.

Om dezelfde reden (de noodzaak van relevante informatie) kan de GI, als er sprake is van bijzondere omstandigheden, zoals tegenstrijdige informatie of belangen of complexe problematiek, een extern forensisch psychodiagnostisch onderzoek (hierna: forensisch onderzoek) aanvragen bij het Nederlands Instituut voor Forensische Psychologie en Psychiatrie.

Forensische onderzoeken en de jeugdbescherming

Forensische onderzoeken zijn onderzoeken waarvan de rapportage gebruikt wordt voor een rechterlijke beslissing. Bijvoorbeeld wanneer een rechter moet beslissen bij welke ouder het kind het best kan wonen, of een omgangsregeling mogelijk is, of een kind weer bij ouders kan wonen na een uithuisplaatsing of een combinatie van dergelijke vragen.³ Een forensisch onderzoek kan een grote bijdrage leveren aan het beantwoorden van deze vragen. Bijvoorbeeld door zicht te geven op de oorzaak van een niet-leeftijdsadequate ontwikkeling en/of stoornis van de jeugdige, een taxatie van de pedagogische mogelijkheden van de ouders in relatie tot de eventuele aangetroffen problematiek van de jeugdige en indien van toepassing in relatie tot eventuele psychische en/of psychiatrische problematiek van de ouders.

Een forensisch onderzoek mag alleen aangevraagd worden als het daadwerkelijk meerwaarde zal opleveren en zal bijdragen aan een gewogen justitiële beslissing.⁴ Als dat het geval is, wordt een aanvraag ingediend bij het NIFP. Een aanvraag, waarin de door de GI geformuleerde vraagstelling van het onderzoek staat omschreven, wordt vooraf met de ouders besproken en door hen (mede)ondertekend. Een forensisch onderzoek is een diepgaand onderzoek waarbij veel (bijzondere) persoonsgegevens van de betrokkenen wordt verwerkt. Het NIFP doet niet zelf onderzoek maar laat dit uitvoeren door een bevoegd forensisch onderzoeker of onderzoeksbureau.⁵ Dergelijke onderzoeken worden betaald door de GI als opdrachtgever en zijn zeer kostbaar, met kosten vanaf € 10.000.

Forensisch onderzoek bij OTS-zaken komt relatief vaak voor. In 2015 gaven de GI's landelijk gezien opdracht voor

618 civiele onderzoeken, gemiddeld 52 onderzoeken per maand. Dit was 89% van het totaal aantal civiele onderzoeksrapporten van dat jaar. De kinderrechter en de Raad voor de Kinderbescherming waren dat jaar verantwoordelijk voor de aanvraag van 5% respectievelijk 3% van het totaal aantal civiele onderzoeksrapporten.⁶ De GI's vragen dus veruit de meeste civiele onderzoeken aan. Dit is niet verwonderlijk. Het is hun taak om kwetsbare kinderen die in hun veiligheid en ontwikkeling worden bedreigd, te beschermen. De output van een ingezet forensisch onderzoek is hier noodzakelijk voor.

Wanneer de ouder met gezag, na afloop van het onderzoek, geen toestemming geeft voor verstrekking van die informatie aan de jeugdbeschermer, en zich daarmee beroept op het blokkeringsrecht op grond van artikel 7:464 lid 2 BW kan de gevraagde informatie in beginsel niet aan de jeugdbeschermer worden verstrekt. De jeugdbeschermer kan op haar beurt de kinderrechter deze informatie niet geven. De kinderrechter kan dan slechts in zijn oordeel meewegen dat de uitkomst van het onderzoek is geblokkeerd en kan daar vervolgens de conclusie aan verbinden dat de uitkomst van het onderzoek niet in het voordeel van de ouder valt en bijvoorbeeld de kinderbeschermingsmaatregelen kunnen verlengen (artikel 22 Rv). Dit levert voor de jeugdbeschermer echter nog geen inhoudelijke informatie op over de noodzakelijke hulp aan het kind. De vraag is wat moet prevaleren, het blokkeringsrecht van de ouder met gezag gestoeld op zijn privacybelang, of het informatierecht van de GI en het belang van het kind op een goede bescherming?

Wat is het blokkeringsrecht?

Het blokkeringsrecht is het recht van de persoon op wie het onderzoek betrekking heeft om als eerste kennis te nemen van bevindingen van dit onderzoek en te besluiten of anderen, onder wie de opdrachtgever, daarvan op de hoogte mogen worden gebracht. Heeft hij of zij daar bezwaar tegen, dan krijgt de opdrachtgever geen gegevens en worden de gegevens als het ware 'geblokkeerd'.

Hoewel een forensisch onderzoek in eerste opzicht niet aandoet als een geneeskundige behandelovereenkomst, is de Wgbo – en het daarin opgenomen blokkeringsrecht – hierop wel van toepassing.⁷ Immers kan onder een geneeskundige behandelovereenkomst onder meer worden verstaan het beoordelen van een gezondheidstoestand. Het beoordelen hiervan kan in opdracht van de patiënt plaatsvinden maar ook in opdracht van een derde, zoals bij een forensisch onderzoek. In dit laatste geval is er volgens de Wgbo sprake van een 'niet-contractuele relatie' tussen de geneeskundige en de patiënt. In artikel 7:464 BW wordt de Wgbo van overeenkomstige toepassing verklaard op de niet-contractuele relatie zolang de aard van de rechtsbetrek-

3 C. Brouwer & J. Kuin, *Juridische kaders voor het gedragsdeskundig onderzoek binnen het personen- en familierecht*. Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie 2011, p.8.

4 Landelijk Kader Forensische Diagnostiek Jeugd, p. 13.

5 Voor meer informatie over het proces van een dergelijke aanvraag en de kwaliteitseisen bij een dergelijk onderzoek, zie: Landelijk Kader Forensische Diagnostiek Jeugd, september 2014 (www.nifpnet.nl) en J. Kuin, S. Moonen, M. Mutsaers & A. Schouten, *Good Practice, Civielrechtelijke rapportage voor NIFP-medewerkers*, 2013, p. 31.

6 Jaarbericht 2015, Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie, p. 7.

7 C. Brouwer & J. Kuin, *Juridische kaders voor het gedragsdeskundig onderzoek binnen het personen- en familierecht*. Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie 2011, p. 35.

king zich daartegen niet verzet. Ons inziens verzet de aard van de rechtsbetrekking zich niet hiertegen in het concrete geval van een forensisch onderzoek in opdracht van een ander dan de onderzochte. De aard van de handeling blijft immers gelijk. Alleen de titel of aanleiding is anders.

Het blokkeringsrecht van betrokkenen bij een forensisch onderzoek vloeit rechtstreeks voort uit het tweede lid van

Met de invoering van de Jeugdwet zijn de regels rond informatieverstrekking aan de GI bij een ondertoezichtstelling dus verstevigd.

artikel 7:464 BW waarin is bepaald dat in het geval van handelingen omschreven in artikel 7:446 lid 4 de persoon op wie het onderzoek betrekking heeft in de gelegenheid wordt gesteld om als eerste kennis te nemen van de uitslag en gevolgtrekking van het onderzoek teneinde te kunnen beslissen of daarvan mededeling aan anderen wordt gedaan.

De ontwikkeling van het informatierecht van de Gecertificeerde Instelling

Om het huidige informatierecht te begrijpen, is het goed om zicht te hebben op diens ontwikkeling in de wet. We schetsen de wetsgeschiedenis en kijken per ontwikkeling welke mogelijkheden er waren voor de jeugdbeschermer om toch te kunnen beschikken over de informatie uit een geblokkeerd forensisch onderzoek.

De Wet op de Jeugdhulpverlening en de Wet op de Jeugdzorg

Het huidige informatierecht van artikel 7.3.11 lid 4 Jw is qua basis terug te voeren op de Wet op de jeugdhulpverlening, de Wjvh.⁸ Bij de invoering van de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (hierna: AMK's) in 2003,⁹ werd in artikel 34c en 34d van bedoelde wet opgenomen dat de AMK's zonder toestemming van degene die het betreft, (bijzondere) gegevens mag verwerken mits uit een melding redelijkerwijs een vermoeden van kindermishandeling kon worden afgeleid. Bij de inwerking-treding van de Wet op de Jeugdzorg (hierna: Wjz)¹⁰ op 1 januari 2005 is deze regeling overgenomen in artikel 53 Wjz.¹¹ Deze bepalingen golden echter alleen voor zover het Bureau Jeugdzorg handelde als een AMK. Voor informatie-uitwisseling met de gezinsvoogd/jeugdbeschermer in het kader van een ondertoezichtstelling, bevatte noch de Wjvh noch de Wjz een uitdrukkelijke regeling. Daar waar het

specifiek informatie-uitwisseling tussen de (jeugd)gezondheidszorg en de jeugdzorg betrof, waren om die reden de algemene regels van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) en de Wgbo bepalend.¹²

Mogelijkheden Bureau Jeugdzorg onder Wjz bij een ondertoezichtstelling?

Als er geen toestemming van de betrokken patiënt was om informatie over het kind of de gezondheidstoestand van de ouder(s) aan de jeugdbeschermer te verstrekken, bood een beroep op 'conflict van plichten' een mogelijkheid om de gevraagde informatie toch te krijgen. Dan probeerde Bureau Jeugdzorg om in gesprek met de betreffende organisatie/behandelaar/onderzoeker de criteria van de Wgbo bij 'overmacht' (het conflict van plichten) te (helpen) onderbouwen. Dit lukte zelden, daar er vaak geen sprake was van acuut levensgevaar voor het kind, maar van noodzakelijkheid van bepaalde informatie voor de begeleiding van het gezin/kind. In de praktijk werd hier dus nauwelijks gebruik van gemaakt.

Een andere mogelijkheid was om de ouder die het rapport blokkeerde, een schriftelijke aanwijzing te geven. Hierin zou staan dat de ouder toestemming moest geven voor het verstrekken van de informatie. Dit had vaak geen resultaat omdat de ouder deze schriftelijke aanwijzing niet opvolgde en de jeugdbeschermer geen directe consequenties aan kon verbinden onder de toen geldende wetgeving. De schriftelijke aanwijzing op zichzelf kon daarnaast niet worden beschouwd als een 'vervangende' toestemming van de ouder met gezag. De jeugdbeschermer had onder de Wjz dus weinig mogelijkheden om een geblokkeerd forensisch onderzoek toch beschikbaar te krijgen.

De Herziening van de Kinderbeschermingsmaatregelen

Met de herziening van de kindbeschermingsmaatregelen werd onder andere de Wjz gewijzigd, zo ook artikel 53 Wjz. De wetgever gaf blijk van een behoefte aan een aanvullende regeling over informatieverstrekking in het kader van ondertoezichtstelling.¹³

Hiermee werd onderkend dat gegevensuitwisseling in de praktijk een probleem was. De jeugdbeschermer kreeg vaak informatie niet omdat de toestemming van de ouder(s) (of het kind) ontbrak. Professionals waren vaak terughoudend om inlichtingen te geven omdat niet duidelijk zou zijn wanneer welke informatie zij wel of niet mochten verstrekken. Door deze onzekerheid en de vrees voor (tucht)klachten of aansprakelijkheidsstellingen voor eventuele schending van privacy - waren ketenpartners niet altijd bereid om informatie te verstrekken.

Door de voorgestelde aanpassing van artikel 53 Wjz werd

8 Wet van 8 augustus 1989, houdende regelen ten aanzien van de jeugdhulpverlening, *Stb.* 1989, 359. Vervallen per 1 januari 2005.

9 Wet van 26 september 2002 tot wijziging van de Wet op de jeugdhulpverlening in verband met de advies- en meldpunten kindermishandeling, *Stb.* 2002, 515. In werking getreden op 1 juni 2003.

10 Wet van 22 april 2004, houdende regeling van de aanspraak op, de toegang tot en de bekostiging van de jeugdzorg, *Stb.* 2004, 306. In werking getreden per 1 januari 2005 en vervallen per 1 januari 2015.

11 *Kamerstukken II* 2001/02, 28168, nr. 3, p. 75 e.v.

12 Over gegevensuitwisseling tussen jeugdzorg en gezondheidszorg schreef eerder ook mr. dr. V.E.T. Dörenberg, 'Gegevensuitwisseling tussen jeugdzorg en gezondheidszorg', *FJR* 2013, 53.

13 Memorie van Toelichting Wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Wet op de jeugdzorg in verband met de herziening van de Kinderbeschermingsmaatregelen, p. 16 e.v.

de beslissingsbevoegdheid van de ouders bij aanvang van de ondertoezichtstelling beperkt, namelijk ten aanzien van het geven van toestemming voor de verwerking van gegevens die de persoon van de minderjarige, diens verzorging en opvoeding of de persoon van een ouder of voogd betreffen die noodzakelijk kunnen worden geacht voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling.¹⁴ Derden zouden, op grond van de voorgestelde regeling, zonder toestemming van de ouders gegevens mogen verstrekken aan de jeugdbeschermer indien dit noodzakelijk is voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling.

De Jeugdwet Deze aanvullende regeling kreeg – via de Invoeringswet¹⁵ – per 1 januari 2015 vorm in de Jeugdwet, meer specifiek in artikel 7.3.11 lid 4. In artikel 7.3.11 lid 4 Jw is bepaald dat derden die beroepshalve beschikken over inlichtingen inzake feiten en omstandigheden die de persoon van een onder toezicht gestelde minderjarige, diens verzorging en opvoeding of de persoon van een ouder of voogd betreffen zonder toestemming van de ouders gegevens verstrekken aan de gecertificeerde instelling die de ondertoezichtstelling uitvoert indien deze inlichtingen noodzakelijk kunnen worden geacht voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling.

Met de invoering van de Jeugdwet zijn de regels rond informatieverstrekking aan de GI bij een ondertoezichtstelling dus versterkt. Artikel 7.3.11 Jw biedt de GI uitdrukkelijk de mogelijkheid om informatie op te vragen bij andere deskundigen en hulpverleners die bij het gezin betrokken zijn. Wanneer de informatie noodzakelijk is voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling van het kind zijn zij verplicht om deze informatie desgevraagd te verstrekken aan de GI, of uit eigen beweging. Ook als zij geen toestemming hebben van betrokkenen of wanneer zij hierdoor hun geheimhoudingsplicht moeten doorbreken. Bij hulpverleners en deskundigen kan onder meer worden gedacht aan leerkrachten, medewerkers in de kinderopvang of vrijwilligers van een sportvereniging.

Hoewel de wetgever beoogd had (althans de Wgbo niet hiervan uitgesloten had) dit informatierecht ook te laten gelden ten aanzien van professionals die gebonden zijn aan een (medisch) geheimhoudingsplicht zoals huisartsen, schoolartsen, specialisten en medewerkers en artsen in de geestelijke gezondheidszorg, is dit door een technische misslag niet tot uiting gekomen in de wet. Dit kwam doordat artikel 7.3.11 lid 4 Jw door middel van de Invoeringswet Jeugdwet later ingevoegd werd, terwijl artikel 7.3.1 Jw op dat moment nog bepaalde dat artikel 7.3.11 Jw niet zag op handelingen die werden beheerst door de Wgbo.¹⁶

Mogelijkheden GI onder de Jeugdwet?

Ondanks het nieuwe uitdrukkelijke informatierecht van de GI veranderde er per 1 januari 2015 niet veel aan de hiervoor geschetste mogelijkheden van de GI om een geblokkeerd forensisch onderzoek te verkrijgen. Ook de nieuwe mogelijkheid die het BW bevat om een schriftelijke aanwijzing te laten bekrachtigen door de kinderrechter, bood geen uitkomst, omdat een dergelijke uitspraak nog geen ‘toestemming’ in de zin van de Wgbo zou betekenen. De nieuwe Jeugdwet en Wet Herziening van de kinderschermingsmaatregelen boden dus geen mogelijkheden voor de jeugdbeschermer om geblokkeerde forensische onderzoeken te verkrijgen.¹⁷

Verzamelwet VWS 2016

De hiervoor genoemde technische misslag in de Jeugdwet werd via artikel III van de Verzamelwet VWS 2016¹⁸ (hierna: Verzamelwet), gerepareerd door artikel 7.3.1 Jw te wijzigen. Aan het slot van het derde lid van 7.3.1 werd toegevoegd: ‘behoudens artikel 7.3.11, vierde en vijfde lid’. Dit hiervoor reeds besproken vierde lid van artikel 7.3.11, dat de jeugdbeschermer een eigenstandig recht geeft op informatie, werd door middel van deze wijziging van toepassing op elk andere derde met een beroepsgeheim dat voortvloeide uit de Wgbo.

Mogelijkheden GI na de Verzamelwet?

Met de Verzamelwet ontstond er voor de GI – ruim anderhalf jaar na de inwerkingtreding van de Jeugdwet – een volledig instrument: een informatierecht dat het blokkeringsrecht van de Wgbo kan doorbreken.

De rechter schept finale duidelijkheid¹⁹

Ook na de Verzamelwet bleek het helaas in de praktijk niet duidelijk hoe het informatierecht van de GI zich verhiel tot informatie die werd beschermd door de Wgbo. Dat blijkt uit de casus uit onze praktijk die aanleiding gaf tot de uitspraak van 19 september 2016.

Met het informatierecht is het belang van het kind gediend en bovendien nadrukkelijk vooropgesteld.

In februari 2016 geeft onze GI opdracht aan een extern – door het NIFP aangewezen – forensisch onderzoeksbureau om onderzoek te doen om antwoord te krijgen op de vraag of twee ondertoezichtgestelde en uithuisgeplaatste kinderen weer bij hun moeder zouden kunnen wonen. Na het onderzoek beriep moeder zich eind 2016 op haar blokkeringsrecht. De GI verzocht het onderzoeksbureau

14 Zie hiertoe de voorgestelde wijziging van artikel 53 Wet op de jeugdzorg (artikel III, onderdeel B, Wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op de jeugdzorg en de Pleegkinderenwet in verband met herziening van de maatregelen van kinderscherming).

15 Wet van 5 november 2014 tot het wijzigen van een aantal wetten met het oog op de inwerkingtreding van de Jeugdwet, in werking getreden 1 april 2015.

16 Wet van 5 november 2014 tot het wijzigen van een aantal wetten met het oog op de inwerkingtreding van de Jeugdwet (Invoeringswet Jeugd-

wet), *Stb.* 2014, 442. In werking getreden 1 januari 2015.

17 Artikel 1:263 lid 3 BW.

18 Wet van 18 mei 2016 tot wijziging van wetten teneinde misslagen en omissie in wetten op het terrein van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport te herstellen (...), in werking getreden per 1 augustus 2016 met terugwerkende kracht tot 1 januari 2015.

19 Tegen het vonnis is geen hoger beroep ingesteld en het onderzoeksrapport is conform vonnis integraal aan de GI verstrekt.

om op grond van de Jeugdwet en Verzamelwet (artikel 7.3.11 lid 4 Jw) toch bepaalde informatie vrij te geven uit het rapport. Het onderzoeksbureau weigerde dit en stelde zich op het standpunt dat de Jeugdwet op dit punt niet van toepassing was op het werk van het forensisch onderzoeksbureau en zodoende het blokkeringsrecht van de Wgbo prevaleerde. Het geschil werd door middel van een kort

Met de Verzamelwet ontstond er voor de GI – ruim anderhalf jaar na de inwerkingtreding van de Jeugdwet – een volledig instrument: een informatierecht dat het blokkeringsrecht van de Wgbo kan doorbreken.

geding voorgelegd aan de rechter die de GI gelijk gaf. Deze uitspraak geeft duidelijkheid over interpretatieverschillen over het bereik van het informatierecht van de GI. Bijvoorbeeld of een forensisch onderzoeksbureau ook valt aan te merken als een ‘derde die beroepshalve beschikt over inlichtingen’? Volgens de voorzieningenrechter wel. Hij vindt hierbij aansluiting bij de wetsgeschiedenis van artikel 7.3.1 lid 4 Jw waaruit volgt dat aan de desbetreffende bepaling de gedachte ten grondslag ligt dat de medewerker van de GI alle informatie moet kunnen verkrijgen die noodzakelijk is voor de adequate uitvoering van de ondertoezichtstelling. Het ligt volgens de voorzieningenrechter niet voor de hand dat de wetgever een forensisch rapporteur, die immers juist vanwege de aan hem gegeven opdracht onmiskenbaar beschikt over informatie die relevant is voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling, van de in het vierde lid genoemde derden-professionals heeft willen uitzonderen.

Ook de vraag of de beschouwingen en adviezen uit forensisch onderzoek ‘inlichtingen’ zijn in de zin van de wet wordt door de voorzieningenrechter voldoende aannemelijk geacht. Het begrip ‘inlichtingen inzake feiten en omstandigheden’ moet volgens hem niet zo beperkt worden uitgelegd dat daar geen – voor de beoordeling van de invulling van de ondertoezichtstelling noodzakelijk geacht – deskundig advies van een gedragsdeskundig rapporteur onder kan worden geschaard. Bovendien mag worden aangenomen dat een rapport niet alleen uit een advies zal bestaan maar voor een overgroot deel ook feitelijke informatie zal bevatten met betrekking tot de persoonlijkheid van de kinderen en de psychische gesteldheid van de ouder. De voorzieningenrechter concludeert, alles overwegend, dat een ingeroepen blokkeringsrecht van de ouder geen beletsel vormt voor afgifte van informatie aan de GI. Het belang van adequate hulpverlening aan minderjarigen moet zwaarder wegen dan het privacyrecht aan de kant van de ouders.

Dit leidt tot de conclusie dat het (civiel) forensisch onderzoek via de Wgbo en daarmee artikel 7.3.1 Jw, onder het bereik van artikel 7.3.11 lid 4 Jw valt én dat het ‘nieuwe’ informatierecht van de GI geldt boven het blokkeringsrecht. Voor het geven van deze inlichtingen is geen toestemming van de betrokkenen nodig en de inlichtingen

kunnen indien nodig met doorbreking van de plicht tot geheimhouding op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van hun ambt of beroep worden verstrekt. Het gaat hier om een verplichting informatie te verstrekken.

Wat verwachten we in de toekomst van deze wetgeving in de praktijk?

De totstandkoming van het huidige wettelijke informatierecht van de GI heeft jaren geduurd. Het is nu aan de GI en haar ketenpartners om dit – met het belang van het kind voorop – zorgvuldig ter hand te nemen en uit te voeren. Het geeft de professionals in ieder geval meer duidelijkheid over de mogelijkheid om informatie aan de GI te kunnen verstrekken en vergemakkelijkt hopelijk de samenwerking tussen hulpverleners en de GI. Het informatierecht betekent niet dat nu alle informatie over een kind, diens opvoedsituatie of diens opvoeders aan de jeugdbeschermer moet worden gegeven. Het mag alleen gaan om informatie die noodzakelijk is voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling. Dit is het geval als de informatie kan bijdragen aan het voorkomen of verminderen van een bedreiging in de ontwikkeling van het kind. Hierbij mag van de jeugdbeschermer worden verwacht dat deze zorgvuldig nadenkt over welke informatie noodzakelijk is om te betrekken in het hulpverleningsplan en dat hij dit ook kan uitleggen en onderbouwen aan de professional bij wie hij de informatie opvraagt.

Wij verwachten dat het informatierecht steeds meer bekend en ingebed zal raken in de praktijk. De gegevensuitwisseling tussen de GI en ketenpartners, specifiek de ketenpartners die worden gereguleerd door de Wgbo, zal – in het belang van het kind – naar verwachting steeds soepeler verlopen.

Wat merkt het kind hier nu eigenlijk van?

In zijn dagelijkse leven zal het kind wellicht niet veel merken van het nieuwe informatierecht en gegevensuitwisseling tussen betrokken professionals en de jeugdbescherming. Maar het draagt wel degelijk bij aan zijn welzijn. Met de verkregen informatie kunnen besluiten over zijn veiligheid zorgvuldiger en vollediger worden genomen. Met het informatierecht is het belang van het kind gediend en bovendien nadrukkelijk vooropgesteld.

Over de auteurs

Mr. G. Ijpelaar en mr. L. Goei zijn beiden werkzaam als senior jurist bij Stichting Jeugdbescherming west Beleid & Bedrijfsvoering.

52. Meerouderschap en meeroudergezag in het belang van kind?

PROF. DR. I. WEIJERS

Dit essay is een commentaar op het voorstel van de Staatscommissie Herijking Ouderschap om het juridisch ouderschap en het ouderlijk gezag in Nederland voor meer dan twee personen mogelijk te maken.¹ Terwijl de afgelopen jaren in brede kring het besef is gegroeid dat vele kinderen de dupe worden van complexe echtscheidingsprocedures, lanceert de Staatscommissie een voorstel dat leidt tot verdere juridisering van ouderschap en ouderlijk gezag en dat in samenhang daarmee hoogstwaarschijnlijk zal leiden tot een toename van het aantal complexe gezag- en omgangszaken en mogelijk tot meer vechtscheidingen.

Meteen bij de ontvangst van het rapport van de Staatscommissie Herijking Ouderschap sloot minister Ard van der Steur zich aan bij de gedachte dat er meer flexibiliteit in vormen van juridisch ouderschap zou moeten komen. Hij toonde zich zonder voorbehoud enthousiast over het voorstel om het juridisch ouderschap en het ouderlijk gezag in Nederland voor meer dan twee personen mogelijk maken. Toch is er iets merkwaardigs aan de hand met dit voorstel van de Staatscommissie. De commissie presenteert dit voorstel namelijk alsof dit alleen maar winnaars oplevert. Ouderschap en gezag bij drie of vier ouders biedt niet alleen gelijke rechten aan homoparen, sociale ouders en diverse ‘regenboog’-constellaties, maar zou ook goed zijn voor het kind. Meteen in de aanhef van het rapport benadrukt de Staatscommissie al dat zij het kind centraal heeft gesteld. Wie het voorstel voor meerouderschap en meeroudergezag echter onbevooroordeeld bekijkt, kan niet anders dan concluderen dat dat niet klopt. Het risico op gecompliceerde gezag- en omgangszaken wordt door dit voorstel vergroot en daarmee vormt het juist een bedreiging voor het belang van het kind. Het meest verbazingwekkende is echter dat dit probleem, waarop tijdens voorafgaande expertmeetings behalve door mij ook onder meer van de kant van de Nederlandse Orde van Advocaten is geweest, in het rapport helemaal niet wordt gesignaleerd! De lezer zal tevergeefs zoeken naar enige uiteenzetting en afweging van het risico van een toename van complexe gezag- en omgangszaken voor het kind.

Echtscheidingsdeskundigen, familierechtadvocaten en kinderrechtvaarders waarschuwen al heel lang voor de desastreuze gevolgen van de vechtscheiding voor kinderen. Vorige maand kondigden de kinderrechtvaarders aan dat zij de vechtscheiding

gecoördineerd gaan aanpakken. Het is de bedoeling dat vanaf 2017 bij elke rechtbank bij een echtscheiding één rechter de taak krijgt om zich te buigen over alle mogelijke conflicten die er spelen van ruzies over alimentatie, boedelscheiding en de zorg voor de kinderen. Het belang van het kind moet bij deze gecoördineerde aanpak leidend zijn.² In dezelfde week begon een expertpanel met een selectie van vele honderden voorstellen voor de zogeheten *Divorce Challenge*, een initiatief van PvdA-kamerlid Recourt, dat moet bijdragen aan vermindering van het aantal vechtscheidingen en de nadelige gevolgen ervan voor kinderen.³ Dezelfde minister die het voorstel tot meerouderschap in de armen sluit, heeft dit initiatief omarmd en toegezegd dat de meest veelbelovende ideeën en concrete plannen in samenwerking met zijn ministerie zullen worden uitgewerkt en gerealiseerd.

De afgelopen jaren is het besef in brede kring gegroeid dat vele kinderen de dupe worden van complexe, langdurige echtscheidingsprocedures. Het aantal echtscheidingen is enorm toegenomen. In 2015 hebben rechters ongeveer 36.000 echtscheidingsprocedures afgehandeld.⁴ Zo'n 40 procent van alle huwelijken strandt inmiddels in een scheiding.⁵ Een niet onbelangrijk deel daarvan leidt helaas tot een vechtscheiding, waarbij over het algemeen kenmerkend is dat de belangen van de kinderen al snel uit het oog worden verloren. Juridische procedures, contracten,

1 *Kind en ouders in de 21e eeuw. Rapport van de Staatscommissie Herijking Ouderschap*. Presentatie op 7 december 2016.

2 Visiedocument Rechtspraak over echtscheidingen, beschikbaar op www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/visiedocument-rechtspraak-echt-scheiding-ouders-met-kinderen.pdf.

3 www.divorcechallenge.nl.

4 M. ter Voert, *Scheidingen 2015. Gerechtelijke procedures en gesubsidieerde rechtsbijstand*, Den Haag: WODC 2016. Zie <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/ov-201601-scheidingen-2015.aspx>.

5 CBS, *Huwelijksontbindingen; door echtscheiding en door overlijden 2016*. Zie <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/>.

verplichte ouderschapsplannen, mediation, voorlichting en de bestaande hulpverlening blijken dit niet te kunnen voorkomen. Kinderen hebben hier doorgaans zwaar onder te lijden. Conflicten tussen ex-partners kunnen depressie, agressie en een moeizame relatie met hun omgeving bij kinderen tot gevolg hebben.

Tegen deze achtergrond is het merkwaardig dat de Staatscommissie Herijking ouderschap doodgemoedereerd met

De lezer zal tevergeefs zoeken naar enige uiteenzetting en afweging van het risico van een toename van complexe gezag- en omgangszaken voor het kind.

een voorstel komt dat naar verwachting zal bijdragen aan een verdere toename van deze problematiek. Het lijkt alsof de commissie zich twee en een half jaar lang in een soort *bubble* heeft afgezonderd, waar de verontrusting over kinderen die de dupe worden van eindeloos doorruziende ouders niet is doorgedrongen. Zij bepleit de mogelijkheid van juridisch meerouderschap en oudergezag voor drie à vier personen, fenomenen die elders in de wereld amper of niet voorkomen en buiten ons land vooralsnog dus ook niet of nauwelijks zullen worden erkend.

Juridisch meerouderschap heeft consequenties voor het aantal ouders van wie het kind automatisch erft, die onderhoudsplichtig zijn jegens het kind en van wie het de nationaliteit en de naam krijgt. Zoals bekend kan de interpretatie en naleving van deze kwesties wanneer ouders onenigheid krijgen en helemaal als zij met ruzie uit elkaar gaan bij het klassieke twee-ouderpaar vaak al voor behoorlijke problemen zorgen. Dergelijke problemen zullen alleen maar groter en complexer worden, wanneer er meerdere juridische ouders in beeld zijn die na verloop van tijd toch liever uiteen willen gaan en waarbij onenigheid over ten minste een van deze kwesties ontstaat. Geschillen over (de naleving van) de onderhoudsplicht zijn berucht evenals het negatieve effect daarvan op de kinderen. Natuurlijk kunnen ouders daarbij naar de rechter stappen, maar die mogelijkheid maakt hoogstens een van de ouders en zelden het kind gelukkig.

Meeroudergezag gaat nog veel verder. Dan beslissen immers meerdere personen over opvoedingskwesties als straffen en belonen, over alle mogelijke afspraken, cadeautjes, zakgeld, baantjes en de algehele financiële situatie van het kind, bedtijden, eetgewoonten, vakanties, feestjes, omgang met vrienden en familie. Al deze personen moeten overeenstemming zien te bereiken over de vertegenwoordiging van het kind in en buiten rechte, over medische ingrepen, schoolkeuze en woonplaats. Zelfs als de relatie tussen drie of vier ouders met gezag stabiel blijft, zal dit al gauw kunnen leiden tot spanningen onder de opvoeders. Denk alleen al aan de organisatie en vooral de voor alle betrokkenen bevredigende naleving van alle afspraken die in dit bredere familieverband moeten worden gemaakt, als het gaat om zulke vanzelfsprekende zaken als verjaardagen en feestdagen van en met alle opa's, oma's, broers, zusters,

ooms en tantes en alle eigen vrienden van de verschillende ouders. Het is allerm minst ondenkbaar dat sommige van deze personen een betekenisvolle relatie ontwikkelen met het kind, maar in het kader van ouderlijk gezag zullen regenbooggezinnen al gauw terechtkomen in een complexe 'dienstregeling', ook als deze ouders bij aanvang dachten dat ze over dit soort zaken helemaal geen afspraken hoefden te maken. Nog afgezien van de consequenties van een dergelijke complexe roostering voor het dagelijks leven van de kinderen, zet het ouderlijk gezag deze vanzelfsprekende complexiteit van de regenboogconstellatie in het teken van wat de pedagoog Liesbeth Groenhuijsen een 'zorgvuldige boekhouding van de eerlijkheid' noemt.⁶ Gezag biedt immers de mogelijkheid, en is uiteindelijk ook gemotiveerd door de mogelijkheid, om zaken binnen de opvoedings- en verzorgingsrelatie af te dwingen.

De commissie erkent dat meeroudergezag voor bijzondere spanningen onder de opvoeders zal zorgen. In één alinea wordt vermeld dat veel van haar gesprekspartners erop hebben gewezen dat bij meer dan twee gezagsdragers het aantal mogelijke conflicten over allerlei beslissingen zal toenemen; dat het bij vier ouders om zes relaties tussen volwassenen gaat en om vier ouder-kindrelaties; en dat een extra complicatie kan zijn, dat sommige ouders mogelijk met elkaar coalities zullen sluiten, bijvoorbeeld omdat zij samenwonen en de derde apart woont of de derde en vierde eveneens samenwonen.

Maar daar blijft het bij. Deze argumenten worden op geen enkele wijze gewogen, laat staan dat ze worden gezien met het oog op de consequenties het kind. Ze worden simpelweg in een zin afgedaan als 'een hypothese die niet door onderzoek is bevestigd'. Waar het echter om gaat is dat dit een *zeer waarschijnlijke* hypothese is, waartoe het weinige beschikbare onderzoek en vooral de talloze ervaringen uit de echtscheidings- en mediationpraktijk bepaald aanleiding geven. Ligt het bijvoorbeeld niet voor de hand dat het vrijwel uitsluitend zal gaan om situaties waarin twee ouders als stel samenwonen, terwijl de derde ouder of het andere ouderstel elders woont? Coalitievorming is met andere woorden geen zuivere 'hypothese', maar een logisch aspect van de alledaagse realiteit waarin drie of vier ouders leven en dus ook gestalte zullen geven aan hun gezamenlijk gezag over het kind. En is de logische implicatie van het keurige rekensommetje, dat het om zes relaties tussen volwassenen gaat, niet dat het dan ook een stuk moeilijker zal worden om eensgezind en zonder onderlinge spanningen de gezamenlijke kinderen op te voeden? Het gaat hier om inzicht dat bijvoorbeeld in de forensische wetenschappen wordt aangeduid als 'een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid'. Is het dan wel passend dat de Staatscommissie op dit punt deze 'veel door haar gehoorde' bezwaren zonder behoorlijke argumentatie aan de kant schuift en zonder voorbehoud en grondige reflectie op de consequenties voor de kinderen pleit voor meeroudergezag?

6 Liesbeth Groenhuijsen, Een gedachte over 'Juridisch meerouderschap in het belang van het kind?', beschikbaar op blog.pedagogiek.nu (zoek op: meerouderschap in het belang van het kind).

De gang naar de rechter

Dit is geen boekbespreking. Er staan zinnige voorstellen in het ruim 600 pagina's tellende rapport, zoals het voorstel om de leeftijd waarop kinderen moeten worden gehoord bij kwesties als omgangsregelingen te verlagen van 12 naar 8 jaar. Dit commentaar beperkt zich echter tot het voorstel van meerouderschap en -gezag, zoals dit ook centraal stond bij de presentatie van het rapport. Het meest verbazingwekkend is dat in het rapport met geen woord aandacht wordt besteed aan het probleem van ouders die uit elkaar gaan, laat staan dat daarop serieus wordt gereflecteerd. De ervaring leert immers dat als relaties worden beëindigd waarbij kinderen in het spel zijn, conflicten over alle zojuist genoemde kwesties die met de kinderen en hun opvoeding en verzorging te maken hebben voor het oprapen liggen. Daar zit bij het voorstel voor juridisch meerouderschap en oudergezag een opvallend pijnlijke blinde vlek. Immers, niet alleen neemt de kans op onderlinge spanningen bij een dergelijke meervoudige opvoedingssituatie sterk toe. Ook de kans op uiteenvallen van een dergelijke meervoudige opvoedingssituatie neemt exponentieel toe met het toenemen van het aantal volwassenen dat erin participeert. Ligt het echtscheidingspercentage in de gehele bevolking al behoorlijk hoog, de kans dat een van de betrokken opvoeders uit zo'n meervoudige opvoedingsconstellatie stapt is vanzelfsprekend nog veel groter.

Daarbij is te voorzien dat de van diverse kanten gesignaleerde problematiek, die het uitgangspunt van voortgezet gezamenlijk ouderlijk gezag na echtscheiding in de praktijk met zich meebrengt, hierbij in nog hogere mate gaat opspelen. Het is niet moeilijk om in te zien dat, zolang wordt vastgehouden aan dit principe,⁷ scheiden bij meervoudig gezag met een toenemende hoeveelheid en juridische complexiteit aan vechtscheidingen gepaard zal gaan. Waar het mij om gaat is dat in al die gevallen opnieuw bij uitstek één partij hiervan de dupe zal worden, namelijk het kind.

Was het dan niet passender geweest als de Staatscommissie diepgaand op dit cruciale punt was ingegaan? Had niet op zijn minst aandacht moeten worden besteed aan de kritische kanttekeningen en voorstellen die op dit punt inmiddels ruimschoots naar voren zijn gebracht?⁸ Had de commissie niet op zijn minst heropening van de discussie over de voors en tegens van het uitgangspunt van behoud

van gezamenlijk ouderlijk gezag na scheiding kunnen aanbevelen in plaats van dit onderwerp en de daaraan verbonden bezwaren met betrekking tot meerouderschap en meeroudergezag die haar van diverse kanten zijn voorgehouden volledig te negeren?

De *bubble* van waaruit de Staatscommissie zich over mogelijk juridisch meerouderschap en meeroudergezag heeft gebogen gaat gepaard met een merkwaardig soort idealisme. Het rapport is op dit punt niet alleen erg normatief, het staat ook bol van de uitspraken die ouders oproepen tot goed ouderschap. De betrokken volwassenen 'moeten goed nadenken over het antwoord op de vraag hoe zij de gezinsstructuur willen en kunnen vormgeven', ze 'moeten goed hebben nagedacht', ze 'zullen zich steeds bewust moeten zijn van de complicaties die een bepaald opvoedingsarrangement met zich meebrengt', zij moeten 'steeds het belang van het kind voorop stellen bij het organiseren van contact, omgang en bindingen' met andere medeverzorgenden, sociale ouders, opa's en oma's, en ze moeten 'dit contact niet zomaar verbreken of aanzienlijk beperken'. Daarmee gaat de commissie tamelijk opvallend voorbij aan de bittere werkelijkheid, waarin nogal wat ouders zodra er onderlinge spanningen ontstaan helaas niet meer in staat blijken aan dergelijke hoge verwachtingen te voldoen, ook al hebben ze er goed over proberen na te denken en zijn ze met nog zulke positieve intenties begonnen en ook al hebben ze aanvankelijk nog zulke heldere afspraken gemaakt.

Immers, sociale ouders hebben nu al rechten op grond van zogeheten 'family life'. Is er daarmee niet al genoeg juridische basis voor invulling van het omgangsrecht als men uit elkaar gaat?

Deel van ditzelfde idealisme is de uitbreiding van het beroep op de rechter waarvan de Staatscommissie haar voorstel zonder kritische reflectie vergezeld laat gaan. De Staatscommissie geeft de rechter een cruciale rol in haar voorstel voor meerouderschap en meeroudergezag. De commissie stelt niet alleen voor dat alle beoogde ouders aan de rechter een overeenkomst moeten voorleggen, met afspraken over zorg- en opvoedingstaken, financiën en hoe om te gaan met conflicten, waarbij de rechter zich moet laten adviseren door een bijzonder curator die zich voorafgaand over het plan moet buigen.⁹ Bij geschillen mag iedere ouder met gezag dit aan de rechter voorleggen. De commissie pleit er zelfs voor dat iedere ouder zich tot de rechter mag wenden met een verzoek om het aantal ouders met gezag terug te brengen, omdat zij het niet langer eens kunnen worden over de wijze waarop het gezag moet worden uitgeoefend. Zie hier, een ware *'divorce challenge'*!

7 Ingeleid door een beslissing van de Hoge Raad in 1984 gevolgd door een aantal 'voorjaarsbeschikkingen' van dezelfde Hoge Raad uit 1986 en na de wetwijziging van 1995 uiteindelijk ingevoerd in 1998 (artikel 1:251 lid 2 BW).

8 Denk aan P. van Teeffelen, 'Gezamenlijk gezag na scheiding: tijdbom, lege huls of groeimodel?', *FJR* 2000, (2), p. 26-29; C. van Rooijen, *Scheiden zonder vrijheid. Is gezamenlijk ouderlijk gezag in belang van het kind?*, Nijmegen: Wolf Legal Publisher 2007; C.G. Jeppesen de Boer, *Joint Parental Authority*, Antwerpen: Intersentia 2008; K. Lünemann, M. de Boer & L. Drost, *Familie recht en huiselijk geweld. Een wereld van verschil*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut 2008 en A.M.L. Broekhuijsen-Molenaar, 'Redelijk recht en eenhoofdig gezag na scheiding', in: A.G. Castermans, J. Hijma, K.J.O. Jansen, P. Memelink, H.J. Snijder & C.J.J.M. Stolker, *Ex libris Hans Nieuwenhuis*, Deventer: Kluwer 2009, p. 129-141.

9 Dit voorstel doet denken aan het ouderschapsplan dat gemaakt moet worden wanneer ouders gaan scheiden, maar waarvan inmiddels duidelijk is dat het niet goed werkt. Zie M. Tomassen-Van der Lans, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2015.

Tegen de achtergrond van de voorspelbaar toenemende spanningen bij een meervoudige opvoedingssituatie gaat een dergelijke zonnige visie op verdere juridisering van ouderschap en ouderlijk gezag volledig voorbij aan de schade die gevechten tussen ouders omtrent ouderschap en gezag het kind doorgaans berokkenen. Initiatieven op het gebied van voorlichting, hulpverlening, mediation en verplichte ouderschapsplannen zijn er nu net op gericht om verdere juridisering te voorkomen!

Tot besluit

Wij hechten in Nederland zowel aan gelijke rechten als aan het belang van het kind. Van een Staatscommissie die zich buigt over de vraag van een mogelijke herziening van het ouderschap mag worden verwacht dat beide principes zorgvuldig ten opzichte van elkaar worden afgewogen. Ten onrechte suggereert haar rapport echter uitdrukkelijk dat meerouderschap en -gezag alleen maar winnaars oplevert en geen verliezers kent. Daarmee ziet het rapport voorbij aan de schaduwkanten die haar voorstel in weerwil van de retoriek kan opleveren voor het kind.

Op de keper beschouwd gaat de commissie niet echt in op de vraag of het regenbooggezin in de huidige situatie in ons land nu werkelijk zo slecht af is. Immers, sociale ouders hebben nu al rechten op grond van zogeheten *'family life'*. Is er daarmee niet al genoeg juridische basis voor invulling

van het omgangsrecht als men uit elkaar gaat? Het is in het algemeen alleen maar positief als meer volwassenen een belangrijke band met een kind ontwikkelen en zich medeverantwoordelijk voor het kind voelen. Daarvoor is echter geen gezag nodig. Moeten we in het belang van het kind niet precies de andere kant op denken? Zouden we er bijvoorbeeld niet beter aan doen om, zoals de Amsterdamse familierechtadvocaat Gabi van Driem naar aanleiding van het rapport van de Staatscommissie opperde, bij regenboogconstellaties één ouder het gezag te geven? Alle andere nauw betrokkenen hebben immers *'family life'*.¹⁰ Moeten we het gezag wel als een kwestie van alles of niets blijven voorstellen? Zou het niet verstandiger zijn om het gezamenlijk gezag op z'n minst te temperen en de sociale ouders hooguit een beperkt medebeslissingsrecht te geven?

Over de auteur

Prof. dr. Ido Weijers is emeritus hoogleraar Jeugdstrafrecht en Jeugdbescherming aan de Universiteit Utrecht.

De auteur publiceert regelmatig blogs over deze onderwerpen op www.idoweijers.nl.

¹⁰ Interview 10 december 2016, beschikbaar op www.npo.nl/nieuwsshow/10-12-2016/RBX_AT_4190239/RBX_AT_6430076.

53. Asielopvang voor kinderen: Zó kan het, en zo moet het ook!

MW. H. SCHUURMANS

In november 2016 presenteerde de Werkgroep Kind in azc het advies *Zó kan het ook!* aan staatssecretaris Dijkhoff van het ministerie van Veiligheid en Justitie. De Werkgroep, een coalitie van kinderrechtenorganisaties, laat in vijf stappen zien hoe de asielopvang kindvriendelijker kan worden gemaakt. De rechten van kinderen worden in het huidige systeem onvoldoende nageleefd.

Gevluchte kinderen die in Nederland aankomen, hebben een ingrijpende reis achter de rug en hebben vaak in hun land van herkomst en onderweg traumatische ervaringen meegemaakt. Bij aankomst moeten gezinnen hulp krijgen. Een plek, waar ze zich als gezin veilig voelen en eventuele trauma's kunnen verwerken, waar ze toegang hebben tot alle noodzakelijke voorzieningen en waar ze weten waar ze aan toe zijn.

Tot en met november 2016 zijn er in Nederland 16.798 eerste asielaanvragen ingediend. Het Centraal orgaan Opvang Asielzoekers (COA), dat verantwoordelijk is voor de opvang van asielzoekers in Nederland bood in november 2016 30.163 asielzoekers onderdak, van wie 8092 kinderen in de leeftijd van 4 tot en met 17 jaar en 1329 alleenstaande minderjarigen.

De reacties uit de samenleving laten zien dat er sprake is van een groot gevoel van verantwoordelijkheid voor het welzijn van mensen die hier bescherming zoeken. Het aantal vrijwilligers bij VluchtelingenWerk Nederland is het afgelopen jaar verdubbeld, het Rode Kruis is sinds de verhoogde instroom ingeschakeld om alle gedoneerde knuffels, kleding en andere spullen te distribueren en allerlei professionele en vrijwillige projecten worden gestart op uiteenlopende terreinen, variërend van preventieve traumaverwerking tot gestructureerde sport en spelactiviteiten. Maar veel van deze initiatieven komen niet van de grond of stranden door weeffouten in het Nederlandse asielsysteem. Weeffouten waarvan de Nederlandse overheid zich bewust is en waar zij niets aan verandert. Weeffouten die een gezonde ontwikkeling van kinderen in de weg staan.

Het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Sinds 1995 is Nederland gebonden aan het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Wereldwijd het meest geratificeerde mensenrechtenverdrag. Het VN-Kinderrechtenverdrag heeft vier belangrijke basisbeginselen:

1. Alle rechten gelden voor alle kinderen: bescherming te-

gen discriminatie (artikel 2).

2. Bij alle maatregelen die kinderen betreffen dient het belang van het kind voorop te staan (artikel 3).
3. Kinderen hebben het recht op leven en ontwikkeling (artikel 6); en
4. Kinderen hebben het recht om gehoord te worden: respect voor de mening van het kind (artikel 12).

Daarnaast staan in het Verdrag basisrechten op het gebied van onderwijs, gezondheid, culturele activiteiten en vrije tijd. Alle kinderen moeten beschermd worden tegen misbruik en verwaarlozing (artikel 19) en alle kinderen hebben recht op een gezinsleven (artikel 9). Voor vluchtelingenkinderen specifiek is het recht op gezinshereniging (artikel 10) ook van groot belang.

In artikel 4 van het Verdrag staat dat de Staat alles in het werk moet stellen om de rechten in het Verdrag te verwezenlijken. Dit is onverkort van toepassing op gevluchte kinderen die in Nederland bescherming zoeken, met of zonder hun ouders.

Vluchtelingenkinderen zijn per definitie extra kwetsbaar. Naast het feit dat ze kind zijn, zijn ze op de vlucht en hebben ze in het land van herkomst en/of onderweg veel meegemaakt. Zij zijn volledig afhankelijk van het land waar ze aankloppen voor bescherming. Daarom wordt in het VN-Kinderrechtenverdrag aan hen speciale bescherming geboden (artikel 22). Staten die partij zijn van het Verdrag moeten passende maatregelen nemen om te waarborgen dat een vluchtelingenkind passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt.

Nederlandse asielopvangsysteem voor kinderen

Het kernprobleem van het Nederlandse asielopvangsysteem is de onrust en instabiliteit, die wordt veroorzaakt door de vele gedwongen verhuizingen. Gezinnen verhuizen minimaal drie keer, omdat ze als het ware de procedure achterna reizen, waarbij elk onderdeel van de procedure

bij een ander loket, dus in een andere opvanglocatie, plaatsvindt. Zo moeten alle asielzoekers zich eerst melden in Ter Apel bij de centrale opvanglocatie en gaan zij na enige tijd door naar een proces opvanglocatie. Daarna stromen ze door naar een regulier asielzoekerscentrum (azc), of, in het geval hun asielaanvraag is afgewezen, naar een gezinslocatie. Daarnaast komen verhuizingen om andere redenen voor, omdat bijvoorbeeld een huurcontract met een gemeente afloopt, of omdat de bezettingsgraad van het azc te laag is en dit gesloten wordt.

Het schooljaar van kinderen wordt hierdoor onderbroken, medische behandelingen worden onnodig stopgezet,

Veel initiatieven komen niet van de grond of stranden door weeffouten in het Nederlandse asielsysteem.

verwerking van trauma's lukt maar beperkt, het opbouwen van sociale contacten stukt en de integratie komt niet op gang. Sommige kinderen ontwikkelen door de vele verhuizingen zelfs psychische en psychosomatische stoornissen.

Een schrijnend voorbeeld uit de praktijk is dat van een jongetje met een ernstige bloedziekte. Lang was niet duidelijk wat het kind mankeerde, maar uiteindelijk werd duidelijk dat het jongetje leed aan een ernstige bloedziekte, waardoor hij meerdere bloedtransfusies nodig had. De kinderarts is zo snel mogelijk gestart met het behandeltraject, maar midden in de behandelperiode kwam hij niet meer opdagen. Al snel bleek dat het jongentje was verhuisd naar een andere opvanglocatie, waardoor hij de noodzakelijke medische behandeling miste.

De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie is politiek verantwoordelijk voor het asielopvangsysteem en is op de hoogte van het probleem van de verhuizingen. De Werkgroep Kind in azc bracht dit probleem in 2009 aan het licht en heeft dit de afgelopen jaren vele malen bij zowel de huidige als de voorgaande verantwoordelijke bewindspersonen onder de aandacht gebracht en uitgelegd hoe schadelijk de gevolgen van de verhuizingen voor kinderen zijn. Ook (kinder-)artsen en onderwijzers hebben diverse keren de noodklok geluid.

Daarom is het opvallend dat de staatssecretaris in een brief, die hij naar aanleiding van prangende vragen van Kamerleden over het verhuizen op 29 november jl. aan de Tweede Kamer zond, schrijft, dat hij: '(het COA heeft) verzocht om vanaf heden gezinnen met minderjarige kinderen na het verblijf in de proces opvanglocatie, zoveel als mogelijk te plaatsen in azc's die voor lange termijn open blijven'.¹

Om drie redenen is dit opvallend. Ten eerste lijkt de staatssecretaris nog altijd niet van plan iets te veranderen aan de zogenaamde 'noodzaak' om achter de procedure aan te verhuizen. Daar het verzoek aan het COA pas opgaat voor 'na het verblijf in de proces opvanglocatie' (pol).

Dus na het doorlopen van de procedure die vaak tussen de vijftien tot achttien maanden duurt en waarin een kind al minimaal is verhuisd – verplaatst, volgens de staatssecretaris – van Ter Apel naar een pol en vervolgens naar een regulier azc. Eerste procesgerelateerde verhuizingen blijven dus bestaan. Het proces staat centraal, in plaats van het kind. Deze procesgerelateerde verhuizingen zijn al jarenlang onderwerp van discussie. De staatssecretaris stelt dat deze noodzakelijk zijn voor de asielprocedure en dat alternatieven te duur zijn. De Werkgroep Kind in azc ziet echter wel degelijk mogelijkheden. Zoals mobiele IND teams die naar de locaties toe gaan waar de mensen zich bevinden. Het bezwaar dat meer reistijd voor de IND een langere duur van het proces met zich meebrengt, kan makkelijk weggenomen worden door een slimme verdeling van medewerkers over het land. De staatssecretaris schat dat zo'n systeem tien miljoen kost. Is dit werkelijk te duur als het een structurele wijziging betekent voor kinderen in het opvangbeleid? Een wijziging die de weeffouten uit het asielsysteem kan halen waardoor ook vluchtelingenkinderen hun rechten kunnen genieten? Een andere oplossing kan in samenspraak met gemeenten tot stand komen. Gezinnen met kinderen kunnen de gehele procedure dan op één plek doorlopen en vervolgens in de (regio) van de betreffende gemeente gehuisvest worden wanneer zij een verblijfsstatus krijgen. Zoals in de gemeente Tilburg. Hier wordt de gehele asielprocedure in dezelfde opvanglocaties doorlopen. Dit betekent dat asielzoekers niet meer hoeven te verhuizen naar een ander azc wanneer zij eenmaal in Tilburg aan zijn gekomen. Daarnaast is er een pilot gaande waarbij bewoners na het verkrijgen van een verblijfsvergunning een woning binnen (regio) Tilburg krijgen toegewezen. Kinderen kunnen op deze manier onder andere op dezelfde school blijven en vriendjes maken én houden.² Dit systeem zou landelijk uitgerold kunnen worden.

Ten tweede is het betreuenswaardig dat dit simpele verzoek pas 'vanaf heden' wordt gedaan en het tot dit moment steeds gebeurde dat kinderen keer op keer in tijdelijke opvanglocaties geplaatst werden, met alle schadelijke gevolgen van dien. Het roept de vraag op waarom, als de oplossing zo simpel is, het dan niet eerder is geprobeerd. Terwijl de schadelijke gevolgen al jarenlang bekend zijn. Tot slot is dit verzoek aan het COA te vrijblijvend, omdat de kans groot is dat in de praktijk niets zal veranderen. De zinsnede 'zoveel als mogelijk' kan namelijk breed geïnterpreteerd worden. Voor het COA kan onder meer een aflopend huurcontract of een te lage bezettingsgraad nog steeds de noodzaak met zich brengen kinderen te verhuizen. De Werkgroep Kind in azc concludeert dat bij de beslissingen om gezinnen telkens te verhuizen het belang van het kind niet voorop staat. Bovendien staat ook het recht op een gezonde ontwikkeling van kinderen onder druk. De invulling van de asielprocedure is ten aanzien van de opvang dan ook niet in overeenstemming met de rechten van kinderen zoals neergelegd in het IVRK.

1 Kamerstukken II 2016/17, 19637, nr. 2261.

2 Dit voorbeeld is uitgewerkt in het advies *Zó kan het ook!*, beschikbaar op www.kind-in-azc.nl

Zo is het

Locatie

veel verhuisbewegingen

Voorzieningen

inactief, weinig sport,
school niet goed geregeld

Informatie

onvoldoende informatie en
verbinding met de wereld

Ondersteuning ouders

ouders hulpeloos
en machteloos

Duidelijkheid

lang wachten
in onzekerheid

Kinderrechten onder druk

Maar de verhuizingen staan ook andere basisrechten van kinderen in de weg. Zo komt het regelmatig voor dat kinderen door het verhuizen te lang moeten wachten op onderwijs, dat cruciale medische behandelingen worden afgebroken en dat zij lange tijd niet mee kunnen doen aan sport en spel activiteiten.³

Vijf verbeterstappen

In de Nederlandse asielprocedure worden fundamentele rechten van kinderen geschonden, terwijl in een paar simpele stappen de weeffouten uit het asielsysteem gehaald kunnen worden. Daarom heeft de Werkgroep Kind in azc, in samenwerking met tientallen betrokken deskundigen uit het onderwijs en de (preventieve) gezondheidszorg, gemeentebestuurders, COA medewerkers en vrijwilligers die werken aan verbeterde opvang, het advies *Zó kan het ook!* opgesteld. Hierin staan de knelpunten, verbeterkansen en concrete bestaande initiatieven om de asielopvang kindvriendelijker te maken.

Het rapport pleit voor de volgende vijf stappen en geeft voorbeelden waar in de praktijk nu al aan verbeteringen wordt gewerkt (zie schema bovenaan deze pagina):

³ Van alle kinderen in de leerplichtige leeftijd die op 1 april 2016 werden opgevangen door het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) volgde ruim één op de tien geen onderwijs (zie www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/27/minstens-89-procent-van-asielkinderen-volgt-onderwijs).

Zo kan het ook

Locatie

opvang op één plek

Voorzieningen

sporten, spelen en
naar school

Informatie

geïnformeerd en in verbinding
met de wereld

Ondersteuning ouders

ouders ondersteund en betrokken

Duidelijkheid

snel duidelijkheid en zekerheid

Kinderrechten gerespecteerd

5. Bied opvang op één vaste, kleinschalige locatie.
6. Zorg voor goede toegang tot voorzieningen zoals onderwijs, medische zorg en sport en spel.
7. Informeer kinderen en ouders over de opvanglocatie, het verloop van de procedure en hun toekomstperspectief.
8. Ondersteun ouders bij de opvoeding in de nieuwe en complexe situatie.
9. Geef kinderen en gezinnen snel duidelijkheid over de uitkomst van de asielprocedure.

Nederland heeft zichzelf verplicht om de rechten van alle kinderen op ons grondgebied na te leven. De behandeling van deze kwetsbare gevluchte kinderen schiet nu tekort.

Het volledige rapport met oplossingen, aanbevelingen en voorbeelden is hier te vinden:

www.kind-in-azc.nl/uncategorized/advies-zo-kan-het-ook-gepresenteerd.

Over de auteur

Mw. H. Schuurmans is coördinator Werkgroep Kind in azc.

Wetgevingsoverzicht

Bijgewerkt tot 15 februari 2017

* Tot nader bericht van de agenda gehaald.

		Tweede Kamer		Eerste Kamer			
		Behandeling Tweede Kamer	Aangenomen Tweede Kamer	Behandeling Eerste Kamer	Aangenomen Eerste Kamer	Staatsblad	Datum inwerkingtreding
31 045	Initiatiefvoorstel-Koser Kaya inzake uitbreiding duur adoptieverlof interlandelijke adoptie						
33 079	Recht op inzage, afschrift of uittreksel van bescheiden						
33 188	Initiatiefvoorstel-Dibi en Dijsselbloem tot wijziging van de Wet op de jeugdzorg in verband met toezicht op en kwaliteitseisen aan aanbieders van particuliere jeugdzorg						
33 619	Professionalisering Jeugdzorg					Stb. 2014, 220	Bij KB te bepalen
34 157	Recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures					Stb. 2016, 475	Bij KB te bepalen
34 159	Aanvulling van bepalingen over de verdachte, de raadsman en enkele dwangmiddelen					Stb. 2016, 475	Bij KB te bepalen

Samen sterk met Inzicht in de ondernemingsraad

€ 66,04

Excl. BTW

Inzicht in de ondernemingsraad editie 2017

- Uitvoerige, artikelsgewijze toelichting bij de Wet op de ondernemingsraden
- Verwerkt: Wetswijzigingen rond het instemmingsrecht over pensioenen
- Verwerkt: Invoering van de nieuwe klokkenluidersregeling
- In bijlage: Aankomende wijzigingen in de arbo-wetgeving
- In bijlage: Aankomende aanpassingen in wetgeving over de rol van de OR bij insolventie en rond topbeloningen

De jurisprudentie is bijgewerkt tot 15 augustus 2016.

Bestel direct via sdu.nl/inzicht

Sdu

oprecht
de beste
keuze

Tijdschrift voor de algemene praktijk

Introductie:
eerste nummer
€ 40,-

Nieuw: Tijdschrift voor de algemene praktijk

- 4 x per jaar een gedegen overzicht
- Van de voor u meest relevante rechtsgebieden
- De belangrijkste artikelen en signaleringen uit de Praktijktijdschriften
- Speciaal voor juristen die breed geïnformeerd willen worden

Sdu heeft voor elk kantoor de passende vakinformatie.

Meer informatie of bestellen sdu.nl/voordealgemenepraktijk

Sdu

oprecht
de beste
keuze